

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΕ ΘΕΜΑ:
Η ΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΚΟΤΡΙΔΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ
(ΑΜ 227207)

ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: Α.ΣΑΪΤΗ {ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ}
Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.
Ε. ΣΑΡΔΙΑΝΟΥ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την παρούσα εργασία ολοκληρώνεται η φοίτηση μου στο μεταπτυχιακό «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» με κατεύθυνση «Διοίκηση και Διαχείριση Εκπαιδευτικών Μονάδων» του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα της μεταπτυχιακής μου εργασίας Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κυρία Σαϊτή Άννα, η συμβολή της οποίας ήταν καθοριστική στην ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης. Επίσης απευθύνω τις ευχαριστίες μου στα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής, τον Καθηγητή κύριο Παπαγεωργίου Πέτρο και την Λέκτορα κυρία Σαρδιανού Ελένη. Εν συνεχεία οφείλω να ευχαριστήσω την κυρία Προβατάρη Σοφία για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μου πρόσφερε.

Τέλος ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου, στον σύζυγο μου Νίκο και στις δυο μου κόρες Κατερίνα και Κορίνα για την συμπαράσταση, ενθάρρυνση και κατανόηση που έδειξαν όλο το χρονικό διάστημα εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, αλλά και κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

Χαρίκλεια Κοτρίδου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ABSTRACT.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 . ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ :	
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	10
1.1. Η εκπαίδευση ως καταναλωτικό και επενδυτικό αγαθό.....	10
1.2. Αποδοτικότητα της Εκπαίδευσης.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ2. ΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ	
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ : ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ	
ΔΥΝΑΜΕΙΣ.....	22
2.1. Η δομή της Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας	
εκπαίδευσης.....	22
2.2. Πληθυσμός Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας	
εκπαίδευσης.....	24
2.3. Δημογραφικά χαρακτηριστικά πληθυσμού δευτεροβάθμιας	
και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	30
2.4. Σύστημα επιλογής για σπουδές στην Τριτοβάθμια	
Εκπαίδευση.....	34
2.5. Παράγοντες που επηρεάζουν τους υποψήφιους των	
εξετάσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην επιλογή	
σπουδών.....	36
2.6 Προσδοκίες, στάσεις και αξιολογήσεις από την Τριτοβάθμια	
Εκπαίδευση.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	49
3.1. Σκοποί και στόχοι της έρευνας.....	49
3.2. Δείγμα – Συλλογή δεδομένων.....	50
3.3. Το ερωτηματολόγιο.....	52
3.4. Στατιστική επεξεργασία.....	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	57
4.1. Περιγραφική στατιστική ανάλυση.....	57
4.2. Γενικά χαρακτηριστικά.....	57
4.3. Οικογενειακό, μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο.....	59
4.4. Επιδόσεις και εκπαιδευτικές επιλογές.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ	85
5.1. Επιδράσεις φύλου.....	85
5.1.1. Επιλογή κατεύθυνσης.....	87
5.1.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές στην επιλογή σχολής ή τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	87
5.1.3. Τόπος σπουδών	87
5.2. Επιδράσεις σχολείου.....	87
5.2.1. Η δήλωση της πρώτης προτίμησης.	88
5.2.2. Πηγές πληροφόρησης.....	88
5.2.3 . Παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές.....	89
5.2.4. Κριτήρια με βάση τα οποία γίνονται η εκπαιδευτικές επιλογές.....	91
5.2.5. Εναλλακτικές επιλογές μαθητών σε περίπτωση μη Εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	93
5.3. Επιδράσεις του μορφωτικού επιπέδου των γονέων.....	94
5.3.1. Μορφωτικό επίπεδο γονιών – Πηγές πληροφόρησης.....	95
5.3.2. Μόρφωση πατέρα – Βαθμός επηρεασμού των μαθητών από διάφορους παράγοντες για την επιλογή σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	96
5.3.3. Μόρφωση πατέρα – Κριτήρια επιλογής.....	98
5.3.4. Μόρφωση μητέρας– Βαθμός επηρεασμού των μαθητών από διάφορους παράγοντες για την επιλογή σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	100
5.3.5. Μόρφωση μητέρας – Κριτήρια επιλογής.....	101
5.4. Επιδράσεις οικογενειακού εισοδήματος.....	104

5.4.1. Οικογενειακό εισόδημα – Κριτήρια επιλογής σπουδών.....	104
5.4.2. Οικογενειακό εισόδημα – Εναλλακτικές επιλογές μαθητών	106
5.5. Επιδράσεις της σχολικής επίδοσης.....	108
5.6. Συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	109
5. 7. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση.....	111
5.7.1. Σχέση επιλογής επιστημονικού πεδίου – εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος ως κριτήριο εκπαιδευτικών επιλογών.....	111
5.7.2. Σχέση ηλικίας που για πρώτη φορά απασχόλησε τους μαθητές το ζήτημα των σπουδών τους – πηγές πληροφόρησης τους.....	113
5.7.3. Σχέση της απόφασης για το ποια σχολή θα δηλωθεί πρώτη – με τις βαθμολογικές βάσεις.....	114
5.8. Ανακεφαλαίωση.....	115
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	117
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	133

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται μια μικροοικονομική προσέγγιση της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω της διερεύνησης των παραγόντων που επηρεάζουν τους μαθητές στη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις πηγές πληροφόρησης και επηρεασμού καθώς και τις εναλλακτικές επιλογές που τους παρέχονται. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Νοέμβριο έως το Δεκέμβριο του έτους 2009 και έλαβαν μέρος εκατόν πενήντα (150) μαθητές της Γ' Λυκείου από σχολεία του Νομού Αττικής.

Τα κύρια συμπεράσματα της έρευνας είναι: οι μαθητές στην πλειονότητά τους προσδοκούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους με βάση την πληροφόρηση που υιοθετεί το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Επιπλέον τα προσωπικά ενδιαφέροντα και οι επιδόσεις, η λαμπρή καριέρα και η επαγγελματική ασφάλεια, η αίγλη και το κύρος, αποτελούν κριτήρια που λαμβάνουν υπόψη στις εκπαιδευτικές τους επιλογές.

ABSTRACT

In the present study a microeconomic approach to the demand for higher education is attempted, by exploring the factors affecting students' demand for higher education, the sources of information and persuasion and the options provided to them. The survey was conducted from November till December 2009 with the participation of 150 students, who attend the third class of Lyceum, from schools in the prefecture of Attica.

The main findings of the investigation are: most students expect to continue their studies in higher education and shape their expectations based on information adopted by their family and social environment. In addition, other criteria taken into account in their educational choices are personal interests and performance, job security, the prospects for a brilliant career, prestige and reputation.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιλογή της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, ως αντικείμενου ανάλυσης της παρούσας έρευνας, στηρίζεται στις ολοένα αυξανόμενες ενδείξεις από τη διεθνή εμπειρία. Δηλαδή ότι τα κράτη στο πλαίσιο της ανάπτυξης του ανταγωνισμού στο εκπαιδευτικό σύστημα, προωθούν την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αφήνοντας στους καταναλωτές την επιλογή των οργανισμών, όπου θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. Ταυτόχρονα, φροντίζουν για την ενίσχυση των κοινωνικά ασθενέστερων τάξεων, ώστε να έχουν τις ίδιες ευκαιρίες συμμετοχής στο εκπαιδευτικό σύστημα (Παπακωνσταντίνου, 2003).

Η δωρεάν τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι επιταγή του άρθρου 16 του Ελληνικού Συντάγματος. Τελευταία ξεκίνησε ο διάλογος για την αναθεώρησή του και την δημιουργία μη κρατικών πανεπιστημίων, γεγονός που φέρνει στο προσκήνιο συζητήσεις και αντιπαραθέσεις μεταξύ αυτών που υποστηρίζουν την παροχή αποκλειστικά δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους πολίτες και των επικριτών της παραπάνω θέσης. Τα επιχειρήματα είναι πολλά και από τις δυο μεριές, τόσο υπέρ της ίδρυσης ιδιωτικών Πανεπιστημίων, όσο και κατά.

Στη χώρα μας, η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνεπάγεται ένα μεγάλο κόστος για τις οικογένειες, αλλά οδηγεί και σε μεγάλη αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης για πανεπιστημιακές θέσεις, τόσο στο σύνολο όσο και για κάθε ειδικότητα. Δεδομένου ότι το κράτος δεν μπορεί να ικανοποιήσει τη μεγάλη ζήτηση για πανεπιστημιακές θέσεις, αναγκάζεται να δημιουργήσει σχολές για να εκτονώσει τη ζήτηση ανεξάρτητα από τις προτιμήσεις των ατόμων ή τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Έτσι οι μαθητές εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση άσχετα με τις προτιμήσεις τους και τις τάσεις της αγοράς, γεγονός που προκαλεί ανεργία αλλά και πλήθος άλλων προβλημάτων στην ελληνική κοινωνία.

Στη παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί η διερεύνηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση από μαθητές Γ' Λυκείου, η οποία παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση τα τελευταία χρόνια. Η

καθιέρωση του Ενιαίου Λυκείου, των ΕΠΑΛ καθώς και η ανάπτυξη των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τόσο στην περιφέρεια όσο και στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την ανάλυση των στοιχείων που συνθέτουν τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των μαθητών για ανώτατες σπουδές.

Η προτίμηση για κάποιο επιστημονικό πεδίο ή συγκεκριμένο τμήμα, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των οικογενειών των μαθητών, η «ισότητα ευκαιριών» μέσω της διαδικασίας εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το κόστος των σπουδών που καθορίζεται από τον τόπο εκπαίδευσης, το αντικείμενο σπουδών και το χρόνο φοίτησης αποτελούν κάποιους από τους προσδιοριστικούς παράγοντες διαμόρφωσης της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ένα άλλο σημείο αναφοράς, είναι αυτό της εκτίμησης των μελλοντικών εισοδημάτων που προσδοκούν οι μαθητές και συνδέεται με τις αξίες και αποδόσεις των σπουδών και την ταξινόμησή τους στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία, σε σπουδές με μεγάλη ζήτηση και σε αυτές με μικρή ζήτηση. Η λαμπρή καριέρα και η επαγγελματική ασφάλεια, η αίγλη και το κύρος αποτελούν κριτήρια των μαθητών Γ' Λυκείου με βάση τα οποία επιλέγουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να απαντηθούν κατά το δυνατό πληρέστερα τα παραπάνω ερωτήματα. Έτσι, βασικός στόχος είναι να ερευνηθούν οι παράγοντες που επιδρούν στη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιχειρείται λοιπόν μια μικροοικονομική προσέγγιση της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Στο χώρο της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών καθίσταται κυρίαρχη η αντίληψη ότι η παραγωγική διαδικασία της εκπαίδευσης θα πρέπει να προσαρμόζεται στη ζήτηση με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων που επενδύονται και τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρονται. Οι έρευνες που μελετούν τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, μέσω των πορισμάτων τους, επιτρέπουν την επιλογή εκείνων των εργαλείων άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής που θα συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στην πληρέστερη ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αναγκών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Επιπρόσθετα, το αντικείμενο της παρούσας έρευνας παρουσιάζει ενδιαφέρον και για την πλευρά των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εφόσον τους παρέχει τη δυνατότητα να γνωρίσουν τις προτιμήσεις και απαιτήσεις των καταναλωτών-σπουδαστών και να προβούν στο σχεδιασμό και υλοποίηση εκείνων των υπηρεσιών που να ικανοποιούν κατά το δυνατό πληρέστερα τις ανάγκες τους. Δε μπορεί να παραβλέπεται άλλωστε το γεγονός ότι από το 1990 και μετά δε νοείται επιχειρηματική επιτυχία χωρίς εστίαση στον πελάτη (Kotler, 1994).

Στο πρώτο κεφάλαιο σχολιάζονται βασικά ζητήματα θεωρητικής και εμπειρικής διερεύνησης που εμπίπτουν στον κλάδο των Οικονομικών της Εκπαίδευσης. Από την ανάλυση των ανωτέρω θεμάτων, προκύπτει ότι, αναμφισβήτητα η εκπαίδευση αποτελεί βασικό προσδιοριστικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης κάθε χώρας, αλλά συμβάλλει επίσης καθοριστικά και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται και σχολιάζονται θέματα που άπτονται των ζητημάτων της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς επιχειρείται η θεωρητική προσέγγιση της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Με βάση το θεωρητικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε στα παραπάνω κεφάλαια, στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφονται η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας, η επιλογή του δείγματος και η δομή του ερωτηματολογίου που διανεμήθηκε για την εξυπηρέτηση των σκοπών της έρευνας.

Στο τέταρτο και στο πέμπτο κεφάλαιο αναπτύσσεται η εμπειρική ανάλυση και παρατίθενται τα αποτελέσματα των ελέγχων ανεξαρτησίας και των συσχετίσεων ανάμεσα στις ερμηνευτικές μεταβλητές. (Συγκεκριμένα φαίνονται τα ποσοστά στους πίνακες διπλής εισόδου και γίνεται ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 . Για την εκτίμηση της θετικής ή αρνητικής συσχέτισης χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό μέγεθος συσχέτισης spearman correlation).

Στο έκτο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

Τελειώνοντας στο παράρτημα της μελέτης, παρατίθεται το ερωτηματολόγιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

1.1. Η εκπαίδευση ως καταναλωτικό και επενδυτικό αγαθό

Η συμμετοχή του ατόμου στην εκπαίδευση θεωρείται ως ένα είδος καταναλωτικού αγαθού. Σύμφωνα με την αντίληψη αυτή, μέσω της εκπαίδευσης, το άτομο έχει την ευκαιρία να γνωρίσει την εμπειρία της μάθησης, όπου αξιοποιώντας την θα κερδίζει την εκτίμηση της κοινωνίας, θα βελτιώνει την αυτοεικόνα και θα συντηρεί το κοινωνικό του υπόβαθρο. Ειδικότερα, η καταναλωτική εκπαίδευση περιλαμβάνει εκείνο το τμήμα του προϊόντος της εκπαίδευσης, το οποίο συντελεί σε μια πληρέστερη απόλαυση της ζωής ικανοποιώντας ανάγκες του καταναλωτή. Η εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτικό αγαθό, όταν η γνώση που αποκτά το άτομο προάγει την ικανότητά του να:

- αναπτύσσεται πνευματικά, συναισθηματικά και κοινωνικά,
 - σκέφτεται κριτικά και συλλογιστικά,
 - αποκτά εργαλεία και βασικές δεξιότητες,
 - εκτιμά την πνευματική του κληρονομιά,
 - αναπτύσσει μια θετική στάση προς την οικογένεια, το έθνος και τον κόσμο και
- δαπανά συνετά τον ελεύθερο χρόνο του (Σαΐτη, 2000, Prior, 2000, Παπακωνσταντίνου, 2003).

Ο άνθρωπος μέσα από την εκπαίδευση προσδοκά μεταξύ άλλων, στην αύξηση της παραγωγικότητας του ως άτομο και ως εργαζόμενος έτσι που παράλληλα να αυξάνει και το απόθεμά του σε ανθρώπινο κεφάλαιο και κατ' επέκταση να βελτιώνει και το επίπεδο ζωής του. Στόχος δεν είναι μόνο η συντήρηση του κοινωνικού υποβάθρου αλλά και η αναβάθμισή του (Brunello, 2002). Η επενδυτική εκπαίδευση αφορά σε εκείνο το τμήμα του εκπαιδευτικού προϊόντος, το οποίο μέσω της εξειδίκευσης οδηγεί σε αύξηση της αμοιβής του

εκπαιδευμένου ατόμου για την εργασία που προσφέρει. Δηλαδή, η εξειδίκευση μπορεί να προσφέρει περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες στην κοινωνία. Εφόσον, λοιπόν, η εκπαίδευση χρησιμοποιείται για να παράγει αγαθά ή υπηρεσίες, είναι ένα επενδυτικό αγαθό. Η θεώρηση της εκπαίδευσης, ως «επένδυσης», αποδεικνύεται διαχρονικά και από το γεγονός ότι η αύξηση του πλούτου μιας κοινωνίας οδηγεί σε αύξηση του ποσοστού του ΑΕΠ που διοχετεύεται στην εκπαίδευση (Ψαχαρόπουλος, 2003). Η έννοια των επενδυτικών εκπαιδευτικών αγαθών συνδέεται με την ιδέα του ανθρώπινου κεφαλαίου και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων. Η εκπαίδευση είναι λοιπόν και επένδυση επειδή αυξάνει και βελτιώνει τις γνώσεις και τις ικανότητες του εργατικού δυναμικού μιας χώρας και κατ' επέκταση την παραγωγή αγαθών (Σαϊτή, 2000, Ψαχαρόπουλος, 1999, Kim, 1998, Becker, 1993, Azariadis & Drazen, 1990).

1.2. Αποδοτικότητα της Εκπαίδευσης

Η έννοια της αποτελεσματικότητας (*effectiveness*) συνδέεται και πολλές φορές συγχέεται, με την έννοια της αποδοτικότητας (*efficiency*) (Καρατζιά, 1999, Λαμπρόπουλος, Καρατζιά και Σταυλιώτη, 1999). Οι όροι αυτοί στην ουσία έχουν προέλθει από τον τομέα της παραγωγής στην οικονομία και για τούτο θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σε ανάλογο πλαίσιο οριοθέτησης. Αφορούν, οπωσδήποτε, κάποια παραγωγική διαδικασία και ως τέτοια θεωρείται και η εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό η εκπαιδευτική διαδικασία έχει κάποιες «εισροές» (*inputs*), οι οποίες, μέσα από μια «διαδικασία» (*process*) μετατρέπονται σε «εκροές» (*outputs*).

Η «αποδοτικότητα», λοιπόν, μιας παραγωγικής διαδικασίας συνήθως αναφέρεται στη μετατροπή των εισροών σε εκροές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, στη μέγιστη δυνατή ποσότητα, χρησιμοποιώντας όσο το δυνατό μικρότερες ποσότητες εισροών και με το λιγότερο κόστος. Η έννοια της αποδοτικότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οποία εκλαμβάνεται ως μια παραγωγική διαδικασία, είναι πολύ σημαντική, διότι υπάρχει ενδεχομένως

στενότητα των διαφόρων κατηγοριών / μορφών χρηματικών και ανθρωπίνων πόρων που χρησιμοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης (Λαμπρόπουλος, Καρατζιά και Σταυλιώτη, 1999). Είναι λοιπόν απαραίτητη η αποδοτική χρήση των υπάρχοντων πόρων ώστε να μεγιστοποιείται η παραγωγή του εκπαιδευτικού αγαθού. Η εσωτερική αποδοτικότητα αναφέρεται στην αποδοτική χρήση των πόρων μέσα στον ίδιο τον τομέα της εκπαίδευσης. Η εξωτερική αποδοτικότητα αναφέρεται στην αποδοτική χρήση των πόρων της εκπαίδευσης σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας.

Η εξωτερική αποδοτικότητα μιας εκπαιδευτικής επένδυσης αποτιμάται με βάση δυο κριτήρια (Psacharopoulos & Woodhall, 1988):

- Το βαθμό που τα εκπαιδευτικά ιδρύματα (σχολεία, πανεπιστήμια, οργανισμοί κατάρτισης κλπ.), παρέχουν στους μαθητές και σπουδαστές τους τις απαραίτητες δεξιότητες για την ομαλή λειτουργία της οικονομίας και το βαθμό που οι απόφοιτοι των εκπαιδευτηρίων αυτών απορροφώνται από την αγορά εργασίας, σε επαγγέλματα σχετικά με την κατάρτισή τους και με αποδοχές που θα ήθελαν.

- Την ύπαρξη ισορροπίας ανάμεσα στο κόστος της επένδυσης για την εκπαίδευση και τα αντίστοιχα οικονομικά οφέλη, όπως αυτά μετριοούνται από την ψηλότερη παραγωγικότητα των μορφωμένων εργαζομένων, δηλαδή από τον “Κοινωνικό Δείκτη Απόδοσης της Εκπαίδευσης” (*Social Rate of Return*).

Απαραίτητη θεωρείται στο σημείο αυτό η αναφορά στην έννοια της παραγωγικής αποδοτικότητας, η οποία εμπεριέχει τις έννοιες της τεχνικής και της οικονομικής αποδοτικότητας. Η τεχνική αποδοτικότητα επιτυγχάνεται όταν οι πόροι, δηλαδή οι εισροές, μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας συνδυάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μεγιστοποιηθεί η παραγωγή του «εκπαιδευτικού προϊόντος», δηλαδή των εκπαιδευτικών εκροών. Βέβαια, οι εισροές στοιχίζουν χρήματα και αφού ο εκπαιδευτικός οικονομικός προϋπολογισμός έχει περιορισμένες δυνατότητες, θα πρέπει οι εκπαιδευτικές εκροές, να παραχθούν με όσο το δυνατό χαμηλότερο κόστος. Στην περίπτωση που αυτό συμβαίνει θεωρούμε ότι υπάρχει οικονομική αποδοτικότητα.

Η εκπαίδευση, ως επενδυτική δραστηριότητα συνιστά ανταλλαγή

μεταξύ παρούσων θυσιών και μελλοντικών ωφελειών και χαρακτηρίζεται από μια απόδοση τόσο σε κοινωνικό όσο και σε ιδιωτικό επίπεδο. Η απόδοση της εκπαίδευσης για το κοινωνικό σύνολο αποτελεί σημαντικό δείκτη, ο οποίος επιτρέπει τη σύγκριση της σχέσης κόστους – ωφέλειας των επενδύσεων στην εκπαίδευση με τις επενδύσεις σε άλλους τομείς της δημόσιας ζωής.

Ως ιδιωτική αποδοτικότητα της εκπαίδευσης εννοείται το προεξοφλητικό επιτόκιο με το οποίο εξισώνονται οι συνολικές ωφέλειες που αποφέρει η επένδυση στην εκπαίδευση με το συνολικό κόστος σε κάποια χρονική στιγμή (Τσαμαδιάς, 2000). Η σύγκριση του παραπάνω επιτοκίου με το επιτόκιο της αγοράς επιτρέπει το χαρακτηρισμό της επένδυσης ως συμφέρουσας ή μη.

Η οικονομική ανάλυση της απόδοσης της εκπαίδευσης (*rate of return to education*) στηρίζεται στις παρακάτω βασικές αρχές της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου (Mincer 1958, Becker 1964, Schultz 1972, Ψαχαρόπουλος 1999):

- Η καμπύλη εισοδημάτων του πιο μορφωμένου πρέπει να έχει μεγαλύτερη κλίση από αυτή του λιγότερου μορφωμένου έτσι ώστε να αποκομίσει οφέλη ο πιο μορφωμένος αλλά και να δεχθεί τη δουλειά ο λιγότερο μορφωμένος.

- Οι δυο καμπύλες πρέπει να τέμνονται ώστε να ορίζεται η περιοχή κόστους - οφέλους γιατί διαφορετικά η επένδυση της αποδοτικότητας σε μόρφωση θα ήταν άπειρη. Επιπρόσθετα η τομή των καμπυλών (*overtaking year of experience*) πρέπει να γίνεται «νωρίς» στην ηλικία των εργαζομένων για να έχει τη δυνατότητα ο πιο μορφωμένος να υπερκαλύψει το κόστος της επένδυσης.

- Οι καμπύλες πρέπει να είναι κοίλες λόγω της απόσβεσης του ανθρώπινου κεφαλαίου (δηλ. της γνώσης) επομένως, η παραγωγικότητα πρέπει να αυξάνεται με φθίνοντα ρυθμό διαχρονικά.

Με βάση τα παραπάνω, το ζητούμενο είναι ο προσδιορισμός της αποδοτικότητας - ιδιωτικής και κοινωνικής - των επενδύσεων σε εκπαίδευση.

Ενώ οι τεχνικές εκτίμησης των δυο ειδών αποδοτικότητας είναι παρόμοιες, υπάρχουν μεγάλες εννοιολογικές διαφορές μεταξύ των δύο ώστε να διαφοροποιούνται οι επιπτώσεις από τις διάφορες εκπαιδευτικές πολιτικές. Η εκτίμηση πάντως της ιδιωτικής αποδοτικότητας παρουσιάζει λιγότερες θεωρητικές και εμπειρικές δυσκολίες.

Οι κυριότερες μέθοδοι εκτίμησης της ιδιωτικής αποδοτικότητας είναι (Ψαχαρόπουλος, 1999, Παπακωνσταντίνου, 2003):

1) Η εκτίμηση που χρησιμοποιεί την *καθαρά παρούσα αξία* (*net present value*) ή τον εσωτερικό συντελεστή αποδοτικότητας (*internal rate of return*) και διακρίνεται σε: Εκλεπτυσμένη (*elaborated, full discounting method*) που λαμβάνει υπόψη τα ατομικά εισοδήματα κατά επίπεδο εκπαίδευσης και ηλικία και *Σύντομη* (*short cut method*) που χρησιμοποιεί τους μέσους όρους των εισοδημάτων όταν κυρίως τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δεν επιτρέπουν την κατασκευή προφίλ εισοδημάτων κατά ηλικία.

2) Μινσεριανή μέθοδος (Mincer, 1974) που χρησιμοποιεί τη συνάρτηση εισοδήματος και διακρίνεται σε «βασική» και «εκτεταμένη».

Για την εκτίμηση της κοινωνικής αποδοτικότητας η ανάλυση γίνεται σε κρατικό επίπεδο και στο κόστος προσμετρούνται και οι κρατικές δαπάνες. Τα οφέλη υπολογίζονται με βάση την παραγωγικότητα και όχι με βάση το εισόδημα (Blaug, 1968). Το ζητούμενο εδώ είναι τι παίρνει πίσω η οικονομία – κοινωνία – ενός κράτους συγκριτικά με τους πόρους που επενδύει, προκειμένου να μορφώσει κάποιον. Η μέτρηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων είναι αρκετά δύσκολη. Ως πρώτη προσέγγιση γίνεται συνήθως η υπόθεση ότι μόνο τα εισοδήματα των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα ανταποκρίνονται στην παραγωγικότητά τους. Αυτό σημαίνει ότι στην κοινωνική αποδοτικότητα λαμβάνεται υπόψη μόνο ο ιδιωτικός τομέας, σε αντίθεση με την ιδιωτική αποδοτικότητα όπου εξετάζονται οι μέσοι όροι των εισοδημάτων, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα (Ψαχαρόπουλος, 1999, Τσαμαδιάς, 2009).

Το υπόδειγμα του κόστους οφέλους (*cost-benefit analysis*) για τον υπολογισμό της αποδοτικότητας των επενδύσεων σε εκπαίδευση έχει

εφαρμοστεί σε πολλές χώρες του κόσμου. Παρόλο που κάθε χώρα διαφέρει από την άλλη και υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων διαφαίνονται κάποιες γενικές τάσεις (Ψαχαρόπουλος και Καζαμίας 1985, Jarousse & Mingat 1986, Ψαχαρόπουλος 1999, Παπακωνσταντίνου 2003):

- Η ιδιωτική αποδοτικότητα είναι υψηλότερη της κοινωνικής. Αυτό κυρίως οφείλεται στο γεγονός ότι η εκπαίδευση επιδοτείται από το κράτος.
- Ο νόμος των φθινουσών αποδόσεων (*diminishing returns*) παραμένει σε ισχύ όχι μόνο κατά βαθμίδα εκπαίδευσης αλλά και σε διακρατικό επίπεδο. Έτσι όσο αυξάνεται το επίπεδο εκπαίδευσης μειώνεται και η αποδοτικότητα αλλά επίσης οι αποδόσεις είναι μεγαλύτερες σε φτωχότερες χώρες, εξαιτίας της σχετικής σπανιότητας σε αυτές του ανθρώπινου κεφαλαίου.
- Η αποδοτικότητα της γενικής εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερη από ότι της τεχνικής / επαγγελματικής με πιθανότερους λόγους το μικρότερο κόστος της πρώτης και το ευρύτερο πεδίο αναζήτησης εργασίας των αποφοίτων της.
- Η αποδοτικότητα των εκπαιδευτικών επενδύσεων για τη μόρφωση των γυναικών είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των ανδρών.
- Η επένδυση σε εκπαίδευση αποδίδει περισσότερο για όσους εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα σε αντιδιαστολή με το δημόσιο.
- Ο δείκτης νοημοσύνης δε διαφοροποιεί σημαντικά τη συνάρτηση εισοδήματος και την αποδοτικότητα (πειράματα με μονωζυγωτικά δίδυμα).

Ειδικότερα για την Ελλάδα, οι Μαγουλά και Ψαχαρόπουλος (2007) εκτίμησαν εμπειρικά την οικονομική απόδοση της εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας δείγμα από την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για τα έτη 1993-1994 και καταλήγουν στο ότι το μέσο ποσοστό απόδοσης για όλο το δείγμα είναι 7.6% (ανάλογο με

αυτό που σημειώνεται στις χώρες του ΟΟΣΑ). Η αποδοτικότητα της εκπαίδευσης στις γυναίκες είναι μεγαλύτερη από ότι στους άνδρες (9% και 6.9% αντίστοιχα) και στον ιδιωτικό τομέα υψηλότερη από την αντίστοιχη του δημοσίου (7% και 6.3% αντίστοιχα). Τα αποτελέσματα από τον υπολογισμό της αποδοτικότητας ανά βαθμίδα εκπαίδευσης με χρήση της εκτεταμένης συνάρτησης εισοδημάτων του Mincer είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία – φθίνουσα αποδοτικότητα καθώς ανέρχεται η βαθμίδα εκπαίδευσης– με εξαίρεση το ιδιωτικό ποσοστό της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης το οποίο υπερβαίνει το αντίστοιχο της δευτεροβάθμιας. Οι ερευνητές συμπεραίνουν ότι συμφέρει και το άτομο να επενδύει στην εκπαίδευση, αφού τα ιδιωτικά ποσοστά απόδοσης της εκπαίδευσης υπερβαίνουν το πραγματικό επιτόκιο – 5% για το 1993 - αλλά και το Κράτος γιατί η κοινωνική αποδοτικότητα είναι επίσης υψηλή (6.5% και 5.7% για δευτεροβάθμια και πανεπιστημιακή εκπαίδευση αντίστοιχα). Τέλος, το υψηλότερο ποσοστό απόδοσης του γενικού λυκείου σε σχέση με το αντίστοιχο του τεχνικού λυκείου και του ΑΕΙ σε σχέση με το αντίστοιχο του ΤΕΙ, συντελεί στην προτίμηση των ελλήνων για γενική εκπαίδευση, παρά τις πολλαπλές προσπάθειες της πολιτείας για στροφή στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, απόρροια των προτάσεων του Ζολώτα το 1960 και του Leibenstein το 1967 που αναφέρονταν όμως στις συνθήκες της δεκαετίας 1960-1970.

Όσον αφορά τα οφέλη από την εκπαίδευση είναι πολυδιάστατα και διαχέονται σε πλήθος τομέων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Εν συντομία αναφέρονται παρακάτω τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη διεθνή βιβλιογραφία για το συγκεκριμένο θέμα (Σαϊτή, 2000, Τσαμαδιάς 2000, Παπακωνσταντίνου, 2003, Psacharopoulos & Papakonstantinou 2004).

Ιδιωτικά οφέλη: Σε μικροοικονομικό επίπεδο μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας ασχολείται με την επίδραση της εκπαίδευσης του ατόμου στο επίπεδο του προσωπικού του εισοδήματος ή/και της κατανάλωσης. Η πλειοψηφία των μελετών αυτών αναφέρεται στα εισοδήματα από εργασία και σχετίζεται με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου. Η εν λόγω θεωρία σε γενικές γραμμές καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι δεδομένων των

άλλων παραγόντων, σε μια πλήρως ανταγωνιστική οικονομία τα εισοδήματα από εργασία των ατόμων με διαφορετικό επίπεδο εκπαίδευσης θα διαφέρουν, ενώ η καταναλωτική τους δαπάνη δε θα διαφέρει σημαντικά. Διαφορετικά επίπεδα καταναλωτικής δαπάνης μπορεί να παρατηρούνται είτε λόγω διαφορετικών προτιμήσεων είτε λόγω ατελειών στις αγορές είτε επειδή το εκπαιδευτικό επίπεδο των ατόμων σχετίζεται με άλλα χαρακτηριστικά που επηρεάζουν την καταναλωτική συμπεριφορά τους. Κοινή διαπίστωση πληθώρας μελετών είναι το γεγονός ότι η εκπαίδευση αποφέρει οικονομικά οφέλη τόσο άμεσα όσο και έμμεσα (Benhabib & Spiegel 1994, Berman *et al* 1998, Μητράκος 2004, Acemoglu *et al* 2006).

Τα άμεσα ιδιωτικά οικονομικά οφέλη της εκπαίδευσης αναφέρονται στη θετική επίπτωση που έχει η εκπαίδευση του ατόμου στα εισοδήματά του και θεμελιώνονται θεωρητικά στη νεοκλασική θεωρία κατά την οποία οι μισθοί των εργαζομένων αντανακλούν την παραγωγικότητα της εργασίας. Μέσω της εκπαίδευσης αυξάνεται η παραγωγικότητα του εργαζομένου, γεγονός που επιφέρει αύξηση του μισθού του. (Psacharopoulos & Patrinos 2002, Card & Krueger, 1996). Όσο περισσότερη μόρφωση αποκτά το άτομο τόσο ικανότερο γίνεται στην αναζήτηση και αφομοίωση νέων πληροφοριών, στην απόκτηση δεξιοτήτων και στην εξοικείωση του με νέες τεχνολογίες (Bartel and Lichtenberg, 1991). Σύμφωνα με την υπηρεσία απογραφών των ΗΠΑ (US Census Bureau, Current Population Reports, 2006) το 1998 το μέσο ετήσιο εισόδημα αποφοίτου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις ΗΠΑ ήταν \$26.592, ενώ του αποφοίτου ανώτατης σχολής ανερχόταν στα \$46.285. Ιδιαίτερα από το έτος 1979 και έπειτα, διευρύνεται διαχρονικά το χάσμα μεταξύ των εισοδημάτων των αποφοίτων δευτεροβάθμιας και αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Οι Ashenfelter and Rouse (1999) υποστηρίζουν ότι η ετήσια καθαρή απόδοση στο άτομο από την ανά έτος επένδυση στην εκπαίδευση αυξήθηκε από 6,2% το 1979 σε 10% το 1993. Οι Heinrich and Hildebrand (2005) μελέτησαν τις μισθολογικές διαφορές μεταξύ αποφοίτων διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης στις 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά τους μελετητές η εκτίμηση των οικονομικών ωφελειών του ατόμου οριακά, ανά επιπλέον έτος εκπαίδευσης, και όχι ανά βαθμίδα έχει το μειονέκτημα, ότι

θεωρεί το οριακό όφελος ανά έτος εκπαίδευσης ανεξάρτητο από το επίπεδο. Με άλλα λόγια υποτίθεται ότι ένα πρόσθετο έτος εκπαίδευσης στην πρωτοβάθμια βαθμίδα επιφέρει το ίδιο όφελος με ένα επιπλέον έτος φοίτησης στο Πανεπιστήμιο. Όπως υποστηρίζουν οι παραπάνω ερευνητές, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αμείβονται στατιστικά σημαντικά υψηλότερα από τους αποφοίτους κατώτερης βαθμίδας. Η διαφορά αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη στην Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, την Ισπανία και την Πορτογαλία τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες. Στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο η μισθολογικές διαφορές είναι εντονότερες στους άνδρες, ενώ στο Βέλγιο στις γυναίκες. Αντίθετα, οι διαφορές μισθών μεταξύ αποφοίτων διαφορετικών βαθμίδων είναι χαμηλότερες από ότι στις προηγούμενες χώρες στις χώρες της Σκανδιναβίας, στην Ελλάδα και στην Ολλανδία.

Οι Solmon and Fagnano (1993) εκτιμούν ότι μεγάλες μισθολογικές διαφορές υφίστανται και μεταξύ των αποφοίτων ανώτατων σχολών, ανάλογα με το αντικείμενο των σπουδών τους και τη ζήτηση αυτού από την αγορά εργασίας. Το 1993 στις ΗΠΑ ο μέσος μισθός αποφοίτων πληροφορικής και μηχανικής ήταν κατά 35,8% υψηλότερος από το μισθό όλων των άλλων αποφοίτων. Η απόφαση λοιπόν του ατόμου για το είδος των σπουδών που θα ακολουθήσει είναι εξίσου σημαντική με την απόφασή του να αποκτήσει υψηλότερο επίπεδο γνώσεων.

Κατά την υπηρεσία απογραφών των ΗΠΑ (US Census Bureau, Current Population Reports, 2006) τρεις στις πέντε νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν στις ΗΠΑ για την περίοδο 1994-2005 απαιτούσαν από τους εργαζόμενους υψηλό μορφωτικό επίπεδο και ιδιαίτερες δεξιότητες. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (1999) περισσότερο από το μισό του προϊόντος που παράγεται από τις χώρες – μέλη του αποτελεί σημαντικό κομμάτι της γνώσης. Στο συγκεκριμένο προϊόν δεν εντάσσεται μόνο η παραγωγή των τεχνολογικά προηγμένων βιομηχανιών αλλά και υπηρεσίες στους τομείς των χρηματοοικονομικών, των ασφαλειών και των τηλεπικοινωνιών.

Σύμφωνα με την ετήσια επιτομή του ίδιου Οργανισμού για το έτος 2003 (OECD, Education at a Glance, 2003) η ανώτερη δευτεροβάθμια και η

μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελούν σε πολλές χώρες σημείο καμπής πέρα από το οποίο κάθε επιπρόσθετο επίπεδο εκπαίδευσης αμείβεται με ιδιαίτερα αξιόλογη αμοιβή. Σε όλες τις χώρες, οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν υψηλότερες απολαβές από τους αποφοίτους της ανώτερης δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας - μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μισθολογικές διαφορές που διαπιστώνονται μάλιστα, μεταξύ των αποφοίτων των δύο προαναφερθέντων βαθμίδων είναι εντονότερες από αυτές μεταξύ των αποφοίτων της ανώτερης και κατώτερης δευτεροβάθμιας ή άλλης χαμηλότερης βαθμίδας.

Το μορφωτικό επίπεδο του εργαζομένου όμως δεν επηρεάζει μόνο τις οικονομικές του απολαβές αλλά καταδεικνύεται εμπειρικά, ότι δημιουργεί και συνθήκες μεγαλύτερης εργασιακής σταθερότητας και ενισχύει την κινητικότητα του εισοδήματος προς τα πάνω (Mincer, 1993). Εμπειρικά, η σχέση μεταξύ μορφωτικού επιπέδου και ανεργίας εκτιμάται αρνητική (Bowen & Finegan 1969, Ashenfelter & Ham 1979, Mincer 1993, Howe 1993, Heinrich & Hildebrand 2005).

Στα έμμεσα ιδιωτικά οφέλη της εκπαίδευσης αναφέρονται οι καλύτερες συνθήκες εργασίας που έχει ο περισσότερος μορφωμένος, όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι εργάζεται σε γραφείο με κλιματισμό ή είναι ενταγμένος σε ιδιωτικό ασφαλιστικό ταμείο κ.λπ. (Ψαχαρόπουλος, 1999).

Θετικές εξωτερικότητες: Τα οικονομικά οφέλη της εκπαίδευσης δεν περιορίζονται όμως στις μεμονωμένες οικονομικές μονάδες αλλά διαχέονται στο σύνολο της οικονομίας. Η εκπαίδευση είναι λοιπόν συνδυασμένη με θετικές εξωτερικότητες (*externalities /spillover*) οι οποίες συνίστανται στα οφέλη που διαχέονται πέρα από το εκπαιδευόμενο άτομο σε άλλα μέλη της κοινωνίας και επηρεάζουν το κοινωνικοοικονομικό φάσμα στους εξής τομείς (Grossman 1976, Haveman & Wolfe 1984, Wolfe & Zuvekas 1995, Ψαχαρόπουλος 1999, Moretti 2004, Ciccone & Peri 2006):

- Καλύτερη κατάσταση υγείας, προληπτική ιατρική, άσκηση, προσεγμένη διατροφή.
- Μεγαλύτερη ποσότητα και καλύτερη ποιότητα γνώσης με

αποτέλεσμα τη συνεχή δημιουργία νέας γνώσης. Περισσότερα μορφωμένα άτομα σημαίνει περισσότεροι επιστήμονες, αναλυτές, ερευνητές, τεχνικοί και επομένως αύξηση των καινοτομιών και εισαγωγή νέων διαδικασιών στην παραγωγή. Δημιουργείται λοιπόν οικονομική ανάπτυξη εξαιτίας της δημιουργίας και συσσώρευσης ανθρώπινου κεφαλαίου, αφού η εκπαίδευση οδηγεί σε διάχυση και μετάδοση της γνώσης. Ταυτόχρονα όσο αυξάνονται οι μορφωμένοι γονείς δημιουργείται τάση επιπλέον ανόδου του μορφωτικού επιπέδου της νεότερης γενιάς, δηλαδή των παιδιών τους. Η ανάπτυξη που οφείλεται στη διάχυση της γνώσης ονομάστηκε από τον Mokyr (1990) “*Schumpeterian growth*” προς τιμή του Schumpeter (1883-1950), που θεωρείται ως πρώτος εισηγητής της θεωρίας ότι οι καινοτομίες και η διάχυση της γνώσης αποτελούν σημαντικότατο παράγοντα ανάπτυξης.

- Ενίσχυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, αυξημένη συμμετοχή στα κοινά, κριτική στάση απέναντι στις πληροφορίες από τα ΜΜΕ. Άλλωστε η παιδεία είναι θεματοφύλακας της δημοκρατίας και η δημοκρατία της εκπαίδευσης.

- Καταναλωτική αποτελεσματικότητα (*consumption efficiency*).

- Σεβασμός στο περιβάλλον.

- Κοινωνική συνοχή (*social cohesion*) και κοινωνικό κεφάλαιο (*social capital*).

- Μείωση των ανεπιθύμητων γεννήσεων, εφόσον η εκπαίδευση των γυναικών συμβάλλει σημαντικά στη μείωση της γεννητικότητας αλλά και στην ποιοτική αναβάθμιση της οικογένειας ταυτόχρονα με ενίσχυση της προόδου των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας έχει αποδειχτεί στενά συνυφασμένο με την πρόοδο των παιδιών στο σχολείο.

- Μείωση της εγκληματικότητας.

- Μειωμένη εξάρτηση των πολιτών από μεταβιβαστικές πληρωμές.

Η ανάλυση των παραπάνω καθώς και της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης αποτελεί καθοριστικό παράγοντα που μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη μακροχρόνια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη αλλά και στην άμβλυνση των οικονομικών ανισοτήτων.

Η ζήτηση για εκπαίδευση συνολικά προέρχεται από τα οφέλη που προσδοκούν ότι θα απολάβουν οι ενδιαφερόμενοι. Τα οφέλη αυτά έχουν ως βασικές συνιστώσες την αύξηση του εισοδήματος, την κατάκτηση καλύτερης κοινωνικής θέσης και τη μείωση των πιθανοτήτων του εκπαιδευόμενου να μείνει άνεργος. Η εκτίμηση των μελλοντικών εισοδημάτων που προσδοκούν τα άτομα από τις σπουδές τους, συνδέεται με τις σημερινές αξίες και αποδόσεις των σπουδών και κατ' επέκταση, με την ταξινόμησή τους στην αγορά εργασίας αλλά και στην κοινωνία, σε σπουδές με «μεγάλη ζήτηση» και σε αυτές με «μικρή ζήτηση» (Παπακωνσταντίνου, 2003). Η διερεύνηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τη ζήτηση για εκπαίδευση σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο απαιτεί την ανάλυση των στοιχείων που συνθέτουν τις ανάγκες αλλά και τις προτιμήσεις των ατόμων για σπουδές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Η ζήτηση για εκπαιδευτικές υπηρεσίες εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονη στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, καθώς αυξάνεται η συμμετοχή των νέων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης τις τελευταίες δεκαετίες. Η συνολική ζήτηση για δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, ως συνισταμένη της συμπεριφοράς των ανεξάρτητων μονάδων, επηρεάζεται καθοριστικά από το μέγεθος της μαθητικής βάσης, δηλαδή του συνόλου των εν δυνάμει καταναλωτών. Για το λόγο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να γίνει αναφορά στη δομή, στις δημογραφικές εξελίξεις και στο θεσμικό πλαίσιο.

2.1. Η δομή της Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρέχεται σε δύο κύκλους: Την υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (κατώτερη βαθμίδα) που προσφέρεται από το Γυμνάσιο και καλύπτει τα τρία τελευταία χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης όπου οι μαθητές φοιτούν σ' αυτό από την ηλικία των δώδεκα μέχρι των δεκαπέντε ετών και τη μη υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ανώτερη βαθμίδα) που προσφέρεται από το Λύκειο και αποτελείται από 3 τάξεις όπου η φοίτηση διαρκεί τρία χρόνια.

Οι κάτοχοι Απολυτηρίου Λυκείου έχουν τις εξής δυνατότητες:

-Να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, ως εργαζόμενοι στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

-Να εισαχθούν στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι) ή στα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.) της χώρας.

- Να εισαχθούν σε δημόσια ή ιδιωτικά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ), και να αποκτήσουν Δίπλωμα Επαγγελματικής Κατάρτισης επιπέδου μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής κατάρτισης.

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα, με βάση το Ν. 2916/2001, διακρίνεται σε Ανώτατη Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Πανεπιστήμια, και σε Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται

στα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι). Επιπλέον, από το ακαδημαϊκό έτος 1997/98 θεσμοθετήθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.). Με διάταξη του Συντάγματος, η επαγγελματική και η ειδική εκπαίδευση παρέχονται επίσης και στις σχολές της Ανώτερης Βαθμίδας Εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, η δομή της Ελληνικής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης προβλέπει τα εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία περιλαμβάνουν τα Α.Ε.Ι και τα Α.Τ.Ε.Ι. Στα Α.Ε.Ι. υφίστανται σχολές και οι σχολές χωρίζονται περαιτέρω σε τμήματα. Ειδικότερα, τη χρονική περίοδο 2002/03-2006/07 τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ήταν περίπου σταθερά (19 ~ 21), ενώ οι σχολές και τα τμήματα παρουσίασαν αυξητική τάση. Οι σχολές την εξεταζόμενη περίοδο παρουσίασαν μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 4,3% και το 2006/07 διαμορφώθηκαν σε 65 σχολές. Τα τμήματα αντίστοιχα, ακολούθησαν αυξητική τάση με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 2,3% (ICAP 2008).

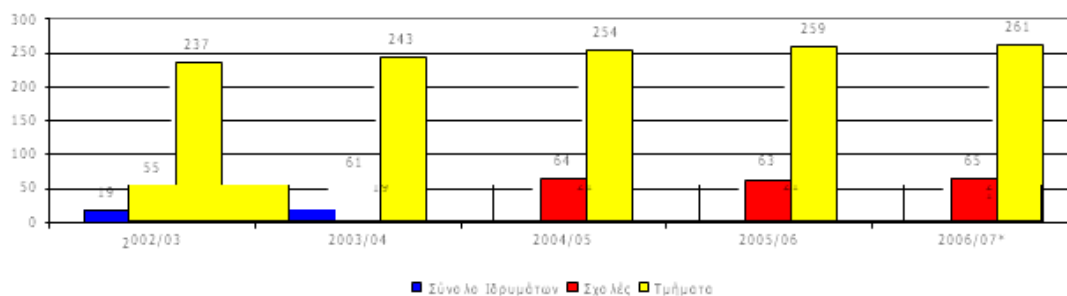
Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, η εξέλιξη των εκπαιδευτικών μονάδων στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα κυμάνθηκε μεταξύ 14-15 για τις περιόδους 2002/03-2006/07 (ICAP 2008). Ο αριθμός των τμημάτων για την αντίστοιχη περίοδο εμφάνισε διακυμάνσεις και διαμορφώθηκε σε 219 το 2006/07 έναντι 209 το 2002/03 (ICAP 2008).

Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή των τμημάτων ΑΕΙ παρατηρείται ότι το μεγαλύτερο μέρος των τμημάτων είναι εγκατεστημένο στην περιφέρεια Αττικής. Ακολουθεί η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας όπου ανήκει το 20% των τμημάτων για την περίοδο 2006/07 (ICAP 2008).

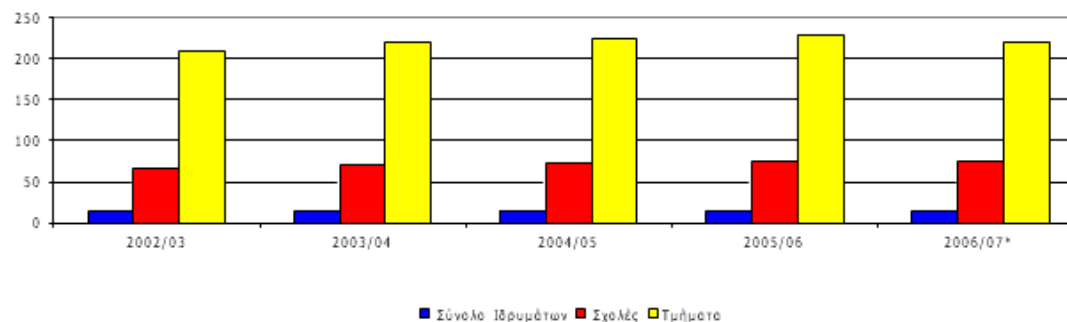
Η Αττική καλύπτει το 25% του συνόλου των τμημάτων ΤΕΙ για την ακαδημαϊκή περίοδο 2006/07 και ακολουθεί με 15% η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζονται στο μεν πρώτο, (Διάγραμμα 2.1.) η εξέλιξη των μονάδων ΑΕΙ στη χώρα μας κατά τα έτη 2002/03 έως 2006/07 και στο δεύτερο (Διάγραμμα 2.2.), η αντίστοιχη εξέλιξη των μονάδων ΤΕΙ κατά την ίδια χρονική περίοδο.

Διάγραμμα 2.1.: Εξέλιξη μονάδων ΑΕΙ (2002/03-2006/07) (Πηγή: ΕΣΥΕ).

Διάγραμμα 2.2.: Εξέλιξη μονάδων ΤΕΙ (2002/03-2006/07) (Πηγή: ΕΣΥΕ).

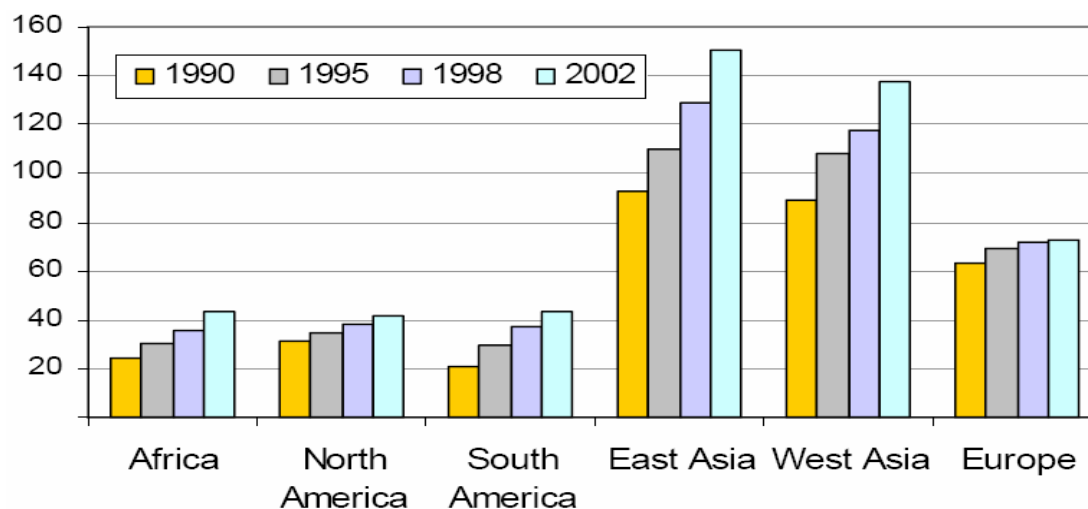
2.2. Πληθυσμός Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η πρόσβαση ολοένα και μεγαλύτερου ποσοστού του πληθυσμού στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, σύμφωνα με μελέτη του ΟΟΣΑ (OECD, Education at a Glance, 2004), συνδέεται στενά με την οικονομική ανάπτυξη κάθε χώρας και εκτιμάται ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της εκπαίδευσης συνεισέφερε περίπου 0,5% στον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης. Η σχέση αυτή εντοπίζεται περισσότερο έντονα την τελευταία εικοσαετία σε χώρες όπως η Αργεντινή, η Κίνα, η Ταϊλάνδη, η Χιλή, η Τζαμάικα, το Περού, οι Φιλιππίνες, η Μαλαισία και η Ουρουγουάη. Για παράδειγμα, το 1960 στη Χιλή κάθε άνθρωπος από 15-64 ετών είχε παρακολουθήσει 6,19 έτη σχολείο ενώ το 2000 ο δείκτης αυτός έφτασε σχεδόν τα 10 έτη. Ο αντίστοιχος δείκτης στη Μαλαισία το 1960 ήταν 3,22 έτη και το 2000 ήταν 9,31 έτη (OECD, Education at a Glance, 2004).

Στο Διάγραμμα 2.3. απεικονίζεται διαχρονικά η εξέλιξη του αριθμού των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα έτη 1990 – 2002 ανά ήπειρο. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση του πληθυσμού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες της Ασίας, ενώ οι ρυθμοί αύξησης στην Αφρική είναι μικροί και στην Ευρώπη παρατηρείται σχετική στασιμότητα, η οποία σχετίζεται

σημαντικά με δημογραφικούς παράγοντες (γήρανση πληθυσμού).

Διάγραμμα 2.3.: Αριθμός μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά ήπειρο 1990 έως 2002 (Πηγή:UISF act she et Based on Global Education)

Η κατάταξη των χωρών του ΟΟΣΑ, ανάλογα με το ποσοστό του πληθυσμού που έχει αποφοιτήσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά ηλικιακή ομάδα (Πίνακας 2.1.) παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις μεταξύ των ηλικιακών ομάδων. Έτσι, οι ΗΠΑ κατατάσσονται στην πρώτη θέση μεταξύ των 30 χωρών του ΟΟΣΑ για την ομάδα 55-64 ετών και 45-54 ετών αλλά έρχονται στην έβδομη θέση για τις ηλικίες 25-34 ετών. Αντίθετα, η Κορέα καταλαμβάνει την δέκατη ένατη θέση στις ηλικίες 55-64 ετών αλλά την πρώτη θέση στις ηλικίες 25-34 ετών. Το παραπάνω δε σημαίνει βέβαια ότι στις ΗΠΑ μειώθηκε το ποσοστό του νεότερου πληθυσμού που αποφοιτά από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά ότι αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς σε άλλες χώρες (OECD, Education at a Glance, 2004). Αξιοσημείωτο όμως είναι και το γεγονός ότι το ποσοστό των ενηλίκων που δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο Μεξικό και την Πορτογαλία ξεπερνά το 80%. Αναφορικά με την Ελλάδα οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο των ηλικιακών ομάδων αποτελούν το 50% του πληθυσμού, ποσοστό που υπολείπεται σημαντικά του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ που ανέρχεται στο 65%. Αντίθετα, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών με ποσοστό 72% έχει πλησιάσει σημαντικά το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ που είναι της τάξης του 75% στις αντίστοιχες ηλικίες. Γενικότερα φαίνεται ότι διαχρονικά η Ελλάδα ανέρχεται σταθερά στην κατάταξη των χωρών ως προς το συγκεκριμένο δείκτη.

Πίνακας 2.1.: Ποσοστό του πληθυσμού που αποφοίτησε από δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Χώρα	Ηλικιακή				
	25-64	25-34	35-44	45-54	55-64
Αυστραλία	6	73 (13)	62 (15)	58 (13)	46 (16)
Αυστρία	7	85 (8)	82 (7)	74 (9)	67 (9)
Βέλγιο	6	77 (11)	66 (13)	55 (14)	41(17)
Γαλλία	6	79 (10)	68 (12)	60 (12)	48 (15)
Γερμανία	8	85 (8)	86 (5)	84 (3)	77 (3)
Δανία	8	85 (8)	81(8)	80 (6)	72 (6)
Δημοκρατία Τσεχίας	8	94(2)	91(2)	85 (2)	80 (2)
Δημοκρατία Σλοβακίας	8	93(3)	91(2)	84 (3)	68 (8)
Ελβετία	8	88 (6)	85 (6)	80 (6)	75 (4)
Ελλάδα	5	72 (14)	58 (17)	42 (18)	28 (20)
Ηνωμένο Βασίλειο	6	70 (15)	65 (14)	62 (11)	56 (12)
Ηνωμένες Πολιτείες	8	87 (7)	88 (3)	89 (1)	84 (1)
Ιαπωνία	8	94 (2)	94 (1)	82 (5)	64 (10)
Ιρλανδία	6	77 (11)	65 (14)	51 (16)	37 (18)
Ισλανδία	5	64 (16)	62 (15)	58 (13)	48 (15)
Ισπανία	4	58 (18)	46 (20)	31(20)	18 (22)
Ιταλία	4	60 (17)	50 (18)	39 (19)	24 (21)
Καναδάς	8	89 (5)	86 (5)	82 (5)	69 (7)
Κάτω Χώρες	6	76 (12)	71(11)	62 (11)	53 (13)
Κορέα	7	95 (1)	79 (10)	51 (16)	31(19)
Λουξεμβούργο	5	64 (16)	59 (16)	53 (15)	46 (16)
Μεξικό	1	21(22)	7 (23)	9 (23)	13(24)
Νέα Ζηλανδία	7	82 (9)	80 (9)	76 (8)	62 (11)
Νορβηγία	8	95 (1)	91(2)	83 (4)	73 (5)
Πολωνία	4	53 (19)	48 (19)	46 (17)	37 (18)
Πορτογαλία	2	35 (20)	20 (22)	14 (22)	8 (25)
Σουηδία	8	91(4)	87(4)	79 (7)	67(9)
Τουρκία	2	31(21)	25 (21)	20 (21)	14 (23)
Φιλανδία	7	88 (6)	85 (6)	71 (10)	52 (14)
Μ.Ο. Χωρών ΟΟΣΑ	65	75	69	61	50

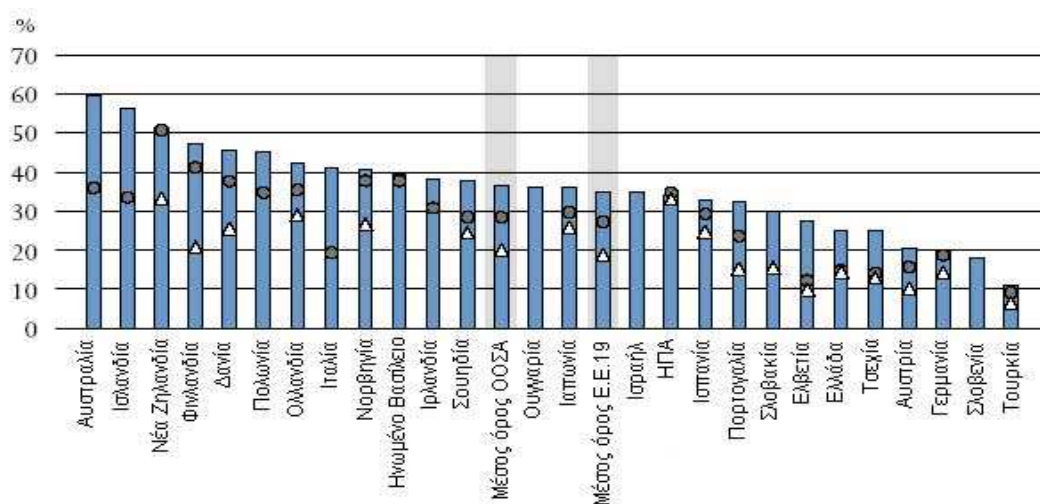
(Μέσα σε παρένθεση σημειώνεται η σειρά κατάταξης κάθε χώρας)

(Πηγή:OECD,Education at a Glance, 2004).

Οι διαφορές στα ποσοστά ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (διάγραμμα 2.4) είναι εντονότερες από αυτές που αφορούν τα ποσοστά αποφοίτησης από το δεύτερο κύκλο της ανώτερης δευτεροβάθμιας. Το σύνολο των αποφοίτων στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ αυξήθηκε, κυρίως λόγω των αυξήσεων σε μερικές μόνο χώρες. Τα σημερινά ποσοστά αποφοίτησης κυμαίνονται από, κάτω από 20% στην Αυστρία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, τη Γερμανία και την Τουρκία, έως, πάνω από 40% στην Αυστραλία, τη Δανία, τη Φινλανδία, την Ισλανδία και την Πορτογαλία. Οι διαφορές αυτές σχετίζονται με την ύπαρξη διαφορετικών τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών συστημάτων. Συνήθως τα ποσοστά αποφοίτησης είναι υψηλότερα σε χώρες όπου οι δομές σπουδών είναι πιο ευέλικτες.

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του ενήλικου πληθυσμού των χωρών του ΟΟΣΑ συνεχίζει να αυξάνεται ως αποτέλεσμα της αύξησης του αριθμού των νέων που αποφοιτούν από την ανώτερη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Υπολογίζεται κατά μέσο όρο ότι οι σημερινοί ενήλικες ηλικίας 25-64 ετών διαθέτουν τίτλους σπουδών που απαιτούν λίγο περισσότερο από 12 χρόνια φοίτησης και ισοδυναμούν περίπου με την

Διάγραμμα 2.4.: Ποσοστά Αποφοίτησης από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (1995, 2000, 2005) (Πηγή: ΟΟΣΑ)

(Σημείωση: Για τη Φινλανδία τα στοιχεία αφορούν στο 2004.)

ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όσον αφορά τους νέους που ολοκληρώνουν σήμερα τις σπουδές τους, η ανώτερη δευτεροβάθμια

εκπαίδευση αποτελεί πλέον κανόνα. Συγκεκριμένα, το 70% των νέων φθάνουν σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης σε όλες εκτός από τέσσερις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, και κατά μέσο όρο ένας στους τρεις νέους στις χώρες του Οργανισμού αποκτά πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών.

Σχετικά με την πρόσβαση των δύο φύλων στην εκπαίδευση σημειώνεται ότι κατά τη δεκαετία του 90 οι γυναίκες ξεπέρασαν τους άνδρες όσο αφορά στο επίπεδο εκπαίδευσης. Σήμερα ο αριθμός των νέων γυναικών που θα αποκτήσουν πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών ενδέχεται να είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των ανδρών στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ με εξαίρεση την Ιαπωνία, την Ελβετία και την Τουρκία. Στο παρελθόν οι άνδρες είχαν περισσότερες δυνατότητες πρόσβασης στην εκπαίδευση και οι προγενέστεροι δείκτες επισημαίνουν ότι κατά το 1990 στις μισές από τις χώρες με συγκρίσιμα στοιχεία το ποσοστό των αποφοίτων πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ήταν υψηλότερο στους άνδρες. Παρόλα αυτά, η διάκριση των φύλων παραμένει εμφανής όσον αφορά στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές (Μπελογιάννης, Κουγιουμουτζάκη και Καλαματιανού, 2006). Συγκεκριμένα, οι νέοι άνδρες τείνουν να επιλέγουν πανεπιστημιακούς κύκλους σπουδών που έχουν σχέση με τη φυσική, τα μαθηματικά και τη μηχανική, ενώ οι νέες γυναίκες προτιμούν τις κοινωνικές επιστήμες, την υγεία και την παιδαγωγική. Αναλυτικότερα, πάνω από τα δύο τρίτα των πτυχιούχων στις ανθρωπιστικές επιστήμες, τις τέχνες, την εκπαίδευση, την υγεία και την πρόνοια είναι γυναίκες, ενώ η αναλογία αυτή περιορίζεται σε λιγότερο από ένα τρίτο στα μαθηματικά και την πληροφορική και σε λιγότερο από ένα τέταρτο στη μηχανική, τη μεταποίηση και τις κατασκευές. Επιπλέον, το ποσοστό των ανδρών που θα ακολουθήσει μεταπτυχιακές σπουδές για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος ενδέχεται να είναι υψηλότερο από αυτό των γυναικών (Garland & Smith, 1981).

Σε εθνικό επίπεδο διαπιστώνεται μεγάλη διαφοροποίηση στις προσδοκίες των 15χρονων νέων σχετικά με την εκπαίδευση, κάτι που φαίνεται να είναι απόρροια αλληλεπίδρασης κοινωνικών, οικονομικών και εκπαιδευτικών παραγόντων, χωρίς να επηρεάζει τις γενικότερες επιδόσεις της χώρας. Αξιοσημείωτο είναι ότι στα 2/3 των χωρών τα κορίτσια έχουν περισσότερες πιθανότητες από τα αγόρια να ολοκληρώσουν τις τριτοβάθμιες

σπουδές τους. Επίσης, στις περισσότερες χώρες είναι πιθανότερο οι μαθητές από οικογένειες μεταναστών να τις ολοκληρώσουν παρά οι εγχώριοι συνομήλικοί τους. Ωστόσο στις 14 χώρες ΟΟΣΑ που παρουσιάζουν σημαντικό πληθυσμό μεταναστών (Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ολλανδία, κ.ά.) οι μαθητές πρώτης γενιάς υπολείπονται των εγχώριων μαθητών κατά 48 μονάδες κατά μέσο όρο (ισοδύναμες με μία σχολική χρονιά). Η μελέτη του ΟΟΣΑ δείχνει ακόμα, ότι τα παιδιά που προέρχονται από οικογενειακό περιβάλλον ανώτερης μόρφωσης, τείνουν να ολοκληρώνουν τις ακαδημαϊκές σπουδές τους.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την αναφορά του ΟΟΣΑ (2004) η πιο έκδηλη διαφορά των σημερινών σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τα σχολικά ιδρύματα του 1990 εντοπίζεται στη χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Το 1990 η πλειονότητα των σχολείων ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν είχε ακόμη εισαγάγει την πληροφορική στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σήμερα, τα περισσότερα σχολεία είναι εξοπλισμένα με υπολογιστές και σύντομα θα διαθέτουν όλα διαδίκτυο και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Εντούτοις, η ένταξη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση δεν υπήρξε ομοιόμορφη (Κατσή, 2003, Caselli, 1999). Μερικές χώρες όπως το Βέλγιο (φλαμανδική κοινότητα), η Δανία, η Φινλανδία, η Γαλλία και η Ελβετία εισήγαγαν τις ΤΠΕ στα σχολεία της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης νωρίτερα, ενώ η Ιταλία, η Κορέα και η Ισπανία πολύ αργότερα.

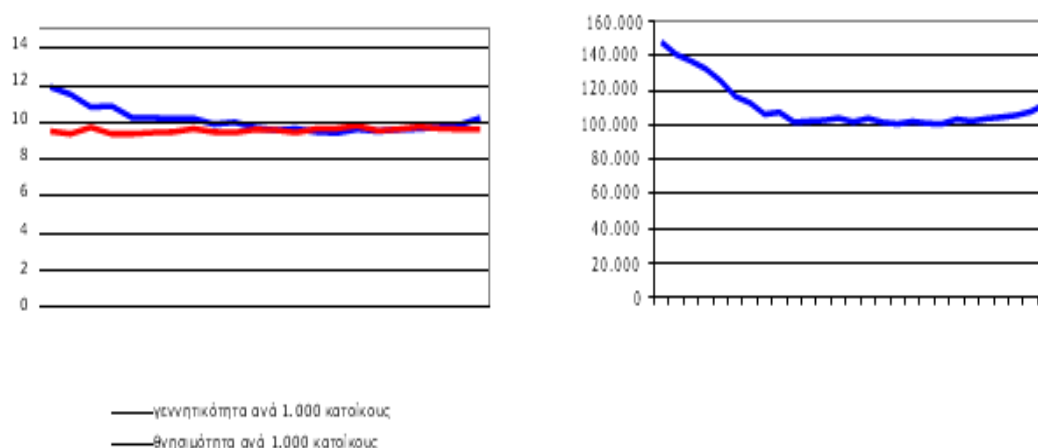
Γενικά, οι χώρες που εισήγαγαν νωρίτερα τις νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση είναι αυτές που σήμερα τις χρηματοδοτούν γενναιόδωρα, μολονότι η Κορέα ανατρέπει την εικόνα αυτή αποτελώντας παράδειγμα χώρας προς μίμηση, που ενώ άρχισε να επενδύει μόλις πρόσφατα, κατατάσσεται μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ με τη χαμηλότερη αναλογία μαθητών ανά υπολογιστή (OECD, Education at a Glance, 2004). Ωστόσο, η διαθεσιμότητα των υπολογιστών δεν αποτελεί από μόνη της εγγύηση αποτελεσματικής χρήσης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας του 2003 του Προγράμματος για τη Διεθνή Αξιολόγηση των Μαθητών (OECD, Education at a Glance, 2005) σε 14 χώρες, το 63% των μαθητών της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης φοιτά σε σχολεία των οποίων οι διευθυντές ανέφεραν ότι λόγω της ελλιπούς γνώσης και δεξιοτήτων των διδασκόντων

δυσχεραίνεται η επιτυχής εφαρμογή των ΤΕΠ στην εκπαίδευση σε ποσοστό που υπερβαίνει το 75% στη Γαλλία και στη Νορβηγία.

2.3. Δημογραφικά χαρακτηριστικά πληθυσμού δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού της Ελλάδας τις τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζεται από μία κατακόρυφη μείωση της γεννητικότητας, που σε συνδυασμό με την θνησιμότητα έχουν καταστήσει τον ρυθμό φυσικής αύξησης του πληθυσμού σχεδόν μηδενικό (Ρόντος, 2004, Μπάγκαβος και Μωυσίδης, 2004, Μπάγκαβος, 2003). Τη δεκαετία του 1980 παρατηρήθηκε έντονη μείωση της γεννητικότητας, η οποία συνεχίστηκε με βραδύτερους ρυθμούς τη δεκαετία του 1990. Την περίοδο 2002-2006 οι γεννήσεις σημείωσαν ανοδική πορεία με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής 2% και το σύνολο των γεννήσεων να ανέρχεται σε 112.042.

Διάγραμμα 2.5.: Δημογραφικές εξελίξεις (Πηγή: ΕΣΥΕ).

Πιο συγκεκριμένα ο αριθμός των μαθητών του γυμνασίου ενώ ως το 1993-94 εμφανίζεται αυξημένος σε σχέση με το 1980/1, από τα έτη 1994-95, δηλαδή 12 χρόνια μετά τις μεγάλες μειώσεις των γεννήσεων, παρατηρείται μείωση του μαθητικού πληθυσμού του γυμνασίου. Το 2003-04 τα γυμνάσια είχαν χάσει 103.170 μαθητές έναντι του 1980/1, δηλαδή 24.4% του πληθυσμού τους.

Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εμφανίζει αυξημένο αριθμό μαθητών στην αντίστοιχη περίοδο (65.966 μαθητές ή 21,6%). Οι

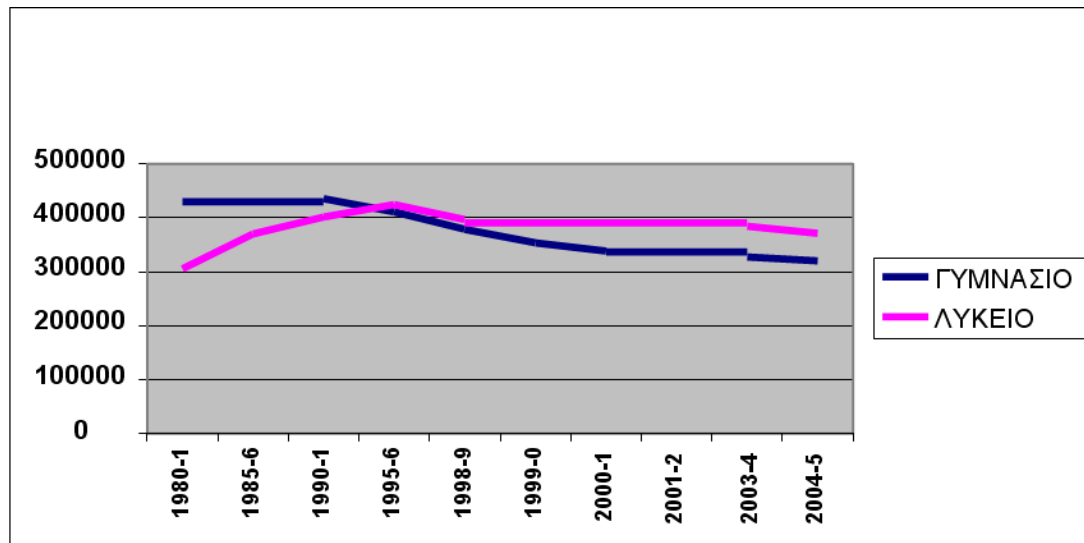
δημογραφικές εξελίξεις της δεκαετίας του 1980 διαχέονται με καθυστέρηση στο λύκειο συγκριτικά με τα γυμνάσιο. Η σταθεροποίηση των γεννήσεων μετά το 1986 επιδρά σταθεροποιητικά και στο μαθητικό πληθυσμό από το 1998 και μετά. Η σταθεροποιητική επίδραση δε, είναι περισσότερο έντονη στο λύκειο. Στον πίνακα 2.2. παρουσιάζονται τα προαναφερθέντα στοιχεία, δηλαδή η διαχρονική εξέλιξη του μαθητικού πληθυσμού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από το σχολικό έτος 1980-81 έως το 2003-04.

Πίνακας 2.2.: Διαχρονική εξέλιξη του μαθητικού πληθυσμού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Πηγή: ICAP, 2005).

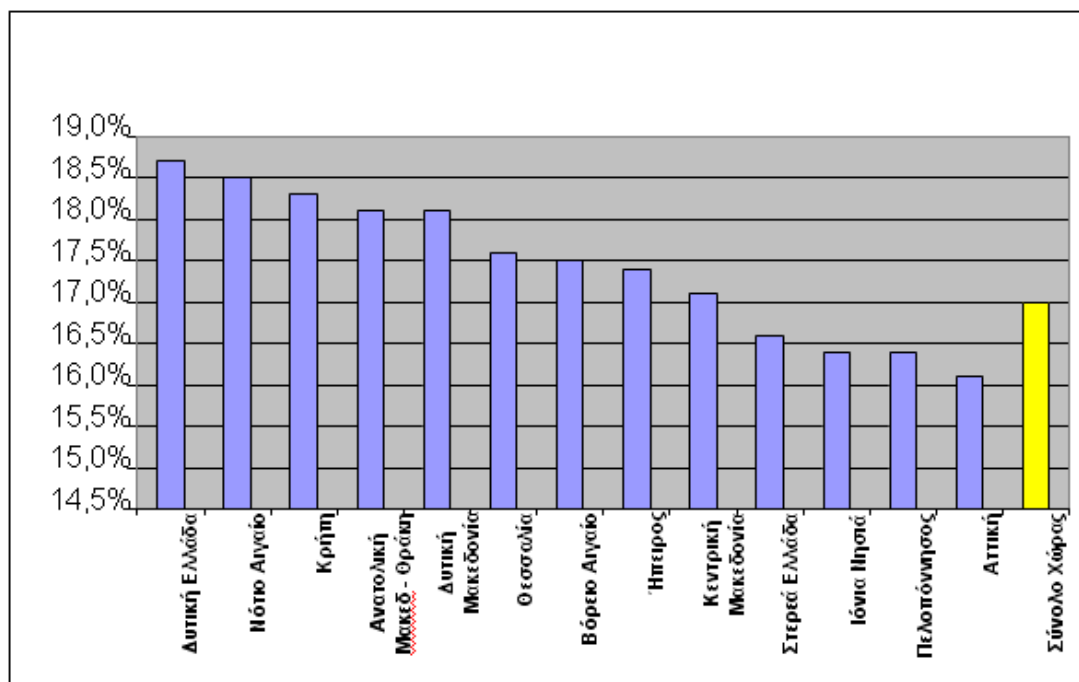
ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	
	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΛΥΚΕΙΟ
1980-1	423685	305419
1985-6	429815	370094
1990-1	435723	401551
1995-6	411138	424918
1998-9	379017	396949
1999-0	354050	387136
2000-1	338717	392603
2001-2	339967	394179
2002-3	327525	384378
2003-4	320515	371385

Να σημειωθεί εδώ, ότι τα στοιχεία αυτά αφορούν τα ημερήσια γενικά γυμνάσια και λύκεια της χώρας. Στη συνέχεια, τα ίδια στοιχεία απεικονίζονται διαγραμματικά στο διάγραμμα 2.6.

Διάγραμμα 2.6.: Εξέλιξη Μαθητικού Πληθυσμού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (1980 – 2003) (Πηγή ICAP 2005).

Διάγραμμα 2.7.: Ποσοστό Κατοίκων Ηλικίας 5-19 Ετών στο Σύνολο του Πληθυσμού της Περιφέρειας (2001) Πηγή: ICAP, 2005

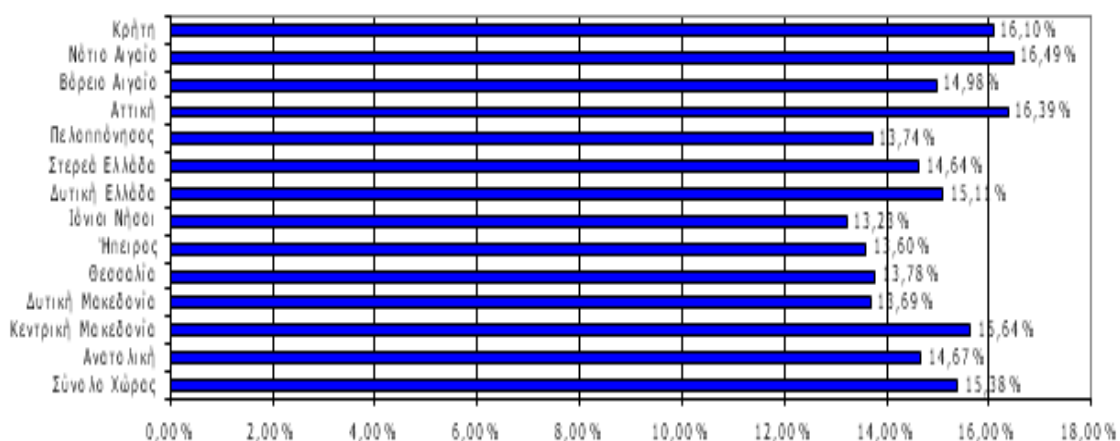

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 2.7. στο σύνολο της χώρας

τα άτομα 5-19 ετών αποτελούν το 17% του συνολικού πληθυσμού. Η περιφέρεια με τη μεγαλύτερη αναλογία κατοίκων ηλικίας 5-19 ετών στο σύνολο του πληθυσμού της είναι η Δυτική Ελλάδα με ποσοστό συμμετοχής 18,7%, ενώ το μικρότερο ποσοστό κατέχει η Αττική με 16,1%. Ειδικότερα, σε επίπεδο νομού, στο νομό Ξάνθης αναλογεί το μεγαλύτερο ποσοστό κατοίκων ηλικίας 5-19 ετών, ίσο με 21,16%, ενώ στο νομό Γρεβενών παρατηρείται η μικρότερη αναλογία (14,72%).

Με βάση την τελευταία διαθέσιμη απογραφή του 2001 και τα αναλυτικά στοιχεία αυτής όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες, ο δυνητικός πληθυσμός που κατοικεί στη χώρα και παρακολουθεί τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνεται στην υποομάδα 20-29 ετών. Στο διάγραμμα 2.3.5. παρουσιάζεται το ποσοστό της συγκεκριμένης υποομάδας πληθυσμού, στο σύνολο των κατοίκων καθεμιάς περιφέρειας (ΥΠΑ). Παρατηρούμε ότι, στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου το 16,5% των κατοίκων ανήκει στην εξεταζόμενη ηλικιακή ομάδα. Ακολουθεί η περιφέρεια Αττικής με 16,4% και η περιφέρεια Κρήτης με 16,1%.

Διάγραμμα 2.8.: Ποσοστό ατόμων 20-29 ετών στο σύνολο του πληθυσμού ανά περιφέρεια (2001).

Η εξέλιξη του δημογραφικού παράγοντα επηρεάζει σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα και τον αριθμό των τελειόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που θα απορροφήσει η δημόσια τριτοβάθμια εκπαίδευση.

2.4. Σύστημα επιλογής για σπουδές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Ο τρόπος εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση που καθιερώθηκε κατά το σχολικό έτος 1982-1983, υπέστη μικρές μόνο τροποποιήσεις από το 1987 και μετά που αφορούσαν κυρίως στον υπολογισμό ή όχι της βαθμολογίας του σχολείου (Κασσωτάκης, 1990. Δημητρόπουλος, 1998), αλλά παρέμεινε στη βάση του αναλλοίωτο μέχρι το σχολικό έτος 1998-1999, οπότε τροποποιείται ριζικά. Ο Νόμος 2525/97 καταργεί τις Γενικές Εξετάσεις και ορίζει πως η επιλογή των υποψηφίων θα γίνεται με βάση το βαθμό του απολυτηρίου του Ενιαίου Λυκείου, την επίδοση στις γραπτές δοκιμασίες και τους βαθμούς των δύο μαθημάτων βαρύτητας (ΥΠ.Ε.Π.Θ, 2005).

Με το σύστημα που ίσχυσε μέχρι το σχολικό έτος 1998-1999, οι μαθητές επέλεγαν μία από τις τέσσερις δέσμες, στην αρχή της Γ' Λυκείου, κάτι που αυτόματα περιόριζε τον αριθμό των τμημάτων που θα μπορούσαν να επιλέξουν στο μηχανογραφικό δελτίο. Πριν τη λήξη των μαθημάτων, οι μαθητές της Γ' Λυκείου και οι απόφοιτοι παρελθόντων ετών που επιθυμούσαν να συμμετάσχουν στις Γενικές Εξετάσεις, όφειλαν να παραδώσουν συμπληρωμένο το μηχανογραφικό δελτίο υποψηφίου με τις προτιμήσεις σχολών ή τμημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Την ίδια διαδικασία θα ακολουθήσουν οι υποψήφιοι παρελθόντων ετών που θα συμμετάσχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου 2000, για να διεκδικήσουν ένα ποσοστό μόνο των θέσεων. Οι τελειόφοιτοι του ενιαίου λυκείου κατά το σχολικό έτος 1999-2000 θα διεκδικήσουν το μεγαλύτερο ποσοστό των θέσεων, αλλά θα συμπληρώσουν μηχανογραφικό δελτίο με τις προτιμήσεις τους για τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, μετά την έκδοση της βαθμολογίας στις τελικές εξετάσεις της Γ' Λυκείου.

Σύμφωνα με το σύστημα του 2001 τα εξεταζόμενα μαθήματα διακρίνονταν σε μαθήματα που εξετάζονταν με κοινά, σε εθνικό επίπεδο, θέματα και σε μαθήματα που εξετάζονταν σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Τα μαθήματα που εξετάζονταν σε εθνικό επίπεδο καθορίστηκαν σε εννέα για κάθε μια από τις δύο τελευταίες τάξεις. Στην Β' τάξη τα έξι από τα μαθήματα αυτά ήταν γενικής παιδείας και τα τρία κατεύθυνσης ενώ στην Γ' τάξη ήταν αντίστοιχα πέντε (5) και τέσσερα (4). Κατ' εξαίρεση και μόνο μετά από αίτηση του μαθητή στη Γ' Λυκείου δίδονταν η δυνατότητα εξέτασης σε πανελλαδικό

επίπεδο, επιπλέον των εννέα, και στο μάθημα επιλογής Αρχές Οικονομικής Θεωρίας. Ο γενικός βαθμός πρόσβασης υπολογίζονταν λαμβάνονταν υπόψη μόνο τα μαθήματα που εξετάστηκε ο ενδιαφερόμενος σε εθνικό επίπεδο.

Το έτος 2005 καταργήθηκαν οι εξετάσεις σε εθνικό επίπεδο για τα εννέα μαθήματα της Β΄ Λυκείου και το 2006 μειώθηκαν τα εξεταζόμενα σε εθνικό επίπεδο μαθήματα της Γ΄ Λυκείου από εννέα σε έξι. Συγκεκριμένα ο κάθε μαθητής εξετάζεται υποχρεωτικά στο μάθημα γενικής παιδείας Νεοελληνική Γλώσσα και στα τέσσερα μαθήματα της κατεύθυνσης που παρακολουθεί και σε ένα ακόμη από τα λοιπά τέσσερα μαθήματα γενικής παιδείας το οποίο επιλέγει. Επιπλέον αυτών μπορεί να εξεταστεί σε εθνικό επίπεδο και στο μάθημα επιλογής Αρχές Οικονομικής Θεωρίας εφόσον το έχει διδαχθεί. Επίσης καταργήθηκε το δικαίωμα να επιλέγει ο υποψήφιος ελεύθερα τα δύο επιστημονικά πεδία ανεξάρτητα της κατεύθυνσης που παρακολούθησε στο Λύκειο και τέλος καθιερώθηκε προϋπόθεση για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, προϋπόθεση για να είναι υποψήφιος κάποιος για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ορίστηκε η επιτυχία γενικού βαθμού πρόσβασης ίσο ή μεγαλύτερο του 10 ή η συγκέντρωση συνόλου μορίων τουλάχιστον ίσου με το μέγιστο δυνατό αριθμό μορίων, δηλαδή τουλάχιστον 10.000 με μέγιστο δυνατό αριθμό τις 20.000.

Βασική προϋπόθεση για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι η κατοχή του απολυτηρίου του Λυκείου, ενώ ο αριθμός των φοιτητών που εισάγονται σε κάθε Τμήμα των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι. καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας σε ετήσια βάση. Η διαδικασία εισαγωγής βασίζεται στην επίδοση των μαθητών κατά τη Γ΄ τάξη σε μαθήματα Γενικής Παιδείας και Κατεύθυνσης, που εξετάζονται σε θέματα πανελλαδικού επιπέδου. Δικαίωμα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχουν και οι απόφοιτοι των ΕΠΑΛ. Δυνατότητα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, χωρίς εξετάσεις, έχουν και όσοι έχουν υπερβεί το 23ο έτος της ηλικίας τους μέσω των εναλλακτικών μορφών Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης του Ε.Α.Π. Όσον αφορά στις Σχολές Ανώτερης Εκπαίδευσης, σε ορισμένες απ' αυτές δεν απαιτείται η συμμετοχή στις γενικές εξετάσεις, αλλά ακολουθούν ειδικό σύστημα εισαγωγής. Τέλος, αλλοδαποί απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Εξωτερικού μπορούν να εισαχθούν στην ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με βάση το βαθμό του απολυτηρίου της χώρας τους. Η εισαγωγή τους, βέβαια, εξαρτάται από τον

αριθμό των προσφερόμενων θέσεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων για φοιτητές εξωτερικού και την πιστοποίηση για τη γνώση της Ελληνικής γλώσσας. Οι απόφοιτοι Σχολών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν επίσης τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε Κατατακτήριες Εξετάσεις για να εισαχθούν σε άλλα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

2.5. Παράγοντες που επηρεάζουν τους υποψήφιους των εξετάσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην επιλογή σπουδών

Το ζήτημα της επιλογής σπουδών απασχολεί έντονα τους μαθητές του λυκείου και το στενό και ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Οι έφηβοι καλούνται να πάρουν μια σειρά κρίσιμων αποφάσεων, όπως: κατεύθυνση σπουδών στο Λύκειο, μαθήματα επιλογής, σπουδές ή κατάρτιση μετά το λύκειο, που ασφαλώς θα επηρεάσουν την επαγγελματική τους ανάπτυξη και την πορεία της ζωής τους (Γεώργας, Μπεζεβένκης και Γιαννίτσας, 1991). Η σημασία της επιλογής σπουδών έχει διαπιστωθεί και σε σχετική εργασία που καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, για τους φοιτητές που οριστικώς διέκοψαν τις σπουδές τους, πρώτος λόγος σε σειρά σπουδαιότητας είναι η λανθασμένη επιλογή σχολής (Κίσσας, 1996).

Η μεγάλη πλειοψηφία των μαθητών της Γ΄ τάξης του λυκείου ενδιαφέρονται πρωτίστως για την ένταξη σε κάποιο τμήμα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, γι' αυτό είναι έκδηλη η προσπάθεια που καταβάλλεται από τους περισσότερους με στόχο τη σωστή προετοιμασία τους για τις εξετάσεις. Παράλληλα, οι γονείς σε αρκετές περιπτώσεις υποβάλλονται σε οικονομικές θυσίες, ώστε να εξασφαλίσουν φροντιστήρια ή ιδιαίτερα μαθήματα για το παιδί τους, ενώ ασκούν έμμεσες ή άμεσες πιέσεις για περισσότερη μελέτη και καλύτερες επιδόσεις στο σχολείο. Για τους Έλληνες γονείς και μαθητές η μόρφωση αποκτά ιδιαίτερη διάσταση και βαρύτητα και πολλές φορές εμφανίζεται ισότιμη με την επαγγελματική επιτυχία και την κοινωνική ανέλιξη. Η υψηλή και συνεπής σχολική επίδοση δημιουργεί θερμότερο περιβάλλον για το μαθητή και του προσφέρει μεγαλύτερη εκτίμηση και αναγνώριση από γονείς, καθηγητές και συμμαθητές (Βίκη και Παπάνης, 2007, Μακρή- Μπότσαρη, 2000, Γκαρή, Χριστακοπούλου και Μυλωνάς, 1996).

Οι διάφορες θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης αναφέρουν παράγοντες που επηρεάζουν τα άτομα στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές, αποδίδοντας διαφορετική βαρύτητα σε κάποιους από αυτούς. Αναφέρονται παράγοντες που αφορούν το ίδιο το άτομο, όπως: ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες, προσωπικές δυνατότητες, αδυναμίες, φύλο, προσωπικές ανάγκες, αυτοαντίληψη του ατόμου καθώς και εξωτερικοί παράγοντες, όπως: φυσικό περιβάλλον, οικογενειακό περιβάλλον, φίλοι, καθηγητές, ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (Δημητρόπουλος, 1985, Κακανά, Καμαριανός και Μεταλλίδου, 2002, Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008). Σε ερευνητικές εργασίες για τα συστήματα απόψεων των μαθητών, τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές (Γκαρή, Χριστακοπούλου και Μυλωνάς, 1996), καθώς και για τις εμπειρίες, προσδοκίες των μαθητών και φοιτητών από το Λύκειο, τον Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό (ΣΕΠ) και το Πανεπιστήμιο (Γεώργας, Μπεζεβέγκης και Γιαννίτσας, 1991, Anderson & Malikiosi-Loisou, 1980) διαπιστώνεται ότι σχετικά με τις αποφάσεις- επιλογές των νέων ατόμων για τις σπουδές τους, πρόσωπα τα οποία τους επηρεάζουν είναι: ο ίδιος ο νέος, οι γονείς, οι καθηγητές, οι φίλοι, άλλοι συγγενείς, ο σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού, κατά σειρά βαρύτητας.

Σε έρευνα με μαθητές της Γ' Λυκείου, όσον αφορά τις αποφάσεις τους για σπουδές και επάγγελμα (Δημητρόπουλος, 1985) αναφέρονται και άλλοι παράγοντες, όπως οι τάσεις της εποχής, τα αποτελέσματα προηγούμενων Γενικών Εξετάσεων, δηλαδή οι βάσεις εισαγωγής, προοπτικές για επαγγελματική αποκατάσταση, κοινωνική αίγλη του επαγγέλματος, εκτίμηση των προσωπικών δυνατοτήτων, ενδιαφέροντα, κλίσεις, επιδόσεις στα μαθήματα και προτίμηση για κάποια από αυτά. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, σημαντικός είναι ο ρόλος του φύλου στις επιλογές σπουδών (72,8% από τα κορίτσια του δείγματος προτίμησαν σπουδές θεωρητικής κατεύθυνσης ενώ 65,8% των αγοριών προτίμησαν σπουδές σε σχολές θετικής κατεύθυνσης), καθώς και το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας. Ένας άλλος παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά την επιλογή σχολής είναι η επίδοση των μαθητών στις δυο τελευταίες τάξεις του λυκείου.

Ένας άλλος τομέας παραγόντων που επηρεάζει τις επιλογές σπουδών, που όμως προϋποθέτει την έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση των μαθητών είναι: το ενδιαφέρον για τις σπουδές αυτές, οι καλές αμοιβές, οι καλές συνθήκες

εργασίας, η δημιουργικότητα και η εύκολη εξασφάλιση εργασίας. Ένα στοιχείο που πρέπει να τονιστεί είναι η χαμηλή θέση που παίρνει η «προσφορά στο σύνολο». Για τους μαθητές του δείγματος της συγκεκριμένης έρευνας η αξία αυτή δεν αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην εργασιακή ιδεολογία τους (Κάντας, 1987).

Κάθε χρόνο, πριν τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού με τις προτιμήσεις σπουδών, παρατηρείται αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών για ενημέρωση σχετικά με τα προγράμματα σπουδών και τις διεξόδους τμημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Παρόλα αυτά, η προχειρότητα κατά την συμπλήρωση του μηχανογραφικού, η αβεβαιότητα ως προ τη σειρά προτίμησης τμημάτων και η έλλειψη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών ή επαγγελματικών σχεδίων λίγες εβδομάδες πριν την συμπλήρωση του δελτίου είναι χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς πολλών μαθητών (Αθανασιάδου, 2004). Αυτό σχετίζεται και με την αδυναμία του ΣΕΠ να ενημερώσει και να ενεργοποιήσει έγκαιρα τους μαθητές προς την κατεύθυνση ενός ρεαλιστικού σχεδίου σπουδών μετά το λύκειο. Η εκδήλωση της 1^{ης} προτίμησης στο δελτίο αναμένεται λογικά να προκύπτει από το προσωπικό ενδιαφέρον του υποψηφίου για σπουδές στη συγκεκριμένη σχολή ή στο τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επαγγελματικές διεξόδους του. Εντούτοις, οι βάσεις της προηγούμενης χρονιάς φαίνεται να αποτελούν οδηγό για τη δήλωση της πρώτης προτίμησης (Κρίβας, 1990). Οι περισσότεροι υποψήφιοι δηλώνουν ως 1^η προτίμηση εκείνο το τμήμα του οποίου τις μονάδες πιστεύουν πως μπορούν να συγκεντρώσουν (Γαβριήλ 1987). Άλλοι υποψήφιοι δηλώνουν σε πρώτες θέσεις τμήματα που οδηγούν σε επαγγέλματα με υψηλό κύρος, στα οποία δεν ελπίζουν ότι θα πετύχουν, ενώ οι σχολές του ενδιαφέροντός τους δηλώνονται σε χαμηλότερη σειρά (Κάντας, 1987, Γαβριήλ, 1987).

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές Γ' λυκείου (Σαμοΐλης, 2001) το προσωπικό ενδιαφέρον φαίνεται να είναι ο υπ' αριθμόν ένα παράγοντας που επηρεάζει τους μαθητές της Γ' λυκείου κατά τη συμπλήρωση των προτιμήσεων στο μηχανογραφικό δελτίο υποψηφίου για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η σημαντική επίδραση του προσωπικού ενδιαφέροντος και η αισθητά χαμηλότερη επίδραση γονέων, καθηγητών, φίλων, συγγενών, συμμαθητών είναι σύμφωνη με ευρήματα και άλλων σχετικών ερευνών (Γεώργας, Μπεζεβέγκης και Γιαννίτσας, 1991,

Κάντας, 1987, Δημητρόπουλος, 1985). Η επίδοση των μαθητών στα μαθήματα αποτελεί τον δεύτερο σε σημασία παράγοντα επηρεασμού κατά τη συμπλήρωση και ιεράρχηση των προτιμήσεων στο μηχανογραφικό δελτίο υποψηφίου. Ο ορθολογικός τρόπος λήψης αποφάσεων προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την έγκυρη πληροφόρηση σχετικά με όλο τα στοιχεία που αφορούν την συγκεκριμένη απόφαση (Σαμοΐλης, 1994). Είναι επομένως απόλυτα λογικό και επιθυμητό ο μαθητής να λαμβάνει σοβαρά υπόψη και της επιδόσεις του στη Γ' λυκείου και τις προηγούμενες τάξεις, για να προβεί σε ρεαλιστικές επιλογές. Η επίδοση εξαρτάται από τις προσωπικές δυνατότητες και ικανότητες του μαθητή, το χρόνο που αφιερώνει για μελέτη αλλά και τον τρόπο μελέτης, το χώρο που διαθέτει, τις συνθήκες στην οικογένεια, τη δουλειά που γίνεται στο σχολείο, το επίπεδο των συμμαθητών (Φλουρής, 1989). Εκφράζεται με την προφορική βαθμολογία και τη βαθμολογία στις γραπτές εξετάσεις, όμως ο μαθητής αντιλαμβάνεται την επίδοση του καλύτερα μέσα από την σύγκριση με τους συμμαθητές του. Ο τρίτος σε σειρά σημαντικότητας παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει τους μαθητές της Γ' λυκείου κατά την συμπλήρωση του μηχανογραφικού τους δελτίου, σύμφωνα με την συγκεκριμένη έρευνα, είναι οι «Βάσεις», δηλαδή ο αριθμός των μορίων της βαθμολογίας του τελευταίου που εισήλθε σε κάθε τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω των γενικών εξετάσεων του προηγούμενου ή προηγούμενων ετών. Πολλοί υποψήφιοι χρησιμοποιούν τις βάσεις ως οδηγό για την συμπλήρωση των προτιμήσεων τους στο μηχανογραφικό, με αποτέλεσμα να συμπληρώνονται με υψηλή ιεράρχηση σχολές ή τμήματα που δεν βρίσκονται καθόλου μέσα στα ενδιαφέροντα του υποψηφίου ή συμπληρώνονται σχολές απλώς και μόνο μέχρι να φτάσουν τον αριθμό των επιτρεπόμενων δηλώσεων. Έτσι αρκετοί μαθητές επιτυγχάνουν σε σχολές που δεν τις είχαν σκεφτεί σοβαρά, δεν τους ικανοποιούν ή χάνουν την ευκαιρία να σπουδάσουν στις σχολές που πραγματικά τους ενδιαφέρουν διότι τις δήλωσαν σε χαμηλή σειρά.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μαθητές της Γ' Λυκείου του νομού Θεσσαλονίκης (Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008) αναφορικά με τον επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών, μόλις ένας στους δέκα μαθητές δηλώνει ότι το ζήτημα του επαγγέλματος τον απασχόλησε για πρώτη φορά στην τελευταία σχολική τάξη, δηλαδή μερικούς μήνες πριν τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού δελτίου επιλογής των σχολών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Για την πλειονότητα των μαθητών του δείγματος το πρώτο ενδιαφέρον για τον επαγγελματικό προσανατολισμό εμφανίστηκε στις ηλικίες μεταξύ 14-16 ετών. Επίσης οι μαθητές των οποίων ο πατέρας και η μητέρα διατηρούν κατώτερη θέση στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα με χαμηλό εισόδημα προβληματίζονται περισσότερο για το επαγγελματικό τους μέλλον, σε σύγκριση με τους μαθητές των οποίων οι γονείς εργάζονται σε υψηλά αμειβόμενες θέσεις.

Από τα ευρήματα της έρευνας διαπιστώνεται ότι μεγάλο ποσοστό των μαθητών επιλέγει το επάγγελμα του δασκάλου λόγω μεγάλης ζήτησης τους από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αλλά και το μεγάλο ποσοστό των μαθητών που επιλέγει πολυτεχνικά (ηλεκτρολόγος, μηχανολόγος, πολιτικός μηχανικός) και οικονομικά επαγγέλματα οφείλεται στην υψηλή τους απορρόφηση, δηλαδή στην ευκολότερη σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας (Κατσανέβας, 2002). Σύμφωνα πάντα με την ίδια έρευνα (Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008), τα κορίτσια προτιμούν τα εκπαιδευτικά επαγγέλματα κάθε βαθμίδας, επιθυμούν να ακολουθήσουν καριέρα στο χώρο της τέχνης (μουσική, χορός, τραγούδι, υποκριτική, ζωγραφική) και επιλέγουν σε υψηλό ποσοστό τις διεξόδους που προσφέρονται μέσω του πτυχίου της Νομικής σχολής. Τα αγόρια στρέφονται προς τις ένοπλες δυνάμεις, την ενασχόληση με τον αθλητισμό, τις εμπορικές δραστηριότητες και την άσκηση επαγγελμάτων που σχετίζονται με την πληροφορική και την τεχνολογία. Τα ευρήματα αυτά αναφορικά με το διαφορετικό προσανατολισμό ανάμεσα στα φύλα, εναρμονίζονται με αντίστοιχα παλαιότερων σχετικών εμπειρικών ερευνών, οι οποίες συνέδεαν τις διαφορές των επαγγελματικών επιλογών με τη διαδικασία κοινωνικοποίησης που ευνοεί την υιοθέτηση του ισχύοντος συστήματος πεποιθήσεων, αξιών των ανθρωπίνων σχέσεων (Carland & Smith, 1981, Αθανασιάδου, 2004).

Τα δύο βασικά αίτια που μπορεί να οδηγήσουν σε αλλαγή του επαγγελματικού προσανατολισμού (Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008) των μαθητών εντοπίζονται αφενός στην παραδοχή της δυσκολίας συγκέντρωσης των απαιτούμενων μορίων για την εισαγωγή στην επιθυμητή σχολή και, αφετέρου, στη διαφορετική εκτίμηση των προοπτικών που ανοίγονται μέσω της άσκησης του επαγγέλματος (Κασιμάτη, 1991).

Σύμφωνα με την έρευνα των Κυρίτση και Χελιατσίδου (2008) από τα κριτήρια επιλογής του επαγγέλματος και των σπουδών, πρώτο σε σειρά έρχεται το «προσωπικό ενδιαφέρον». Ακολουθούν το «σταθερό εισόδημα», η

«ασφάλεια- μονιμότητα», η «γρήγορη εύρεση εργασίας», η «προσωπική κλίση», ενώ στις δύο τελευταίες θέσεις κατατάσσονται το «υψηλό κύρος» και το «επάγγελμα των γονέων». Όσον αφορά τον βαθμό επηρεασμού των επαγγελματικών αποφάσεων από τους γονείς είναι υψηλός, ενώ ιδιαίτερα χαμηλός προκύπτει ο βαθμός επηρεασμού από το εκπαιδευτικό προσωπικό και την ομάδα των συνομηλίκων.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά σε μια μελέτη για τα κίνητρα επιλογής επαγγέλματος στους έλληνες εφήβους (Βίκη και Γιαλαμάς, 2005). Οι μαθητές σε μεγάλο ποσοστό προτιμούν επαγγέλματα που προσδίδουν κύρος, ακόμη και όταν γνωρίζουν από πριν ότι κάποια από αυτά τα επαγγέλματα έχουν κορεστεί (Παπάς και Ψαχαρόπουλος, 1990, Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 1993, Γκαρή, Χριστακοπούλου και Μυλωνάς, 1996). Είναι φανερό ότι το κοινωνικό γόητρο κάποιων επαγγελμάτων ασκεί μεγαλύτερη επιρροή, παρά την ενδεχόμενη ανεργία και ίσως τις χαμηλότερες αποδοχές (Μάνος, 2000). Το πτυχίο έχει μια ιδιάζουσα κοινωνική λειτουργία και αποτελεί μέσο για κοινωνική αναγνώριση και οικονομική εξασφάλιση (Τσουκαλάς, 1987). Οι γονείς καθοδηγούν τους εφήβους να ακολουθήσουν τα ενιαία λύκεια διότι θα έχουν μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης και εξέλιξης και πιθανότητες για πανεπιστημιακές σπουδές (Saiti & Mitrosili, 2005). Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα απευθύνεται σε μαθητές με χαμηλές σχολικές επιδόσεις και προσδοκίες, οι οποίοι δεν έχουν μεγάλες πιθανότητες εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και συνδέεται με τα τεχνικά επαγγέλματα και με χειρονακτική εργασία που δεν προσδίδουν κοινωνικό γόητρο και κύρος (Καζαμίας και Κασσωτάκης, 1995). Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης μελέτης έδειξαν ότι οι μαθητές προτιμούν αλλά και επιλέγουν τελικά επαγγέλματα επιστημονικού επιπέδου με μικρή διαφοροποίηση ως προς το φύλο. Επίσης διαπιστώθηκε ότι η κλίση, η σταθερή επαγγελματική εξέλιξη και το κοινωνικό γόητρο είναι τα σημαντικότερα κίνητρα που επηρεάζουν τους μαθητές στην επιλογή τους. Δεν φαίνεται οι μαθητές να εξαρτούν την επαγγελματική τους επιλογή από τις οικονομικές απολαβές, σε αντίθεση με άλλες έρευνες (Κάντας, 1987, Βυτόγιαννη, 2006) όπου η «αμοιβή» στην επιλογή επαγγέλματος φαίνεται να αποτελεί πρωταρχικό κίνητρο. Τέλος, με βάση τα πορίσματα της συγκεκριμένης έρευνας (Βίκη και Γιαλαμάς, 2005) όσον αφορά τον τομέα εργασίας (δημόσιο- ιδιωτικό), δε βρέθηκε σημαντική

διαφοροποίηση ανάμεσα στους μαθητές, ενώ σε νεότερη έρευνα είναι εμφανής η υπεροχή του δημοσίου στις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών (Saiti & Prokoriadou 2008).

Συνοψίζοντας, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι το οικονομικοκοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών, δηλαδή το εισόδημα, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των γονέων, το κόστος των σπουδών που καθορίζεται από τον τόπο εκπαίδευσης, το αντικείμενο σπουδών και το χρόνο φοίτησης, καθώς και οι προτιμήσεις των ατόμων για σχολές ή τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που καθορίζονται από τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά αλλά και από την δυνατότητα σύνδεσης με την αγορά εργασίας και τις προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης.

2.6. Προσδοκίες, στάσεις και αξιολογήσεις από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Ο μαθητής της ηλικίας των 17-18 ετών βρίσκεται σε μια χρονική στιγμή της ζωής του κατά την οποία καλείται να πάρει μια κρίσιμη απόφαση για τη μελλοντική πορεία του, όσον αφορά την κατεύθυνση του ή όχι προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και για τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει για την επίτευξη αυτού του στόχου. Στο βαθμό που η απόφαση του αυτή δεν είναι μια επιφανειακή και ευκαιριακή εκδήλωση, αλλά μια συνειδητή επιλογή, παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον οι παράγοντες και τα πρόσωπα που επηρεάζουν τη στάση του άμεσα ενδιαφερόμενου προς την όλη διαδικασία και την εσωτερική αναπαράσταση- εικόνα που έχει για τη μελλοντική του πορεία. Οι ψυχολογικές αυτές παράμετροι αποτελούν μέρος των παραγόντων που επηρεάζουν τη διαμόρφωση της ταυτότητας του εφήβου (Μάνος, 2000, Erickson, 1975).

Όσον αφορά τις προσδοκίες από το πανεπιστημιακό πτυχίο, τα ευρήματα διαφόρων ερευνών είναι αντικρουόμενα. Έρευνα στον ελληνικό χώρο (Λαμπίρη-Δημάκη, 1983) με φοιτητές έδειξε ότι οι προσδοκίες αυτές είναι μάλλον χαμηλές, καθώς στην πλειοψηφία τους δεν περιμένουν να αλλάξει η κοινωνική τους θέση με την απόκτηση του πτυχίου. Σε παλαιότερη της ίδιας ερευνήτριας (1974) αναφέρεται ένα εν μέρει διαφορετικό εύρημα, σύμφωνα με το οποίο οι νέοι αναμένουν να έχουν την δυνατότητα άσκησης επαγγελμάτων

με καλή αμοιβή και με υψηλό κύρος με την απόκτηση του πτυχίου τους. Οι προσδοκίες από το πανεπιστημιακό πτυχίο, τουλάχιστον στον οικονομικό τομέα, φαίνονται επίσης χαμηλές και σε άλλη έρευνα (Τζάνη, 1983), όπου μόνο το 11% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι η επιλογή του επαγγέλματός τους έγινε για οικονομικούς λόγους.

Από μια άλλη οπτική, σε παλαιότερη έρευνα (Anderson & Malikiosi-Loizou, 1980) οι φοιτητές περιμένουν να έχουν καλύτερη τύχη με πτυχίο παρά χωρίς αυτό στον επαγγελματικό και οικονομικό τομέα, αλλά όχι τόσο στην προσωπική τους ζωή. Αξίζει να σημειωθεί ότι η γνώμη των φοιτητών αυτής της έρευνας για το πανεπιστήμιο χωρίς να είναι αρνητική, δεν είναι ούτε θετική για κανέναν από τους τομείς που απαρτίζουν την πανεπιστημιακή ζωή, όπως η προσφορά πνευματικών ερεθισμάτων, η φιλική ατμόσφαιρα, η προετοιμασία για τη ζωή. Μάλιστα από τον τομέα της οργάνωσης η ικανοποίηση των φοιτητών ήταν σχετικά χαμηλή. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η εικόνα που έχει ο έλληνας μαθητής για το ελληνικό πανεπιστήμιο, πριν ακόμα εισαχθεί, είναι απογοητευτική. Η ικανοποίηση που θα ανέμενε κανείς να αντλεί ο μαθητής από την προσωπική του απόφαση για τη μελλοντική του σταδιοδρομία είναι ήδη περιορισμένη από την αφετηρία της. Ο έφηβος που προσανατολίζεται προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει ως στόχο την απόκτηση ενός πτυχίου το οποίο αναμένει να του επιφέρει ορισμένα οφέλη. Σύμφωνα με έρευνα (Γεώργας, Μπεζεβέγκης και Γιαννίτσας, 1991) στο πανεπιστημιακό πτυχίο επικεντρώνει τους στόχους του ο μαθητής καθώς αυτό ενσαρκώνει όλες τις ελπίδες και προσδοκίες του για το μέλλον. Έτσι η σημαντικότερη επένδυση στην οποία προσβλέπει ο έφηβος είναι η αναγνώριση και καταξίωση που του εξασφαλίζει το πτυχίο στον οικογενειακό και κοινωνικό περίγυρο. Επομένως, ο έλληνας έφηβος δεν σπουδάζει μόνο για να ικανοποιήσει προσωπικές του επιθυμίες και ανάγκες αλλά και γιατί αυτό αντιπροσωπεύει αυξημένο κύρος για τον ίδιο και την οικογένειά του στον κοινωνικό περίγυρο. Έτσι απορρίπτει την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση λόγο του χαμηλού κοινωνικού της κύρους και της αδυναμίας, μέχρι πρόσφατα, να οδηγήσει σε πανεπιστημιακή μόρφωση. Αντίθετα με την κοινώς επικρατούσα αντίληψη οι μαθητές και οι φοιτητές σε πολύ μικρό βαθμό θεωρούν ότι η οικονομική άνεση και ευχέρεια αποτελεί μια σημαντική

προσδοκία από την απόκτηση του πανεπιστημιακού πτυχίου, έχουν δηλαδή χαμηλές προσδοκίες από την οικονομική αξία του.

Σχετικό με το θέμα των προσδοκιών είναι και οι προτιμήσεις για τον τομέα απασχόλησης μετά την απόκτηση του πτυχίου, δηλαδή η επαγγελματική προοπτική των σπουδών (Κατσανέβας, 2002). Η αγωνία της επαγγελματικής αποκατάστασης μέσα σε ένα περιβάλλον ολοένα και αυξανόμενης ανεργίας και ανταγωνισμού, πρωτοστατεί στις επιλογές σπουδών των νέων. Μια λανθασμένη επιλογή επαγγέλματος σχεδόν αναπόφευκτα οδηγεί σε αποτυχία στη διαδικασία μετάβασης στο χώρο εργασίας με δυσμενής επιπτώσεις σε μια ολόκληρη αλυσίδα φορέων και προσώπων. Πρώτα για τον ίδιο τον μαθητή η άστοχη επιλογή στην ηλικία των 17 επιφέρει πιθανή αποτυχία στις πανελλήνιες εισαγωγικές εξετάσεις, εκπαιδευτική απογοήτευση από το περιεχόμενο σπουδών, είσοδο σε ανεπιθύμητο εργασιακό χώρο, δυσκολίες κατά τη διαδικασία ένταξης και εξέλιξης, έλλειψη επαγγελματικής ικανοποίησης, κατάρρευση της ψυχικής και σωματικής υγείας, ανάγκη για αναπροσανατολισμό (Γουδήρας, 1996). Έπειτα σοβαρές είναι οι επιπτώσεις για τους γονείς που φυσιολογικά αισθάνονται απογοήτευση, συναισθηματική φόρτιση και ίσως συνυπευθυνότητα για την εξέλιξη του παιδιού τους, προβαίνουν σε πρόσθετες οικονομικές επιβαρύνσεις για να στηρίζουν νέες προσπάθειες και εν γένει διαταράσσεται η οικογενειακή γαλήνη. Αλλά και στο γενικότερο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο είναι δυσμενείς οι επιπτώσεις των λανθασμένων επιλογών, καθώς οδηγούν στην αδυναμία συνύπαρξης ικανοποιημένων πολιτών, στη μη ορθολογική προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στις ανάγκες της οικονομίας, στη διατάραξη των σχέσεων προσφοράς και ζήτησης, στην κοινωνική παθογένεια λόγω επαγγελματικής αλλοτρίωσης (Κασσωτάκης, 2003).

Είναι φανερό ότι αυτό που προσδιορίζει, κατευθύνει και επιβάλλει την προτίμηση για ένα τμήμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η «τιμή» του πτυχίου στην αγορά εργασίας και ειδικότερα η σχέση του με το δημόσιο (Κάτσικας 2006). Ειδικότερα, αν και ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα προσφέρει σχετικά χαμηλόμισθες εργασίες, παραμένει ο δημοφιλέστερος εργοδότης των πανεπιστημιακών πτυχιούχων δεδομένου ότι προσφέρει στους υπαλλήλους του τη σταθερότητα και την ασφάλεια μιας μόνιμης εργασίας μέσα στο οποίο η απόλυση είναι αδύνατη. Ίσως ο κύριος καθοριστικός παράγοντας της αύξησης

της ζήτησης για τις πανεπιστημιακές σπουδές είναι ότι ένας πανεπιστημιακός τίτλος είναι προϋπόθεση για μια θέση στο δημόσιο τομέα (Saiti & Prokopiadou 2008). Η ανάγκη για εξασφάλιση μιας μόνιμης και σταθερής απασχόλησης, την οποία εγγυάται ο δημόσιος τομέας, αποτελεί γνώρισμα της ελληνικής κοινωνίας, με τις περιορισμένες δυνατότητες και ευκαιρίες που προσφέρει.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά σε ερευνητικά ευρήματα που προέκυψαν από φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τη ζήτηση αυτών των σχολών ή των τμημάτων.

Έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο – Μάιο του 2007 σε 1017 φοιτητές (Ταουσάνης, Κότιος, Σαραφίδης, Παπαδόπουλος, Πέτρα, 2007), με φορέα υλοποίησης την Employ O. E. Σύμβουλοι Εκπαίδευσης και Σταδιοδρομίας, είχε στόχο να αποδώσει μια σύντομη εικόνα για τις απόψεις των φοιτητών στο τρίπτυχο σπουδές – περιεχόμενο σπουδών – απασχόληση . Είναι ενδιαφέρον να δούμε πως σκέφτονται οι φοιτητές και να συγκρίνουμε αυτά τα δεδομένα με τις προσδοκίες, στάσεις και τις αξιολογήσεις των μαθητών. Στο ερώτημα αν η σχολή που σπουδάζουν εντάσσεται στις πρώτες τους προτιμήσεις το 45,6% απάντησε καταφατικά, το 44,9% σε δευτερεύουσες και μεσαίες ενώ το 9,5% δήλωσε πως η σχολή που σπουδάζει είναι τυχαία επιλογή. Ένα από τα κομβικά σημεία της έρευνας, που σχετίζεται άμεσα και με την παρούσα έρευνα, είναι τα κριτήρια επιλογής των σπουδών – επαγγέλματος που ακολούθησαν οι συμμετέχοντες στην Γ λυκείου. Διαπιστώνεται από τις απαντήσεις πως ένας στους δύο (51,7%) επέλεξε με πρώτιστο κριτήριο το ενδιαφέρον του για το αντικείμενο σπουδών, το 9,7% επέλεξε με βάση την επίδραση που δέχτηκε από το οικογενειακό περιβάλλον, το 25,9% με κριτήριο τις θετικές εντυπώσεις για σίγουρη και σύντομη επαγγελματική αποκατάσταση μέσω των συγκεκριμένων σπουδών, το 4,4% με βάση προτροπές από το σχολικό χώρο ενώ το 8,3% με βάση άλλο κριτήριο.

Στο ερώτημα κατά πόσο ανταποκρίνεται η σχολή όπου φοιτούν στις προσδοκίες τους, το 40,2% απάντησε θετικά, το 15,2% αρνητικά και το 44,6% εν μέρει. Παρόλα αυτά σε περίπτωση που οι συμμετέχοντες ξανασυμπλήρωναν το μηχανογραφικό τους το 76,8% δήλωσε πως θα ξαναέκανε την ίδια επιλογή ενώ το 23,2% ότι θα επέλεγε διαφορετικό προσανατολισμό.

Όσον αφορά τις επαγγελματικές προοπτικές των σπουδών, για τους φοιτητές που ρωτήθηκαν καλύτερη επαγγελματική προοπτική θεωρείται το δημόσιο και η μονιμότητα που αυτό προσφέρει 39,7%, το 24,8% πως θα επιδίωκε τον ιδιωτικό τομέα μέσω υπαλληλικής σχέσεις και το 35,5% την απασχόληση σε ατομική επιχείρηση. Επιπρόσθετα ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να κάνουν μια γενική εκτίμηση για τους κλάδους που θα έχουν καλύτερες προοπτικές, οικονομικές απολαβές, επαγγελματική αποκατάσταση και δήλωσαν ότι τα επαγγέλματα των μηχανικών – ειδικών υπολογιστών, των εκπαιδευτικών, των πολιτικών μηχανικών, των γιατρών και των δικηγόρων κατά σειρά θα έχουν καλύτερες προοπτικές. Τέλος, ζητώντας μια εκτίμηση για το πώς διαβλέπουν τις μελλοντικές προοπτικές απασχόλησης των πτυχιούχων το 16,9% δήλωσε πως θα βελτιωθούν, το 44,5% πιστεύει πως θα γίνουν χειρότερες ενώ το 38,6% έκρινε πως θα παραμείνουν στην παρούσα κατάσταση (Ταουσάνης, Κότιος, Σαραφίδης, Παπαδόπουλος και Πέτρα, 2007).

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Παπακωνσταντίνου, 2003), η οποία αφορά τα χαρακτηριστικά των προσπαθειών των φοιτητών, να πετύχουν την εισαγωγή τους στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, καθώς και τα κριτήρια που βάρυναν στην επιλογή του τμήματος όπου φοιτούν, διαπιστώνεται ότι οι σχολές που ικανοποιούν τη ζήτηση για σπουδές των φοιτητών μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο ομάδες:

Στην πρώτη ομάδα βρίσκονται οι σχολές που απαιτούν υψηλή βαθμολογία και αποτελούν πρώτη, δεύτερη ή τρίτη προτίμηση για τους φοιτητές, οι οποίοι πετυχαίνουν την εισαγωγή τους σε αυτές με την πρώτη ή τη δεύτερη προσπάθεια. Για την πλειονότητα των φοιτητών αυτών των σχολών η αποτυχία εισαγωγής τους με την πρώτη προσπάθεια στο τμήμα όπου φοιτούν δεν σήμαινε αποτυχία στις εξετάσεις εισαγωγής, αλλά επιτυχία σε άλλο τμήμα που δεν αποτελούσε πρώτη προτίμηση γι' αυτούς. Ωστόσο και η αποτυχία των φοιτητών αυτών στην πρώτη τους προσπάθεια και η επιτυχία τους στη σχολή πρώτης προτίμησης με τη δεύτερη προσπάθεια εκφράζουν την πραγματική ζήτηση για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ένα άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο αυτής της ομάδας σχολών είναι ότι η επιλογή τους από τους φοιτητές γίνεται κυρίως με βάση το γνωστικό τους αντικείμενο, λιγότερο με βάση την προοπτική επαγγελματικής αποκατάστασης και βέβαια, καθόλου τυχαία, αφού το επίπεδο των επιδόσεων των φοιτητών τους επιτρέπει την ικανοποίηση των

εκπαιδευτικών τους αναγκών , όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τις επιλογές τους. Το βασικό κριτήριο επιλογής της σχολής τους διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια της εκπαίδευσης τους, στην Β' και Γ' λυκείου, συζητώντας με τους καθηγητές τους ή με τους φίλους τους και μεγαλύτερα σε ηλικία αδέρφια τα οποία είχαν είδη πετύχει την εισαγωγή τους σε κάποιο τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η συμβολή της οικογένειας περιορίστηκε στην παραίνεση να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην αποδοχή της ανάληψης του οικονομικού κόστους που συνδέεται με τις γενικές εξετάσεις (φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα).

Στη δεύτερη ομάδα βρίσκονται οι σχολές που δεν απαιτούν την υψηλότερη βαθμολογία και δεν αποτελούν για την πλειονότητα των φοιτητών πρώτη έως τρίτη προτίμηση, αλλά πάνω από τέταρτη και μάλιστα σε ορισμένα τμήματα πάνω από ενδέκατη. Στην πλειονότητα τους οι φοιτητές αυτής της ομάδας σχολών έχουν δώσει περισσότερες από μία φορές εξετάσεις για να πετύχουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Όπως και στην πρώτη ομάδα σχολών, έτσι και στη δεύτερη φαίνεται ότι το βασικό κριτήριο της επιλογής τους από τους φοιτητές είναι το γνωστικό αντικείμενο τους, αλλά με σημαντική διαφοροποίηση σε επίπεδο τμήματος, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα το τμήμα Πληροφορικής, όπου περισσότερο φαίνεται να βαραίνει στην επιλογή των φοιτητών η επαγγελματική αποκατάσταση.

Μια ιδιαιτερότητα αυτής της κατηγορίας φοιτητών είναι ότι μένει ανεκπλήρωτη η πρώτη έως τρίτη προτίμησή τους, αφού οι επιδόσεις τους δεν τους επιτρέπουν να ικανοποιήσουν τις εκπαιδευτικές τους επιλογές. Το σύστημα των εξετάσεων τους κατατάσσει τυχαία στα διάφορα τμήματα, ανάλογα με την ιεράρχηση των προτιμήσεων τους και την βαθμολογία τους. Όσον αφορά την προέλευση των φοιτητών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, όπως προκύπτει από τον τόπο μόνιμης κατοικίας των γονιών τους, διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα αυτών προέρχονται από τα αστικά κέντρα και κυρίως τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Για την κοινωνική προέλευση των φοιτητών, όπως αυτή εκφράζεται από το επάγγελμα του πατέρα, διαπιστώνεται ότι οι μισοί σχεδόν φοιτητές του Πανεπιστημίου είναι παιδιά υπαλλήλων και μάλιστα δημόσιων υπαλλήλων. Το επάγγελμα των γονέων των φοιτητών δεν αποτελεί τη μοναδική πηγή εισοδήματος το οποίο αντικατοπτρίζει το

οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, αφού ένας στους δύο φοιτητές δηλώνει ότι η οικογένειά του έχει εισοδήματα και από άλλες πηγές. Η πλειονότητα των φοιτητών που συμμετείχαν στην έρευνα προέρχονται από τετραμελείς οικογένειες και το 82,9% του συνόλου των φοιτητών χρηματοδοτείται αποκλειστικά από την οικογένεια για το κόστος των σπουδών.

Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι το σύστημα των γενικών εξετάσεων αλλά και το λύκειο, έτσι όπως λειτουργούσαν την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας δεν ευνοούσαν την δημιουργία συνθηκών που να προσφέρουν ισότητα ευκαιριών για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ούτε την υλοποίηση προσωπικών επιδιώξεων και αναγκών. Λειτουργούσαν περισσότερο με γνώμονα την ικανοποίηση της προσφοράς και της ζήτησης θέσεων στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από την προέλευση των υποψηφίων, τους οποίους φαίνεται να αντιμετωπίζουν σαν μονάδες που κάλυπταν θέσεις εκπαίδευσης (Παπακωνσταντίνου, 2003).

Λαμβάνοντας υπόψη τους διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με την εισαγωγή των υποψηφίων στις σχολές ή τα τμήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, διαπιστώνεται ότι η επιτυχία στις σχολές μεγάλης ζήτησης, εξαρτάται από την κοινωνική προέλευση των υποψηφίων, η οποία εξασφαλίζει την αμέριστη βοήθεια της οικογένειας στην προσπάθεια εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Psacharopoulos & Papakonstantinou, 2004).

Κλείνοντας, οι επιλογές των ατόμων σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση συνδέονται με τις επαγγελματικές τους προσδοκίες (επάγγελμα, τομέας απασχόλησης, εργασιακό περιβάλλον κλπ.), οι οποίες διαμορφώνονται από το είδος της πληροφόρησης και τις πηγές της (γονείς, καθηγητές, κλπ), που έχουν. Στα επόμενα κεφάλαια, με βάση το θεωρητικό πλαίσιο όπως αυτό αναπτύχθηκε παραπάνω, επιχειρείται η εμπειρική διερεύνηση της ζήτησης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η ζήτηση για εκπαίδευση συνολικά, συνδέεται με τα οφέλη που προσδοκούν ότι θα απολάβουν οι ενδιαφερόμενοι. Τα οφέλη αυτά έχουν ως βασικές συνιστώσες την αύξηση του εισοδήματος, την κατάκτηση καλύτερης κοινωνικής θέσης και τη μείωση των πιθανοτήτων του εκπαιδευόμενου να μείνει άνεργος. Σε ότι αφορά τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν και οι κοινωνιολογικές διαστάσεις, που αναφέρονται στη βελτίωση του επιπέδου ζωής (καθώς όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο ενός νοικοκυριού τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο ζωής του) και την απόκτηση κύρους. Στην ελληνική κοινωνία, επεδή είναι κυρίαρχη αυτή η αντίληψη, πολλές οικογένειες ωθούν τα παιδιά τους στην απόκτηση όλο και περισσότερης μόρφωσης. Το γεγονός αυτό οδηγεί στη διαπίστωση που ακούγεται πολλές φορές ότι προχωράμε στην «παραγωγή πτυχίων». Το πραγματικό αντίκρισμα καθενός από αυτά φανερώνεται στην αγορά εργασίας από το χρόνο που θα χρειαστεί καθένα άτομο στην εύρεση εργασίας και από το ποια θα είναι τα εισοδήματά του από αυτή. Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας που διεξήχθη για τη μελέτη των παραπάνω ζητημάτων.

3.1. Σκοποί και στόχοι της έρευνας

Στη παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση από μαθητές Γ' Λυκείου. Εστιάζει το ενδιαφέρον της στην ανάλυση των στοιχείων που συνθέτουν τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των μαθητών για τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και στην εξέταση των κοινωνικοοικονομικών, οικογενειακών και ατομικών παραγόντων, οι οποίοι ασκούν ουσιαστική επίδραση στη ζήτηση υπηρεσιών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιχειρείται η εξέταση ζητημάτων που αφορούν τις στάσεις, τις εμπειρίες και τις προσδοκίες των μαθητών σε θέματα συναφή με την προετοιμασία τους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και τις προσδοκίες τους από το πτυχίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επικεντρώνεται στη μέτρηση της βαρύτητας που αποδίδουν οι μαθητές σε ορισμένα κριτήρια για

την επιλογή της σχολής ή του τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον διερευνάται ο βαθμός επίδρασης στη λήψη σχετικών αποφάσεων που ασκείται από γονείς, αδέρφια, καθηγητές, φίλους αλλά και η ηλικία κατά την οποία το ζήτημα των σπουδών απασχόλησε για πρώτη φορά τους μαθητές. Επίσης, εξετάζονται οι πιθανές εναλλακτικές επιλογές που μπορεί να έχουν οι υποψήφιοι που δεν καταφέρνουν την εισαγωγή τους στη τριτοβάθμια εκπαίδευση με το σύστημα των πανελληνίων εξετάσεων.

Το θεωρητικό πλαίσιο με βάση το οποίο γίνεται η ανάλυση και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων έχει ήδη αναπτυχθεί στα προηγούμενα κεφάλαια.

3.2. Δείγμα – Συλλογή δεδομένων

Η έρευνα διεξάχθηκε κατά την διάρκεια του σχολικού έτους 2009-2010 στο λεκανοπέδιο Αττικής. Η συλλογή του ερευνητικού υλικού έγινε τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο με τη μέθοδο των ερωτηματολογίων, η συμπλήρωση των οποίων έγινε από τους μαθητές της Γ' Λυκείου στις αίθουσες διδασκαλίας κατά την ώρα του μαθήματός, στην αρχή της διδακτικής ώρας. Η διάρκεια συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ήταν περίπου 10-15 λεπτά.

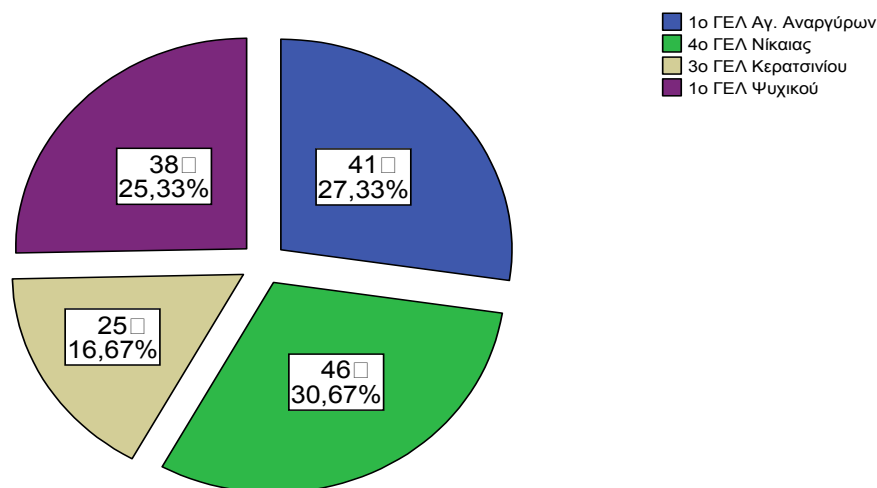
Σε όλους τους μαθητές δίνονταν οι ίδιες διευκρινίσεις για τον τρόπο χειρισμού των ερωτηματολογίων, τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας. Σε περιπτώσεις που εκφράζονταν απορίες, παρέχονταν οι απαραίτητες πληροφορίες, ώστε η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων να γινόταν με πληρότητα και αξιοπιστία.

Το δείγμα της έρευνας τελικά αποτέλεσαν 150 μαθητές και μαθήτριες της Γ' ενιαίου Λυκείου, 88 κορίτσια και 62 αγόρια. Λαμβάνοντας υπόψη τη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με το φύλο, διασφαλίζεται η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Υπάρχει υπεροχή των κοριτσιών έναντι των αγοριών, γεγονός που συμφωνεί και με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας (ΥΠΕΠΘ, 2002-2008).

Τα λύκεια από την περιοχή της πρωτεύουσας επιλέχθηκαν από συνοικίες με χαμηλό, μέσο και υψηλό κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίσθηκε κατά το δυνατό μια σφαιρική και πιο

αντιπροσωπευτική εικόνα, του προς μελέτη δείγματος των μαθητών που διαμένουν στις συνοικίες αυτές και φοιτούν στα αντίστοιχα σχολεία. Η εν λόγω εικόνα μεταβάλλεται κυρίως από το οικογενειακό, μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο των μαθητών της κάθε περιοχής όπως θα δούμε και παρακάτω. Στην έρευνα συμμετείχαν το 1^ο ΓΕΛ Αγ. Αναργύρων, το 4^ο ΓΕΛ Νίκαιας, το 3^ο ΓΕΛ Κερατσινίου και το 1^ο ΓΕΛ Ψυχικού. Μετά την έγκριση των διευθυντών των σχολείων και σε συνεργασία με τους καθηγητές των τμημάτων της Γ' Λυκείου, διανεμήθηκαν στους μαθητές 180 ερωτηματολόγια. Από αυτά ορισμένα δεν επιστράφηκαν, ενώ άλλα κρίθηκαν άκυρα λόγω ελλιπών στοιχείων στη συμπλήρωσή τους, με αποτέλεσμα στη διεξαγωγή της έρευνας να χρησιμοποιηθούν 150. Το δείγμα που προέκυψε κρίνεται αντιπροσωπευτικό και τυχαίο και κατάλληλο για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας.

Διάγραμμα 3.2.1.: Κατανομή μαθητών ανάλογα με το σχολείο φοίτησής τους.

Πιο συγκεκριμένα από το 1^ο Γενικό Λύκειο Αγ. Αναργύρων συγκεντρώθηκαν 41 ερωτηματολόγια μαθητών, από το 4^ο Γενικό Λύκειο Νικαίας 46, από το 3^ο Γενικό Λύκειο Κερατσινίου 25 και από το 1^ο Γενικό

Λύκειο Ψυχικού 38 ερωτηματολόγια. Τα αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζονται στο παραπάνω διάγραμμα (3.2.1.):

3.3. Το ερωτηματολόγιο

Ως μέσο συλλογής των στοιχείων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο, το οποίο κατασκευάστηκε με αυστηρά επιστημονικούς όρους και με βασικό στόχο να είναι σύντομο, σαφές, λειτουργικό, σε άμεση συνάρτηση με τις υποθέσεις της έρευνας και δομημένο έτσι, ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες της έρευνας σύμφωνα και με το σχετικό θεωρητικό υπόβαθρο.

Από τις απαντήσεις των ερωτήσεων συλλέγονται δεδομένα και πληροφορίες σχετικές με τους μαθητές, τις εκπαιδευτικές τους επιλογές αλλά και για τις ερμηνευτικές μεταβλητές που χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο στην ανάλυση της ζήτησης για τρίτοβάθμια εκπαίδευση.

Πιο συγκεκριμένα, η διάρθρωση του ερωτηματολογίου (βλ. παράρτημα) είναι η εξής: Όλες οι ερωτήσεις είναι κλειστές. Αρχικά περιλαμβάνονται ερωτήσεις που αναφέρονται στα ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών, δηλαδή: το φύλο, την ηλικία των μαθητών, το σχολείο στο οποίο φοιτούν και τον αριθμό μελών της οικογένειάς τους, καθώς έχει διαπιστωθεί από συναφείς εμπειρικές προσεγγίσεις, ότι αποτελούν παράγοντες που καθορίζουν τις επιλογές των ατόμων (Σαμοΐλης, 2001, Βυτόγιαννη, 2006, Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008).

Στη συνέχεια οι ερωτήσεις αναφέρονται στο οικονομικό-κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας. Σε αυτά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνονται : α) το επίπεδο μόρφωσης του πατέρα και της μητέρας, (δημοτικό, γυμνάσιο, γενικό λύκειο, τεχνικό λύκειο, ΑΕΙ, ΑΤΕΙ, μεταπτυχιακό, διδακτορικό), β) το είδος επαγγελματικής απασχόλησης του πατέρα και της μητέρας (επιχειρηματίας, ιδιωτικός υπάλληλος, δημόσιος υπάλληλος, ελεύθερος επαγγελματίας, εργάτης, αγρότης, συνταξιούχος, άνεργος, οικοκυρά, άλλο) και φυσικά γ) το ύψος του μηνιαίου οικογενειακού εισοδήματος. Ειδικότερα, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων που συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με το είδος της απασχόλησής τους - και κυριότερα του

πατέρα της οικογένειας- και, κατά συνέπεια, με το οικογενειακό εισόδημα, ερμηνεύουν σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές των γονέων σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών τους και διερευνώνται σε όλες τις εμπειρικές μελέτες (Saiti & Mitrosili, 2005, Παπακωνσταντίνου, 2003, Γεώργας, Μπεζεβέγκης και Γιαννίτσας, 1991). Οι παραπάνω μεταβλητές συνδέονται με το περισσότερο ή λιγότερο μορφωσιογόνο περιβάλλον που επικρατεί στο σπίτι, με τις προσδοκίες, φιλοδοξίες των γονέων και κατ' επέκταση με τις επιδόσεις, τα κίνητρα και τους στόχους των παιδιών τους.

Οι επόμενες ερωτήσεις αφορούν τις επιδόσεις και τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα συλλέγονται πληροφορίες για το μέσο όρο βαθμολογίας στην Β' λυκείου, την κατεύθυνση σπουδών, την ηλικία που για πρώτη φορά τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους, τα επιστημονικά πεδία και τις σχολές προτίμησης στο μηχανογραφικό δελτίο. Η ερώτηση για το αν επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στη τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι καθοριστικής σημασίας. Από άλλες εμπειρικές μελέτες (Γκαρή, Χριστακοπούλου και Μυλωνάς, 1996) είναι αξιοσημείωτη η βεβαιότητα με την οποία οι μαθητές λυκείου απαντούν ότι επιθυμούν να σπουδάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι ερωτήσεις 9, 10, 11 και 12 από την τελευταία κατηγορία ερωτήσεων που αφορούν τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών, έχουν τη μορφή διαβαθμιστικής επιλογής δηλαδή εναλλακτικές απαντήσεις σε ανιούσα διάταξη (Καθόλου, Λίγο, Αρκετά, Πολύ, Πάρα Πολύ).

Ποιο συγκεκριμένα, για να διαπιστωθεί ο βαθμός πληροφόρησης των μαθητών από κάθε έναν από τους παρακάτω παράγοντες χρησιμοποιήθηκαν η ερώτηση 9.1 για γονείς, αδέρφια, συγγενείς, η ερώτηση 9.2 για συμμαθητές και φίλους, η ερώτηση 9.3 για καθηγητές του σχολείου και η ερώτηση 9.4 για τα Μ.Μ.Ε (τηλεόραση, περιοδικά, κτλ).

Οι ερωτήσεις 10.1- 10.9 αφορούν τους παράγοντες και τα πρόσωπα δηλαδή τις «ομάδες αναφοράς» που επηρεάζουν την επιλογή των μαθητών για σχολές ή τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι παράγοντες και τα πρόσωπα κατά σειρά ερώτησης είναι τα ακόλουθα: ενδιαφέροντα- κλίσεις- αξίες, επιδόσεις- δυνατότητες- αδυναμίες-ανάγκες, φύλο, βάσεις, γονείς, αδέρφια- συγγενείς, φίλοι, καθηγητές, και τέλος ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (Βυτόγιαννη, 2006, Σαμοΐλης, 2001, Γουδήρας, 1996,

Δημητρόπουλος, 1985).

Προκειμένου να διαπιστωθεί με ποια κριτήρια κάνουν οι μαθητές τις εκπαιδευτικές τους επιλογές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκαν οι ερωτήσεις 11.1- 11.11. Αναφέρονται ως κριτήρια επιλογής σπουδών «το προσωπικό ενδιαφέρον», «οι προσωπικές κλίσεις, ικανότητες», «η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας», «η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος», «οι καλές συνθήκες εργασίας», «η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας», «η δυνατότητα κερδών και υψηλών αποδοχών», «το κύρος, γόητρο, φήμη», «η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων», «ο τόπος σπουδών». Η αξιολόγηση της βαρύτητας αυτών των κριτηρίων είναι καθοριστικής σημασίας για την διερεύνηση της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση (Βίκη και Γιαλαμάς, 2005, Κάντας, 1987).

Η 12 ερώτηση στόχο έχει τις εναλλακτικές επιλογές που θα έχουν οι μαθητές που δεν θα καταφέρουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά η 12.1 προσπαθεί να διερευνήσει την πρόθεση των μαθητών να ξαναδώσουν πανελλήνιες εξετάσεις, η 12.2 αν θα πάνε για σπουδές στο εξωτερικό και τέλος η 12.3 αν θα παρακολουθήσουν κάποιο από τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης ή ιδιωτικό κολλέγιο.

3.4. Στατιστική επεξεργασία

Η επεξεργασία των δεδομένων και αποτελεσμάτων της έρευνας έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου κοινωνικών επιστημών S.P.S.S. (*Statistical Package for Social Sciences*) μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Το πρώτο βήμα της στατιστικής επεξεργασίας αφορούσε την κωδικοποίηση των δεδομένων του ερωτηματολογίου με τη μορφή μεταβλητών στο S.P.S.S. Η διερεύνηση και ανάλυση των μεταβλητών έγινε στη συνέχεια με τη βοήθεια της περιγραφικής στατιστικής (*Descriptive Statistics*). Η σημαντικότητα της περιγραφικής στατιστικής έγκειται στο γεγονός ότι μας βοηθάει να περιγράψουμε τα δεδομένα, να βρούμε τρόπους να τα συνοψίσουμε και να τα οργανώσουμε και να παρουσιάσουμε τις πιο σχετικές πληροφορίες (Κατσίλλης, 2002, Ρούσσος και Τσαούσης, 2002).

Στις περιπτώσεις όπου έπρεπε να εξεταστεί η σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών χρησιμοποιήθηκαν στατιστικά μέτρα, γνωστά και ως συντελεστές

συνάφειας. Στη στατιστική ο όρος σχέση μεταξύ μεταβλητών, σημαίνει ότι οι δύο μεταβλητές αλλάζουν τιμές ταυτόχρονα. Μπορεί να έχουν είτε θετική σχέση οπότε όταν αυξάνεται η τιμή της μιας αυξάνει και της άλλης, είτε αρνητική σχέση οπότε όταν αυξάνει η τιμή της μιας μειώνεται της άλλης. Οι συντελεστές συνάφειας δείχνουν την ισχύ της σχέσεις μεταξύ δυο μεταβλητών (Κατσίλλης, 2002, Ρούσσος και Τσαούσης, 2002).

Προκειμένου να μετρηθεί ο βαθμός εξάρτησης δυο μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης χ^2 . Σε αυτή την περίπτωση πραγματοποιείται έλεγχος υποθέσεων για να καθοριστεί η ύπαρξη ή μη συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών και καθορίζεται αν η συσχέτιση είναι θετική ή αρνητική. Η διατύπωση κάθε ελέγχου περιλαμβάνει δυο υποθέσεις, τη μηδενική (H_0) και την εναλλακτική (H_1). Έχουν την ακόλουθη διατύπωση:

H_0 : Οι μεταβλητές X και Ψ είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους

H_1 : Οι μεταβλητές X και Ψ είναι εξαρτημένες μεταξύ τους

Ακολούθως γίνεται σύγκριση της τιμής χ^2 και της P-value και η οποία οδηγεί στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Όταν P-value > 0,10 γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 , άρα οι μεταβλητές είναι ανεξάρτητες.
- Όταν P-value < 0,10 απορρίπτεται η υπόθεση H_0 και γίνεται δεκτή η εναλλακτική υπόθεση H_1 , άρα οι δυο μεταβλητές είναι εξαρτημένες σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 10%.
- Όταν P-value > 0,05 γίνεται δεκτή η μηδενική υπόθεση και απορρίπτεται η εναλλακτική, άρα δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δυο μεταβλητών.
- Όταν P-value < 0,05 απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική, άρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%.
- Όταν P-value < 0,01 απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση και γίνεται δεκτή η εναλλακτική ότι δηλαδή υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 1%.

Για τα δεδομένα του συγκεκριμένου δείγματος και της ανάγκης της έρευνας, για να θεωρηθεί μια διαφορά στατιστικά σημαντική, τέθηκε ως κριτήριο στατιστικής σημαντικότητας ένα επίπεδο τουλάχιστον $p=0,05$.

Για την εκτίμηση της μονοτονικής σχέσης μεταξύ δυο μεταβλητών

χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό μέγεθος συσχέτισης Spearman correlation. Παίρνει τιμές από -1 έως +1 και το διάστημα στο οποίο βρίσκεται η τιμή του συντελεστή υποδηλώνει το βαθμό συσχέτισης ως εξής:

- Εάν η τιμή ισούται με +1 ή -1 υπάρχει τέλεια θετική ή αρνητική συσχέτιση, αντίστοιχα.
- Εάν η τιμή βρίσκεται στο διάστημα (-1, -0,5) τότε υπάρχει αρνητική ισχυρή συσχέτιση, ενώ εάν η τιμή βρίσκεται στο διάστημα (-0,5, 0) υπάρχει ασθενής αρνητική συσχέτιση.
- Εάν η τιμή είναι 0 τότε δεν εντοπίζεται συσχέτιση.
- Εάν η τιμή βρίσκεται στο διάστημα (0, +0,5) υποδηλώνει ασθενούς φύσης συσχέτιση.
- Εάν η τιμή βρίσκεται στο διάστημα (+0,5, 1) υπάρχει ισχυρή συσχέτιση.

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν από την στατιστική επεξεργασία και ανάλυση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

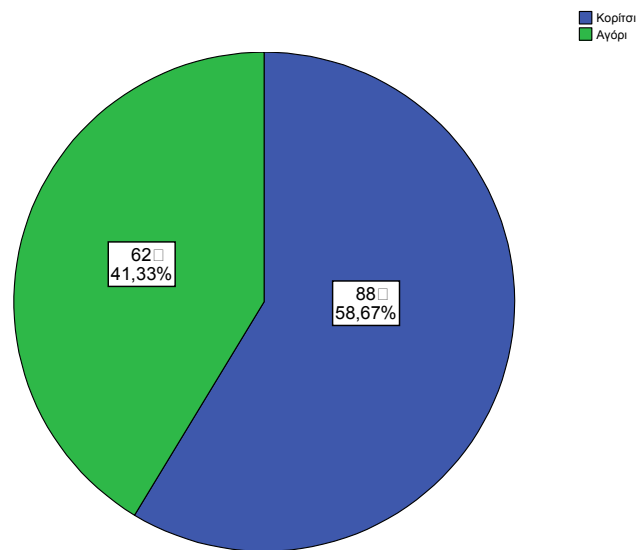
4.1. Περιγραφική στατιστική ανάλυση

Για να καταστεί εφικτή η ανάλυση των αποτελεσμάτων που θα προέκυπταν από τη επεξεργασία των δεδομένων από το λειτουργικό πρόγραμμα SPSS , έγινε κατανομή του ερωτηματολογίου σε τρία (3) διακριτά μέρη, όπως περιγράφηκε μέχρι τώρα. Το πρώτο μέρος του περιγράφει τα Γενικά Χαρακτηριστικά του δείγματος, το δεύτερο το Οικογενειακό και Μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων και το τρίτο και τελευταίο μέρος αφορά στις Επιδόσεις και στις Εκπαιδευτικές τους Επιλογές. Τα μέρη αυτά με τις επιμέρους ερωτήσεις τους κρίθηκαν ότι είναι ικανά να αποδώσουν τους συσχετισμούς εκείνους που αποτυπώνουν σε ικανοποιητικό βαθμό τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας για τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Παρακάτω ακολουθεί η αναλυτική στατιστική παρουσίαση των συχνοτήτων (*frequencies*) που προέκυψαν, ώστε στη συνέχεια να ακολουθήσουν τα συμπεράσματα που είναι και το ζητούμενο της παρούσας έρευνας. Η παρουσίαση αυτή για εποπτικούς λόγους αλλά και για την πιο ολοκληρωμένη εικόνα της, γίνεται με την παράθεση του αντίστοιχου διαγράμματος ή πίνακα αποτελεσμάτων.

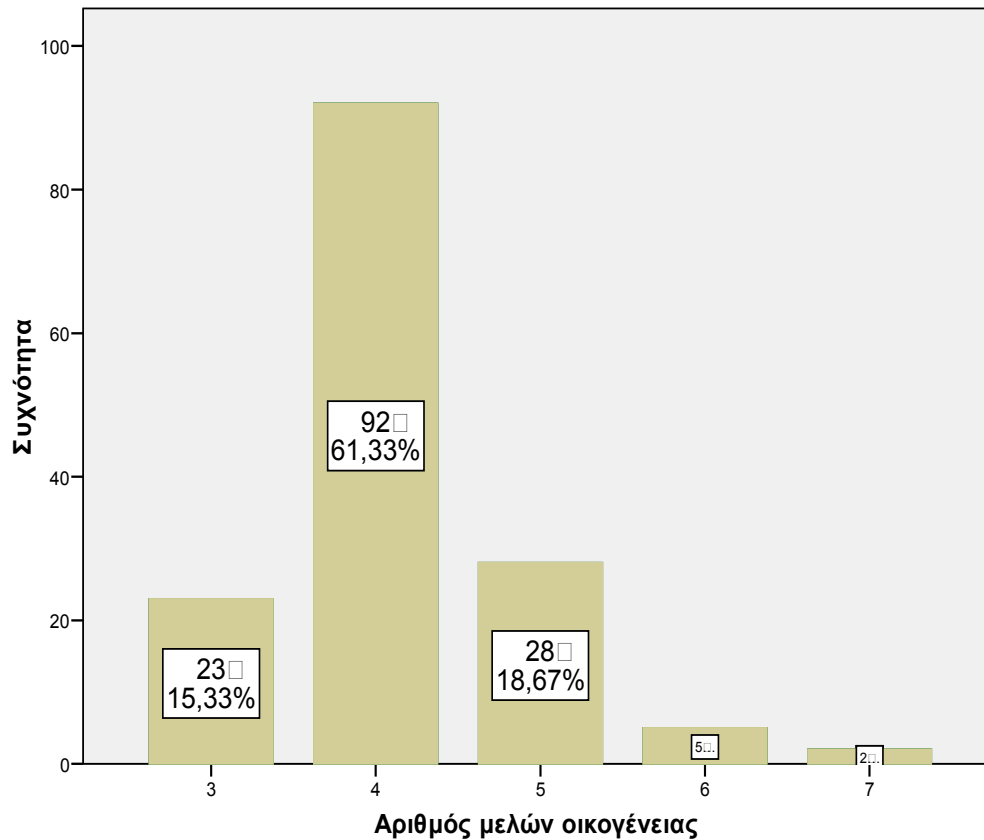
4.2. Γενικά χαρακτηριστικά

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 150 μαθητές της τρίτης τάξεως του Λυκείου, εκ των οποίων 88 ήταν κορίτσια και 62 αγόρια, δηλαδή σε ποσοστό 58,7% και 41,3%, αντίστοιχα (βλ. Διάγραμμα 4.1.), γεγονός που έρχεται σε συμφωνία και επαληθεύει τις μετρήσεις της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας για την αριθμητική υπεροχή των κοριτσιών έναντι των αγοριών. Όλοι οι μαθητές του δείγματος ήταν 17 ετών.

Διάγραμμα 4.1.: Κατανομή μαθητών ως προς το φύλο.

Διάγραμμα 4.2.: Κατανομή μαθητών ανάλογα με τον αριθμό των μελών της οικογένειας.

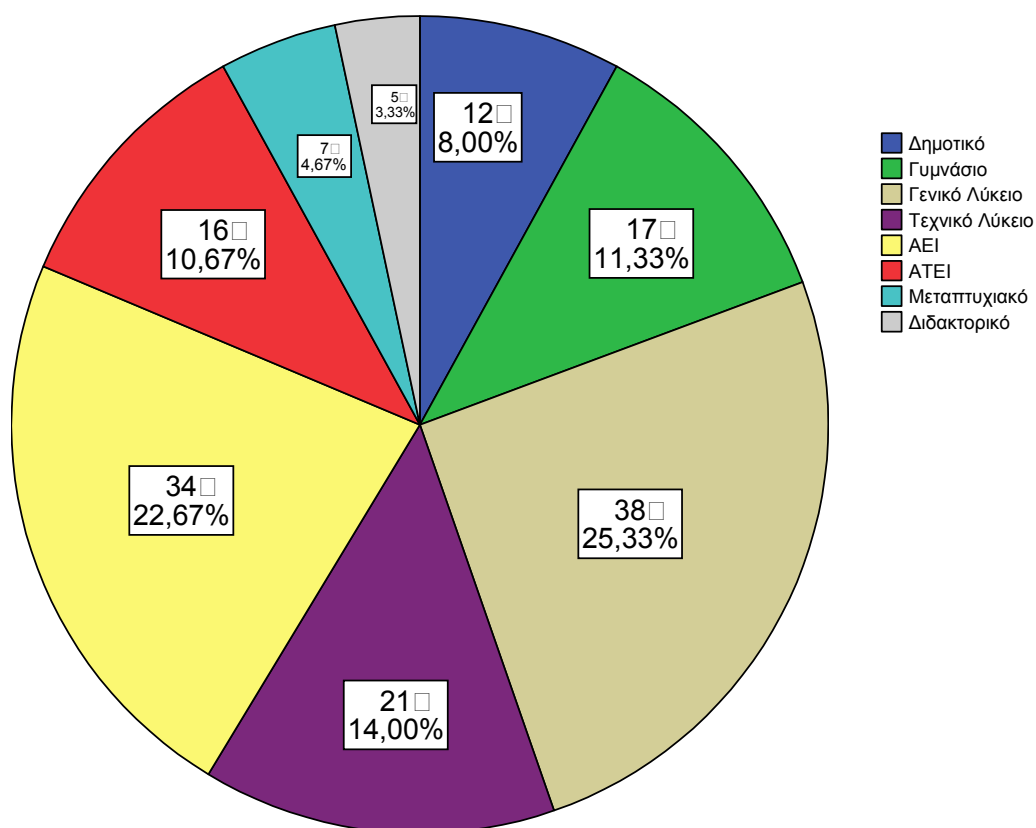
Η τελευταία ερώτηση του πρώτου μέρους αφορά στον αριθμό των μελών που απαρτίζονται οι οικογένειες των συμμετεχόντων και που απεικονίζονται στο παραπάνω Διάγραμμα 4.2. Κι εδώ τα αποτελέσματα επαληθεύουν την δημογραφική κατάσταση της χώρας καθόσον η πλειονότητα των μαθητών προέρχονται από τετραμελείς οικογένειες (92 άτομα - ποσοστό 61,3%), ενώ σε πολύ μικρότερα ποσοστά οι ερωτώμενοι μαθητές προέρχονται από πενταμελείς οικογένειες (28 άτομα - 18,67%) ή από τριμελείς (23 άτομα – 15,33%) και σε ακόμη μικρότερα εκείνοι που προέρχονται από πολύτεκνες οικογένειες, όπως οι εξαμελείς (5 άτομα – 3,3%) ή επταμελείς οικογένειες (2 άτομα – 1,3%).

4.3. Οικογενειακό, μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου, επιχειρείται η αποτύπωση των χαρακτηριστικών εκείνων που αφορούν, κατά βάση, το μορφωτικό επίπεδο και το επαγγελματικό status των γονιών σε συνδυασμό με το μηνιαίο εισόδημα που προκύπτει. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν σημαντικό οδηγό για την εξαγωγή των τελικών συμπερασμάτων.

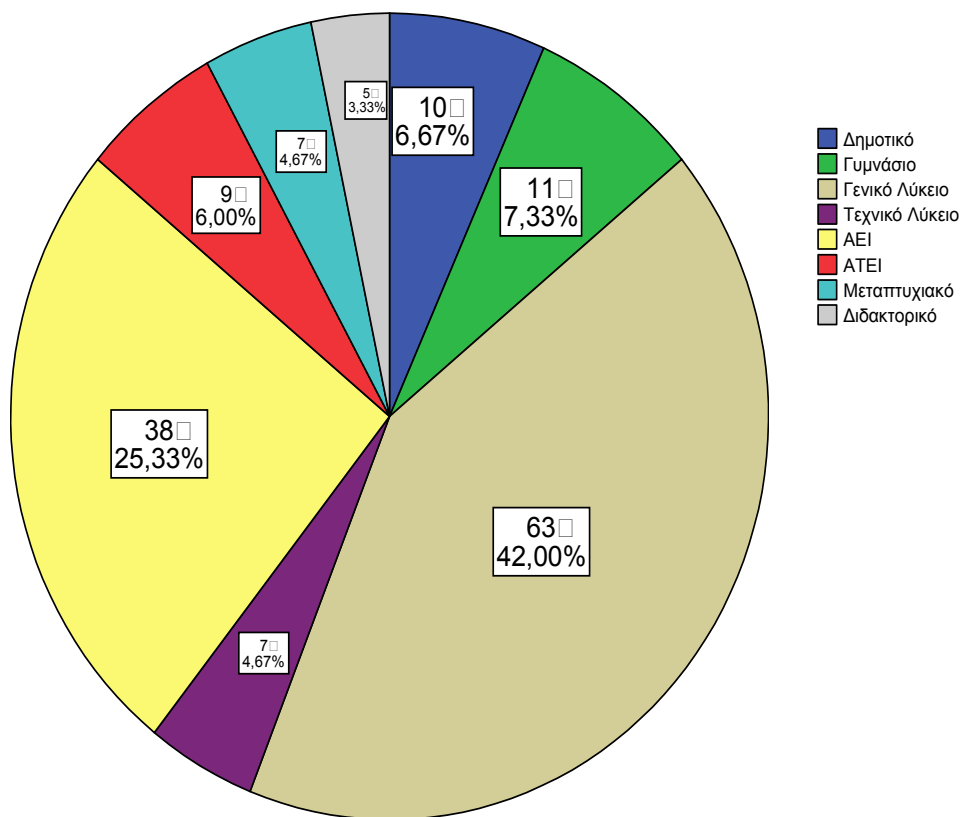
Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο του πατέρα παρατηρούμε (βλ. διάγραμμα 4.3.) ότι το μεγαλύτερο ποσοστό εξ αυτών είναι απόφοιτοι Γενικού λυκείου (38 – ποσοστό 25,3%) ενώ με μικρή διαφορά ακολουθούν εκείνοι που είναι απόφοιτοι ΑΕΙ (34 – ποσοστό 22,7%). Σε μικρότερα ποσοστά εμφανίζονται εκείνοι που δήλωσαν ότι ο πατέρας τους είναι απόφοιτος Τεχνικού λυκείου (21 – ποσοστό 14%), Γυμνασίου (17 – ποσοστό 11,3%), ΑΤΕΙ (16 – ποσοστό 10,7%) και Δημοτικού (12 – ποσοστό 8%). Με μεγάλη, τέλος, διαφορά και με αντίστοιχα πολύ μικρά ποσοστά έπονται οι κατέχοντες Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (7 – ποσοστό 4,7%) και Διδακτορικό (5 – ποσοστό 3,3%). Τα αποτελέσματα είναι τα αναμενόμενα δεδομένου ότι οι μαθητές προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα.

Διάγραμμα 4.3.: Κατανομή μορφωτικού επιπέδου του πατέρα.

Διαφοροποιημένα σε σχέση με τα ανωτέρω βρίσκονται τα ποσοστά της κατανομής του μορφωτικού επιπέδου των μητέρων των μαθητών που μετείχαν στην έρευνα, όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 4.4. Κι εδώ παρατηρούμε σαφές προβάδισμα των αποφοίτων Γενικού λυκείου, σε υψηλό όμως ποσοστό σε σχέση με τα υπόλοιπα (63 – ποσοστό 42%) και ακολουθούν οι απόφοιτες ΑΕΙ (38 – ποσοστό 25,3%). Με διαφορά έπονται κατά φθίνουσα σειρά οι απόφοιτες Γυμνασίου (11 – ποσοστό 7,3%), Δημοτικού (10 – ποσοστό 6,7%), ΑΤΕΙ (9 – ποσοστό 6%) Τεχνικού λυκείου και κατόχου Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών (7 – ίδιο ποσοστό 4,7%) και τέλος κατόχου Διδακτορικού (5 – ποσοστό 3,3%).

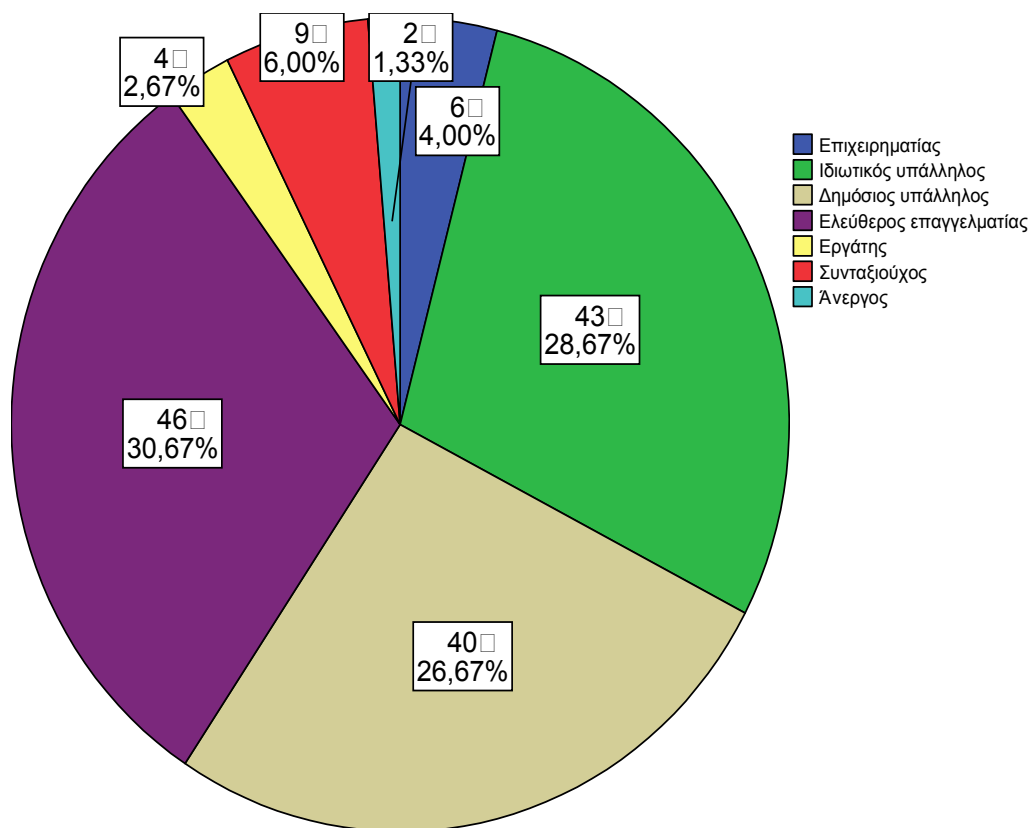
Διάγραμμα 4.4.: Κατανομή μορφωτικού επιπέδου της μητέρας.

Οι επόμενες δύο ερωτήσεις, που αναφέρονται στα επαγγέλματα του πατέρα και της μητέρας, σκοπό έχουν να αποκωδικοποιήσουν ακόμη περισσότερο το κοινωνικό προφίλ των οικογενειών των μαθητών.

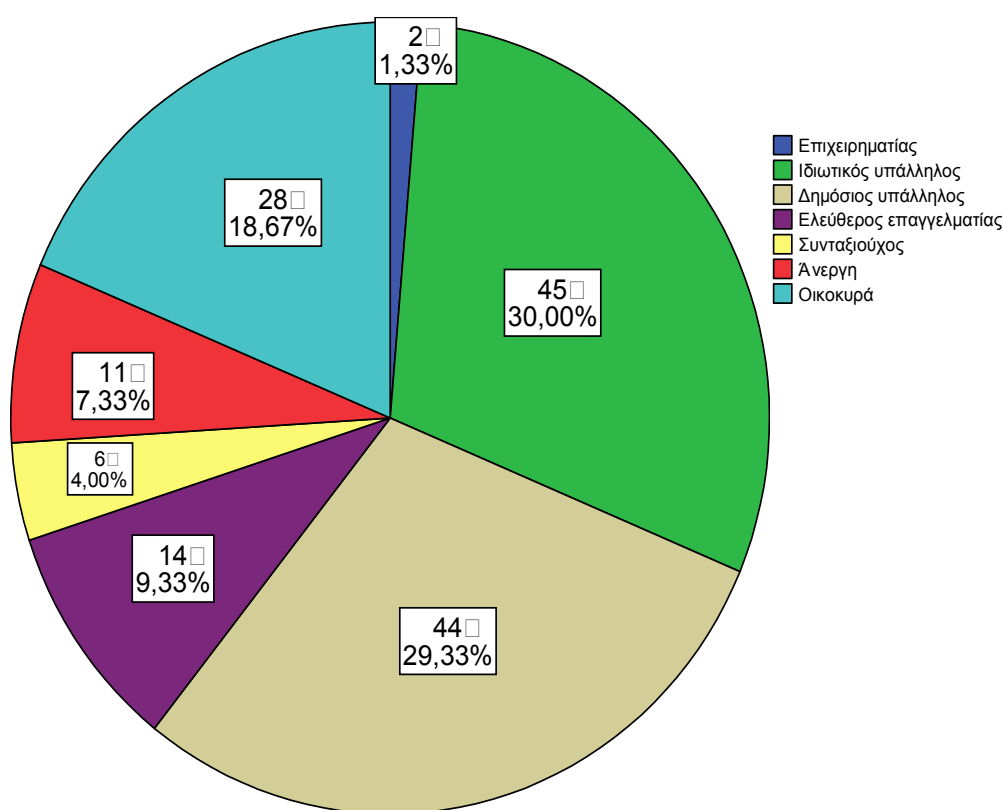
Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 4.5. που απεικονίζει την κατανομή που αφορά το επάγγελμα που ασκεί ο πατέρας, ποσοστιαία βρίσκονται πολύ κοντά οι ελεύθεροι επαγγελματίες (46 – ποσοστό 30,7%) με τους ιδιωτικούς (43 – ποσοστό 28,7%) και τους δημόσιους υπαλλήλους (40 – ποσοστό 26,7%) και που αθροιστικά αποτελούν σχεδόν το σύνολο των επαγγελματιών σε ποσοστό 86%. Ακολουθούν οι συνταξιούχοι (9 – ποσοστό 6%), οι επιχειρηματίες (6 – ποσοστό 4%), οι εργάτες (4 – ποσοστό 2,7%) και οι άνεργοι (2 – ποσοστό 1,3%).

Διάγραμμα 4.5.: Κατανομή επαγγέλματος του πατέρα.

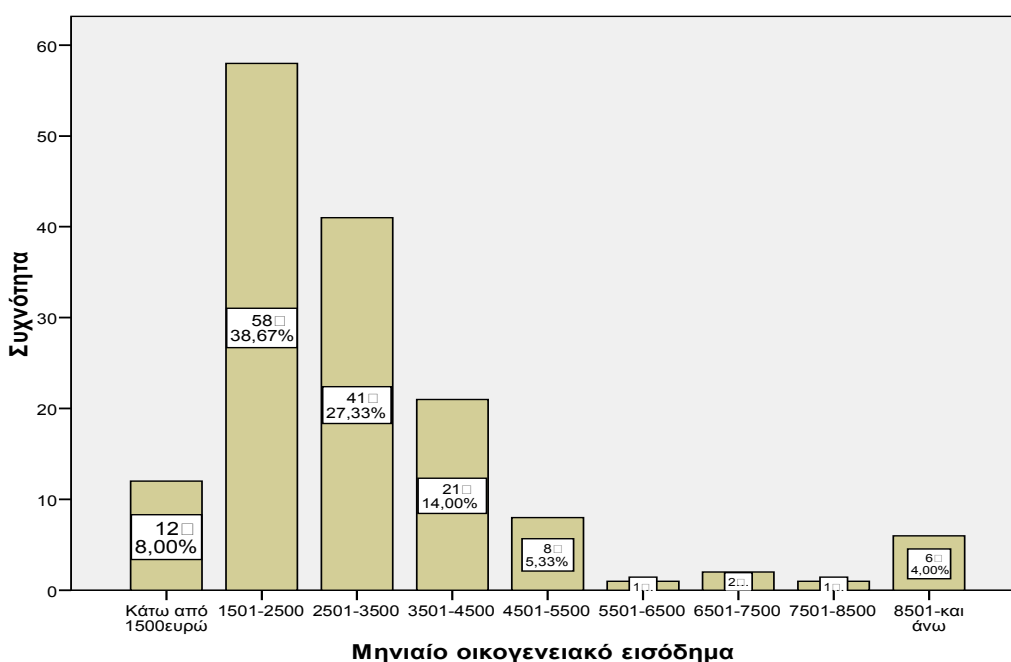
Στο ίδιο ερώτημα για το επάγγελμα της μητέρας έχουμε ανάλογα αποτελέσματα με αυτά στην περίπτωση του πατέρα, με τη διαφορά ότι υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό που ασχολείται με τα οικοκυρικά. Αναλυτικότερα, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 4.6. που παρατίθεται παρακάτω και που απεικονίζει την κατανομή που αφορά το επάγγελμα που ασκεί η μητέρα, επιχειρηματίες εμφανίζονται να είναι 2 μητέρες με ποσοστό 1,3% επί του συνόλου των 150, ιδιωτικοί υπάλληλοι 45 με ποσοστό 30%, δημόσιοι υπάλληλοι 44 με ποσοστό 29,3%, ελεύθεροι επαγγελματίες 14 με ποσοστό 9,3%, συνταξιούχοι 6 με ποσοστό 4%, άνεργοι 11 με ποσοστό 7,3% και τέλος με τα οικοκυρικά ασχολείται το 18,7% εξ αυτών ήτοι 28 άτομα.

Διάγραμμα 4.6.: Κατανομή επαγγέλματος της μητέρας.

Το τελευταίο ερώτημα του δεύτερου μέρους δίνει μια σφαιρικότερη άποψη και ολοκληρώνει, σε συνδυασμό με τις προηγούμενες ερωτήσεις της ενότητας αυτής, την εικόνα του οικογενειακού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου των ερωτηθέντων μαθητών. Αυτό αφορά το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα το οποίο, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της ζήτησης εκπαίδευσης. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 4.7., το 80% των οικογενειών έχει μηνιαίο εισόδημα από 1500 έως 4500€. Πιο συγκεκριμένα το 38,7% (ή 58 εξ αυτών) έχουν μηνιαίο εισόδημα από 1500 ~ 2500€, το 27,3% (ή 41 εξ αυτών) από 2500 ~ 3500€ και το 14% (ή 21 εξ αυτών) από 3500 ~ 4500€. Στις επόμενες οικονομικές κλίμακες παρατηρούμε ότι κάτω από 1500€ βρίσκονται 12 οικογένειες σε ποσοστό 8%, από 5500 ~ 6500€ μία σε ποσοστό 0,7%, από 6500 ~ 7500 € δύο σε ποσοστό 1,3%, από 6500 ~ 7500€ μία σε ποσοστό 0,7%, και από 8500€ και άνω έξι οικογένειες σε ποσοστό 4%. Διαπιστώνουμε έτσι από τις απαντήσεις, ότι το οικονομικό επίπεδο του δείγματος έχει κανονική κατανομή.

Διάγραμμα 4.7.: Κατανομή μηνιαίου εισοδήματος.

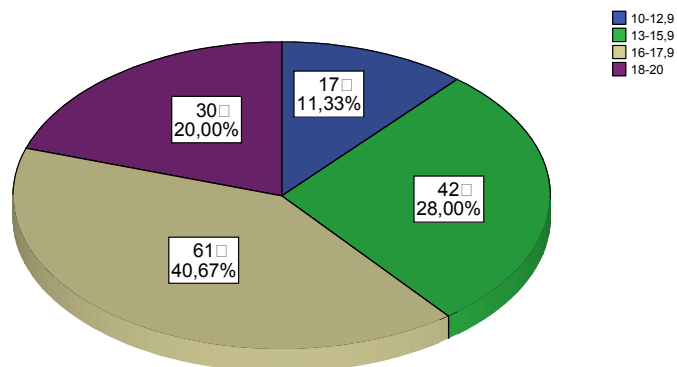

4.4. Επιδόσεις και εκπαιδευτικές επιλογές.

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου, αποτυπώνονται οι παράμετροι εκείνες οι οποίες καθορίζουν τα χαρακτηριστικά του κάθε μαθητή που έχουν σχέση με την επιλογή του για τις σχολές που επιθυμεί να φοιτήσει, αν εισέλθει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι επιλογές αυτές είναι πολύ σύνθετα συνδεδεμένες με τους επηρεασμούς που δέχεται ο κάθε υποψήφιος από διάφορους εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες που προσεγγίζονται από τις ερωτήσεις που του τίθενται σε συνδυασμό με αυτές που προηγήθηκαν στα πρώτα δύο μέρη.

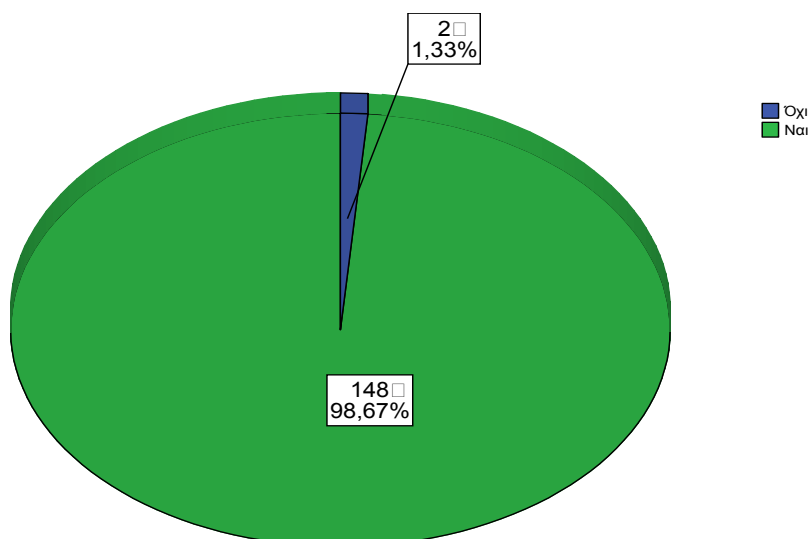
Από τους 150 ερωτηθέντες για το ποιος ήταν ο Μέσος Όρος (Μ.Ο.) της βαθμολογίας της προηγούμενης τάξεως (Β' Λυκείου), οι 17 σε ποσοστό 11,3% απάντησαν από 10 ~ 12,9 , οι 42 σε ποσοστό 28% από 13 ~ 15,9 , οι 61 σε ποσοστό 40,7% από 16 ~ 17,9 και οι 30 σε ποσοστό 20% όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.8. που ακολουθεί.

Διάγραμμα 4.8.: Κατανομή Μ.Ο. βαθμολογίας

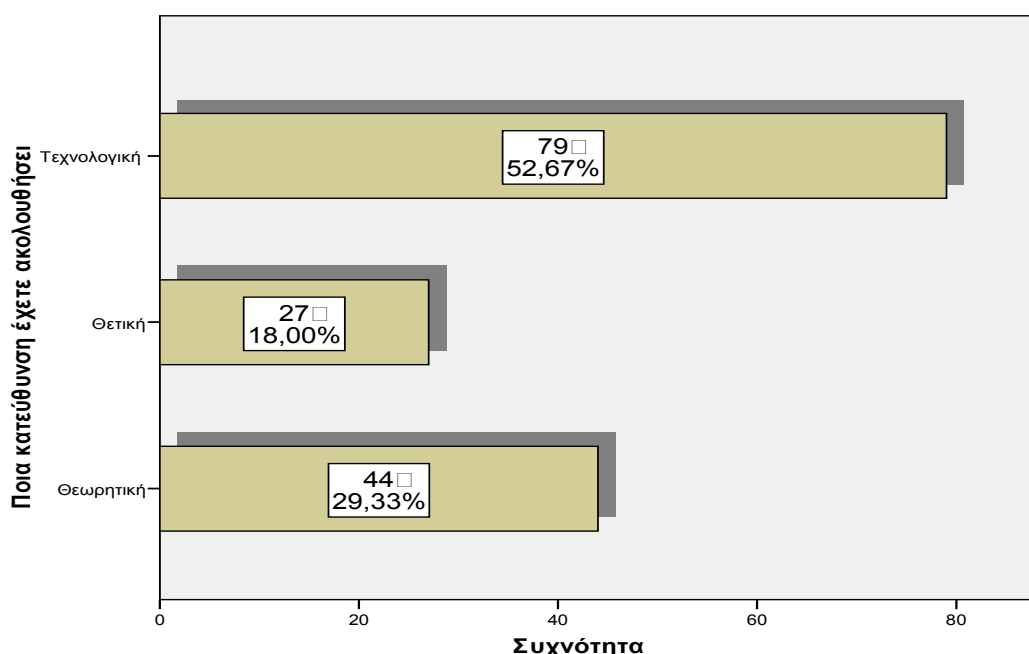
Στο σύνολό τους οι μαθητές σε ποσοστό 98,7% ήτοι οι 148, επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόνο 2 σε ποσοστό 1,3% δηλώνουν ότι δεν επιθυμούν να τις συνεχίσουν σύμφωνα με το Διάγραμμα 4.9.. Διαπιστώνουμε έτσι ότι στο σύνολό τους οι μαθητές είναι συνειδητοποιημένοι για τις περαιτέρω επιλογές τους.

Διάγραμμα 4.9.: Κατανομή μαθητών που επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

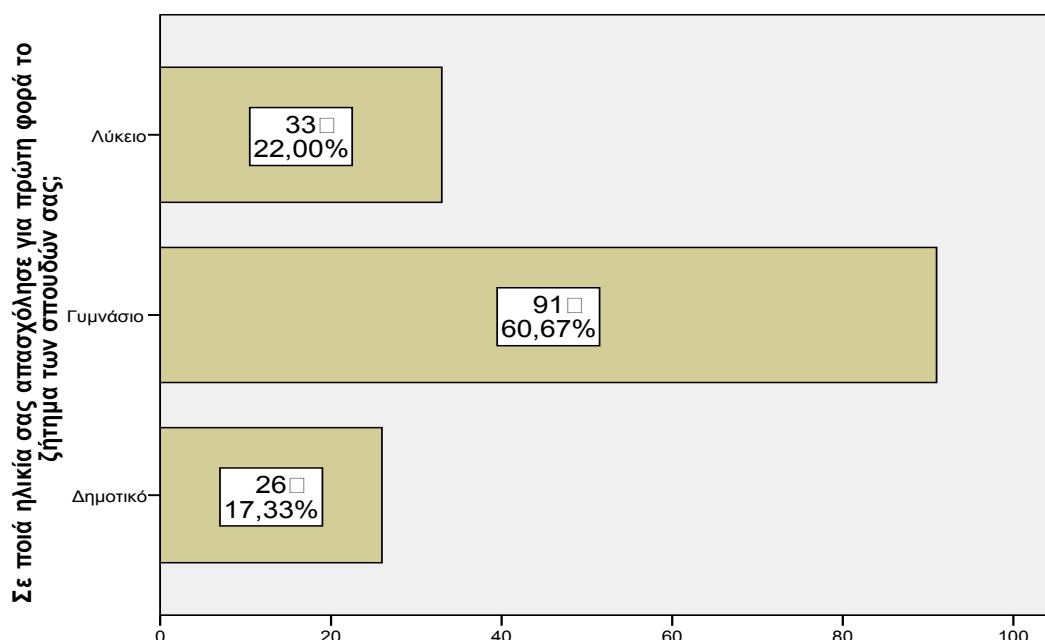
Ως συνέχεια της προηγούμενης έρχεται η ερώτηση για το ποια κατεύθυνση έχουν επιλέξει να ακολουθήσουν κατά την επιλογή τους πριν την έναρξη του σχολικού έτους. Βάση του επομένου διαγράμματος 4.10. έχουν επιλέξει σε ποσοστό 29,3% δηλαδή 44 άτομα τη Θεωρητική, 18% ήτοι 27 τη Θετική και τέλος οι μισοί περίπου δηλαδή ποσοστό 52,7% ήτοι 79 άτομα, την Τεχνολογική.

Διάγραμμα 4.10.: Κατανομή μαθητών σύμφωνα με την κατεύθυνση που έχουν ακολουθήσει.

Ένα σημαντικό στοιχείο που προκύπτει είναι το γεγονός πως σε ποσοστό 78% οι μαθητές είχαν απασχοληθεί για πρώτη φορά για το ζήτημα των σπουδών τους πριν ξεκινήσουν τη φοίτησή τους στο λύκειο. Στο γράφημα 4.11. που ακολουθεί παρατηρούμε ότι σε ποσοστό 17,3% (26 άτομα) τους είχε απασχολήσει το θέμα αυτό για πρώτη φορά στο δημοτικό, η πλειονότητα τους σε ποσοστό 60,7% (91 άτομα) είχε ασχοληθεί στο γυμνάσιο, ενώ μόλις το 22% (33 άτομα) πρωτοασχολήθηκε στο λύκειο.

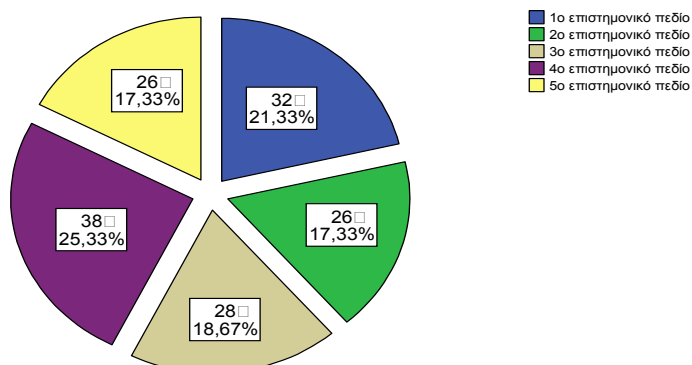
Διάγραμμα 4.11.: Ηλικιακή κατανομή μαθητών ανάλογα με το πότε τους απασχόλησε για πρώτη φορά το ζήτημα των σπουδών τους.

Το σύνολο των ερωτώμενων (100%) έχουν αποφασίσει ποια επιστημονικά πεδία θα δηλώσουν στο μηχανογραφικό δελτίο. Έτσι, 32 μαθητές (ποσοστό 21,3%) δηλώνουν το 1^ο επιστημονικό πεδίο, 26 (ποσοστό 17,3%) το 2^ο, 28 (ποσοστό 18,7%) το 3^ο, 38 (ποσοστό 25,3%) το 4^ο και 26 (ποσοστό 17,3%) το 5^ο.

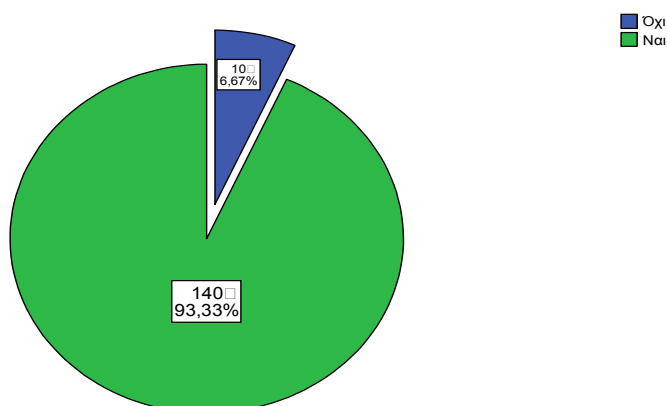
Το πρώτο επιστημονικό πεδίο Ανθρωπιστικών, Νομικών και Κοινωνικών Επιστημών, περιλαμβάνει κύρια τις θεωρητικές σχολές, όπως φιλολογικές, νομικές, κοινωνιολογικές κλπ. Το δεύτερο επιστημονικό πεδίο Θετικών Επιστημών, περιλαμβάνει σχολές Μαθηματικών, Φυσικής, Χημείας κλπ. Το τρίτο πεδίο Επιστημών Υγείας, περιλαμβάνει τις Ιατρικές, Οδοντιατρικές, Φαρμακευτικές κλπ σχολές. Το τέταρτο πεδίο Τεχνολογικών Επιστημών, περιλαμβάνει τις Αρχιτεκτονικές, Πολυτεχνικές κλπ σχολές και τέλος το πέμπτο επιστημονικό πεδίο Οικονομίας και Διοίκησης, περιλαμβάνει τις Οικονομικές, Χρηματοοικονομικές κλπ. σχολές.

Διάγραμμα 4.12.: Κατανομή μαθητών ανάλογα με το πια επιστημονικά πεδία θα δηλώσουν.

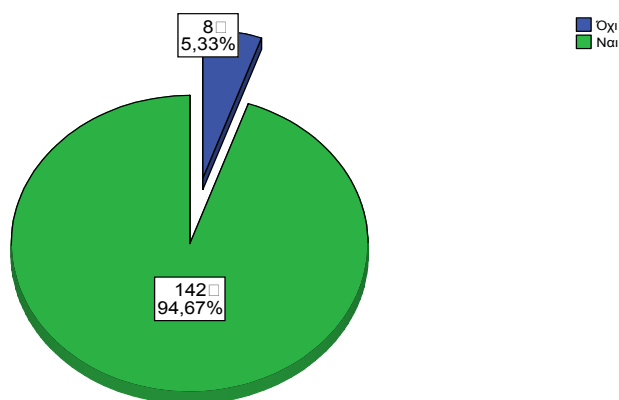
Παρατηρούμε επίσης από την επόμενη ερώτηση πως στην πλειονότητά τους οι μαθητές έχουν αποφασίσει για την πρώτη τους επιλογή σύμφωνα και με το γράφημα 4.13.. Απαντούν «Ναι» σε ποσοστό 93,3%, δηλαδή 140 εξ αυτών, ενώ «Όχι» οι υπόλοιποι 10 (ποσοστό 6,7%). Αυτό υποδεικνύει μια προσήλωση στην αγαπημένη τους επιλογή που πιθανώς να είναι και όνειρό τους για τη μετέπειτα πορεία τους.

Διάγραμμα 4.13.: Κατανομή μαθητών ανάλογα με το αν έχουν αποφασίσει ποια σχολή θα δηλώσουν πρώτη .

Το ποσοστό αυτών που έχουν πάρει πληροφορίες για τη σχολή της πρώτης τους προτίμησης παραμένει σχεδόν αμετάβλητο σε σχέση με την πρώτη επιλογή τους όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη ερώτηση. Το Διάγραμμα 4.14. μας δείχνει ότι το ποσοστό αυτό είναι 94,7% ήτοι 142 μαθητές ενώ αυτοί που δεν έχουν λάβει ακόμη πληροφορίες για τη σχολή της πρώτης τους προτίμησης ανέρχεται σε 5,3% ή 8 μαθητές.

Διάγραμμα 4.14.: Κατανομή μαθητών ανάλογα με το αν έχουν πάρει πληροφορίες για τη σχολή της πρώτης τους επιθυμίας .

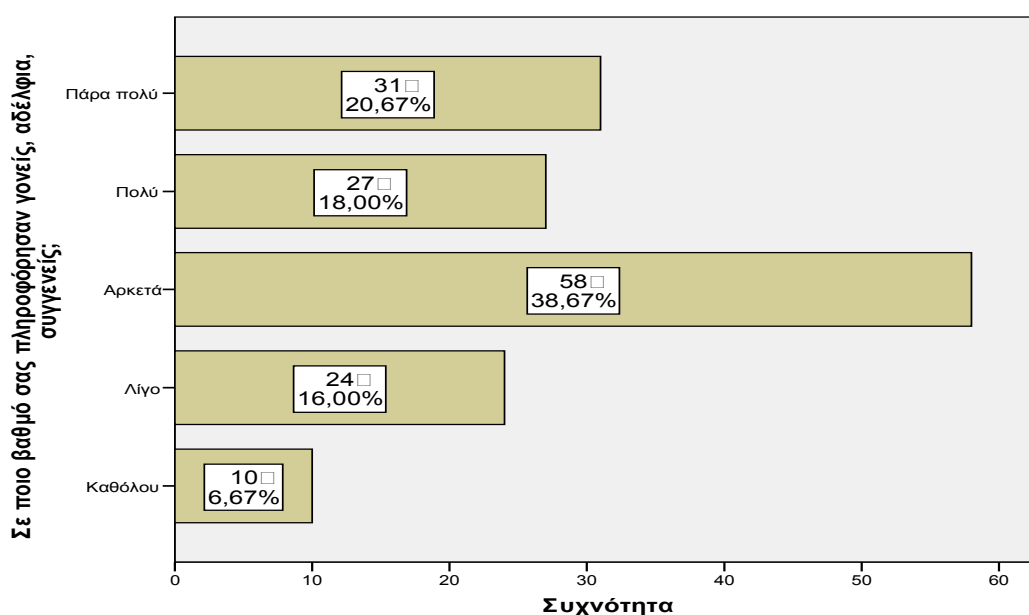
Από το σημείο αυτό του τρίτου μέρους και μετά, το ερωτηματολόγιο ακολουθεί διαφορετική μορφή. Ο λόγος που έλαβε χώρα η αλλαγή αυτή ήταν απλός γιατί είχε ως στόχο τη βαθμολογική αξιολόγηση της κάθε ερώτησης – δήλωσης. Έτσι, η ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων - απαντήσεων μας υποδεικνύει το βαθμό επιρροής κάθε εξεταζόμενης συνιστώσας στο τελικό αποτέλεσμα, όπου σε συνδυασμό με τα προηγούμενα ερωτήματα να αποκτηθεί ποιοτικότερη και πιο λεπτομερής εικόνα των αποτελεσμάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο η ποσοτική κλίμακα βαθμονόμησης που χρησιμοποιήθηκε θεωρεί την αντιστοιχία του «καθόλου» με τον αριθμό 1, το «λίγο» με το 2, το «αρκετά» με το 3, το «πολύ» με το 4 και το «πάρα πολύ» με το 5. Πέραν των ανωτέρω για την κατηγοριοποίηση των απαντήσεων θεωρούμε ως ΜΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ τον ποσοτικό επηρεασμό όταν αποδίδεται

από τις κατηγορίες « καθόλου» και «λίγο» αθροιστικά, ενώ ως ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ από τις κατηγορίες «αρκετά», «πολύ» και «πάρα πολύ» (επίσης αθροιστικά).

Ξεκινώντας με το ερώτημα «Σε ποιο βαθμό σας πληροφόρησαν οι παρακάτω:» αυτό αναφέρεται σε 4 δηλώσεις - απαντήσεις οι οποίες περιλαμβάνουν: η πρώτη το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, η δεύτερη τους συμμαθητές και τους φίλους, η τρίτη τους καθηγητές του σχολείου και τέλος η τέταρτη και τελευταία τα ΜΜΕ.

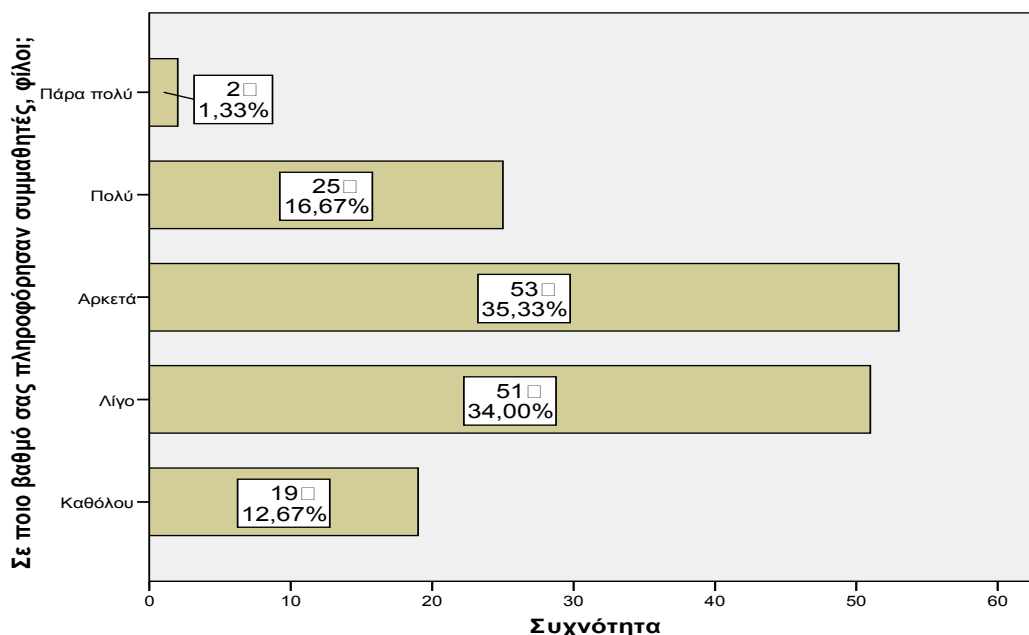
Στην πρώτη δήλωση (βαθμός πληροφόρησης από γονείς, αδέρφια, συγγενείς) για το ερώτημα αυτό ελήφθησαν οι απαντήσεις «καθόλου» σε ποσοστό 6,7%, «λίγο» το 16%, «αρκετά» το 38,7%, «πολύ» το 18% και «πάρα πολύ» το 20,7%. Οπότε σύμφωνα και με το Διάγραμμα 4.15. παρατηρούμε ότι το 70,6% των μαθητών πληροφορήθηκαν για τη σχολή που τους ενδιαφέρει σε ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ βαθμό από την κατηγορία αυτή που σύμφωνα και με τα αποτελέσματα που προκύπτουν και από τις άλλες κατηγορίες όπως θα φανεί και παρακάτω, αποτελούν το υψηλότερο ποσοστό θετικού επηρεασμού από την κατηγορία αυτή.

Διάγραμμα 4.15.: Βαθμός πληροφόρησης από γονείς, αδέρφια, συγγενείς.

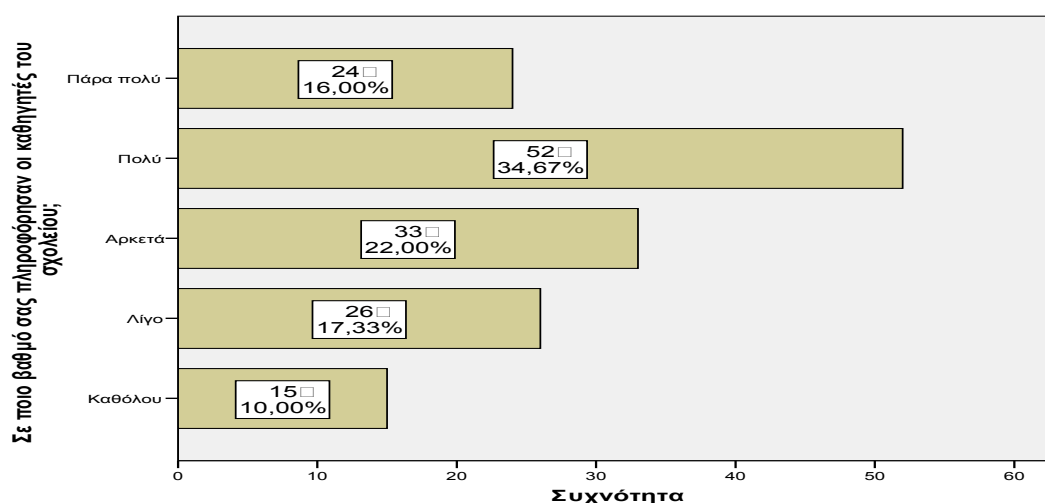
Στη δεύτερη δήλωση (βαθμός πληροφόρησης από συμμαθητές, φίλοι) για το ίδιο ερώτημα ελήφθησαν οι απαντήσεις «καθόλου» σε ποσοστό 12,7%, «λίγο» το 34%, «αρκετά» το 35%, «πολύ» το 16,7% και «πάρα πολύ» το 1,3%. Οπότε σύμφωνα και με το Διάγραμμα 4.16. παρατηρούμε εδώ ότι το 53,3% των μαθητών πληροφορήθηκαν για τη σχολή που τους ενδιαφέρει σε ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ βαθμό από την κατηγορία αυτή. Άρα τα ποσοστά εδώ είναι περίπου ισοκατανεμημένα όσον αφορά τον επηρεασμό ή μη.

Διάγραμμα 4.16.: Βαθμός πληροφόρησης από συμμαθητές, φίλους.

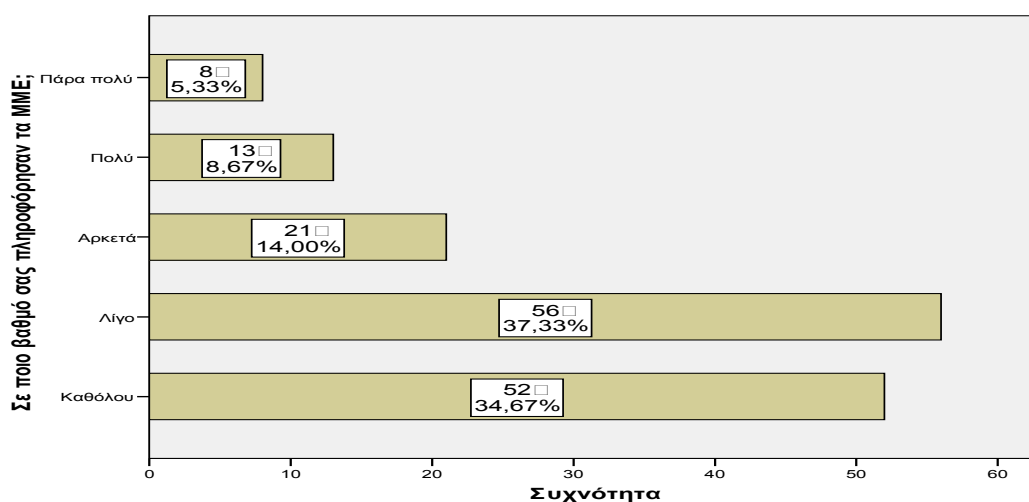
Κατ' αντιστοιχία, στην τρίτη δήλωση (βαθμός πληροφόρησης από καθηγητές του σχολείου) για το παραπάνω ερώτημα ελήφθησαν οι απαντήσεις «καθόλου» σε ποσοστό 10%, «λίγο» το 17,3%, «αρκετά» το 22%, «πολύ» το 34,7% και «πάρα πολύ» το 16%. Έτσι με βάση το Διάγραμμα 4.17. παρατηρούμε εδώ ότι το 62,7% των μαθητών πληροφορήθηκαν για τη σχολή που τους ενδιαφέρει σε ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ βαθμό από την κατηγορία αυτή.

Διάγραμμα 4.17.: Βαθμός πληροφόρησης από καθηγητές του σχολείου.

Τέλος, στην τέταρτη δήλωση (βαθμός πληροφόρησης από ΜΜΕ) για το ερώτημα αυτό ελήφθησαν οι απαντήσεις «καθόλου» σε ποσοστό 34,7%, «λίγο» το 37,3%, «αρκετά» το 14%, «πολύ» το 8,7% και «πάρα πολύ» το 5,3%. Οπότε σύμφωνα και με το Διάγραμμα 4.18. παρατηρούμε ότι μόνο το 28% των μαθητών πληροφορήθηκαν για τη σχολή που τους ενδιαφέρει σε ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ βαθμό και να αποτελούν έτσι το χαμηλότερο ποσοστό θετικού επηρεασμού από την κατηγορία αυτή. Διαπιστώνουμε λοιπόν μια έλλειψη αξιοπιστίας προς τα ΜΜΕ όσον αφορά στον επηρεασμό των μαθητών από αυτά σε θέματα πληροφόρησης για τις σχολές που θα επιθυμούσαν να φοιτήσουν.

Διάγραμμα 4.18.: Βαθμός πληροφόρησης από ΜΜΕ (τηλεόραση, περιοδικά, κ.λπ.)

Συνοψίζοντας όσον αφορά στο βαθμό πληροφόρησης από τις παραπάνω ομάδες, πρώτη είναι η πληροφόρηση που παρέχεται στους μαθητές από τους γονείς, τα αδέρφια, τους συγγενείς και γενικότερα το οικογενειακό περιβάλλον. Ακολουθεί η πληροφόρηση από καθηγητές, έπεται η πληροφόρηση από συμμαθητές και φίλους και τέλος, η πληροφόρηση από τα Μ.Μ.Ε σε ποσοστό 27,9%.

Όσον αφορά στους παράγοντες που επηρέασαν τη διαμόρφωση των επιλογών των ερωτώμενων εξετάστηκαν εννέα παράγοντες (βλ. σχετική ερώτηση).

Πιο συγκεκριμένα, «από τα προσωπικά ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και αξίες» έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό («πολύ») το 31,3%, ενώ σε πολύ μεγάλο βαθμό («πάρα πολύ») το 48,7% των ερωτώμενων (βλ. Πίνακα 4.1). «Από τις προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες και ανάγκες» έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό («πολύ») το 38,7%, ενώ σε πολύ μεγάλο βαθμό («πάρα πολύ») το 24,7% (βλ. Πίνακα 4.2).

Οι ερωτώμενοι φαίνεται ότι δεν λαμβάνουν υπόψη το φύλο τους στις προτιμήσεις τους, ενώ αντίθετα, οι βαθμολογικές βάσεις λαμβάνονται υπόψη «αρκετά» (για το 34,7% των ερωτώμενων), σε μεγάλο βαθμό ή σε πολύ μεγάλο βαθμό για το 28% και 11,3% των ερωτώμενων, αντίστοιχα (βλ. Πίνακες 4.3 και 4.4).

Οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν από τους γονείς «αρκετά» σε ποσοστό 25,3%, «πολύ» σε ποσοστό 20,7% και «πάρα πολύ» σε ποσοστό 14,7%. Αντίθετα, τα αδέρφια και οι συγγενείς δεν άσκησαν κάποια επιρροή για το 28,7% ή είχαν μικρή επιρροή για το 25,3%. Αντίστοιχα, και οι φίλοι φαίνεται ότι άσκησαν μικρή επιρροή καθώς το 35,3% δήλωσε ότι επηρεάστηκε από αυτούς «λίγο» και το 26% «καθόλου». (βλ. Πίνακες 4.5, 4.6 και 4.7).

Όσον αφορά την επιρροή των καθηγητών, το 27,3% των ερωτώμενων δήλωσε ότι δεν επηρεάστηκε και το 23,3% ότι επηρεάστηκε σε μικρό βαθμό («λίγο»). Ωστόσο, περίπου ένας στους τέσσερις ερωτώμενους δήλωσε ότι επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό («πολύ»). Τέλος, το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον φαίνεται ότι έχει επηρεάσει «αρκετά» τις επιλογές του 36,7% και «λίγο» ή «καθόλου» το 26% και 20%, αντίστοιχα (βλ. Πίνακες 4.8 και 4.9). Τα

αποτελέσματα παρατίθενται ακολούθως με τη μορφή Πινάκων (βλ. Πίνακες 4.1-4.9).

Πίνακας 4.1.: Βαθμός επηρεασμού από προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες .

	Συχνότητα	ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	1	,7	,7
Λίγο	3	2,0	2,7
Αρκετά	26	17,3	20,0
Πολύ	47	31,3	51,3
Πάρα πολύ	73	48,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.2.: Βαθμός επηρεασμού από προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	1	,7	,7
Λίγο	10	6,7	7,3
Αρκετά	44	29,3	36,7
Πολύ	58	38,7	75,3
Πάρα πολύ	37	24,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.3.: Βαθμός επηρεασμού από το φύλο.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	79	52,7	52,7
Λίγο	36	24,0	76,7
Αρκετά	15	10,0	86,7
Πολύ	14	9,3	96,0
Πάρα πολύ	6	4,0	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.4.: Βαθμός επηρεασμού από τις βαθμολογικές βάσεις.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	10	6,7	6,7
Λίγο	29	19,3	26,0
Αρκετά	52	34,7	60,7
Πολύ	42	28,0	88,7
Πάρα πολύ	17	11,3	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4. 5.: Βαθμός επηρεασμού από τους γονείς.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	25	16,7	16,7
Λίγο	34	22,7	39,3
Αρκετά	38	25,3	64,7
Πολύ	31	20,7	85,3
Πάρα πολύ	22	14,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4. 6.: Βαθμός επηρεασμού από τα αδέρφια ή συγγενείς.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	43	28,7	28,7
Λίγο	38	25,3	54,0
Αρκετά	41	27,3	81,3
Πολύ	15	10,0	91,3
Πάρα πολύ	13	8,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4. 7.: Βαθμός επηρεασμού από φίλους.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	39	26,0	26,0
Λίγο	53	35,3	61,3
Αρκετά	35	23,3	84,7
Πολύ	20	13,3	98,0
Πάρα πολύ	3	2,0	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4. 8.: Βαθμός επηρεασμού από καθηγητές.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	41	27,3	27,3
Λίγο	35	23,3	50,7
Αρκετά	28	18,7	69,3
Πολύ	38	25,3	94,7
Πάρα πολύ	8	5,3	100,0
Total	150	100,0	

**Πίνακας 4.9.: Βαθμός επηρεασμού από το ευρύτερο κοινωνικό
περιβάλλον.**

	Συχνότητα	Ποσοστά	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	30	20,0	20,0
Λίγο	39	26,0	46,0
Αρκετά	55	36,7	82,7
Πολύ	18	12,0	94,7
Πάρα πολύ	8	5,3	100,0
Total	150	100,0	

Από τους ανωτέρω Πίνακες 1-9 διαπιστώνουμε πως τα προσωπικά ενδιαφέροντα, οι κλίσεις και οι αξίες των μαθητών, αποτελούν τον σημαντικότερο παράγοντα επηρεασμού τους για την επιλογή της σχολής και μάλιστα σε ποσοστό σημαντικότητας 97,3%! Αντίθετα, το φύλο τους αποτελεί σε ποσοστό 76,7% το λιγότερο σημαντικό παράγοντα που επηρέασε τις επιλογές τους.

Όσον αφορά τα κριτήρια των εκπαιδευτικών επιλογών (βλ. σχετική ερώτηση), εξετάστηκαν συνολικά έντεκα κριτήρια – παράγοντες.

Πιο συγκεκριμένα, «το προσωπικό ενδιαφέρον», αποτελεί κριτήριο για το 35,3% των ερωτώμενων σε μεγάλο βαθμό και για το 44,7% σε πολύ μεγάλο βαθμό. Οι «προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες, ικανότητες και ταλέντα» αποτελούν το κριτήριο των επιλογών σε μεγάλο βαθμό για το 36,7% και σε πολύ μεγάλο βαθμό για το 33,3% (βλ. Πίνακες 4.10 και 4.11).

«Η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών», αποτελεί κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές σε μεγάλο («πολύ») ή πολύ μεγάλο βαθμό («πάρα πολύ») για το 72% των ερωτώμενων (35,3% και 36,7% αντίστοιχα), όπως επίσης και «η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος», που αποτελεί κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές για το 72,7% (42% και 30,7%, αντίστοιχα) (βλ. Πίνακες 4.12 και 4.13).

Ομοίως, «οι καλές συνθήκες εργασίας» και ακόμη περισσότερο «η ασφάλεια και μονιμότητα της εργασίας» είναι κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη και επηρεάζουν τις επιλογές των ερωτώμενων σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό (66,7% και 74%, αντίστοιχα). Επίσης, «η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών» αποτελεί κριτήριο που επίσης λαμβάνεται υπόψη, όπως είναι αναμενόμενο, σε μεγάλο ή και πολύ μεγάλο βαθμό (για το 70,4% των ερωτώμενων). Αλλά και «το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη», αποτελεί σημαντικό κριτήριο που λαμβάνεται υπόψη σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό για το 42,7% των ερωτώμενων (βλ. Πίνακες 4.14, 4.15, 4.16 και 4.17).

Αντίθετα, «η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων», όπως και «η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης» αποτελούν κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη «καθόλου ή «λίγο» για το 78,7% και 84,7%, αντίστοιχα (βλ. Πίνακες 4.18,4.19).

Τέλος, «ο τόπος σπουδών» αποτελεί κριτήριο των εκπαιδευτικών επιλογών σε μεγάλο ή πολύ μεγάλο βαθμό για περίπου έναν στους τέσσερις ερωτώμενους (26,7%) (βλ. Πίνακα 4.20).

Τα αποτελέσματα δίδονται για τους παράγοντες αυτούς στους Πίνακες 4.10 – 4.20 που ακολουθούν.

Πίνακας 4.10.: Προσωπικό ενδιαφέρον ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	1	,7	,7
Λίγο	3	2,0	2,7
Αρκετά	26	17,3	20,0
Πολύ	53	35,3	55,3
Πάρα πολύ	67	44,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.11.: Προσωπικές κλίσεις δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	4	2,7	2,7
Λίγο	6	4,0	6,7
Αρκετά	35	23,3	30,0
Πολύ	55	36,7	66,7
Πάρα πολύ	50	33,3	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.12.: Εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	4	2,7	2,7
Λίγο	11	7,3	10,0
Αρκετά	27	18,0	28,0
Πολύ	53	35,3	63,3
Πάρα πολύ	55	36,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.13.: Εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	3	2,0	2,0
Λίγο	12	8,0	10,0
Αρκετά	26	17,3	27,3
Πολύ	63	42,0	69,3
Πάρα πολύ	46	30,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.14.: Καλές συνθήκες εργασίας ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	3	2,0	2,0
Λίγο	13	8,7	10,7
Αρκετά	34	22,7	33,3
Πολύ	57	38,0	71,3
Πάρα πολύ	43	28,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.15.: Ασφάλεια και μονιμότητα της εργασίας ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	5	3,3	3,3
Λίγο	18	12,0	15,3
Αρκετά	16	10,7	26,0
Πολύ	60	40,0	66,0
Πάρα πολύ	51	34,0	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.16.: Δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	3	2,0	2,0
Λίγο	16	10,7	12,7
Αρκετά	25	16,7	29,3
Πολύ	40	26,7	56,0
Πάρα πολύ	66	44,0	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.17.: Υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	22	14,7	14,7
Λίγο	39	26,0	40,7
Αρκετά	25	16,7	57,3
Πολύ	30	20,0	77,3
Πάρα πολύ	34	22,7	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.18.: Σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	85	56,7	56,7
Λίγο	33	22,0	78,7
Αρκετά	12	8,0	86,7
Πολύ	8	5,3	92,0
Πάρα πολύ	12	8,0	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.19.: Συνέχιση οικογενειακής επιχείρησης ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	118	78,7	78,7
Λίγο	9	6,0	84,7
Αρκετά	10	6,7	91,3
Πολύ	5	3,3	94,7
Πάρα πολύ	8	5,3	100,0
Total	150	100,0	

Πίνακας 4.20.: Τόπος σπουδών ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση .

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου	50	33,3	33,3
Λίγο	27	18,0	51,3
Αρκετά	33	22,0	73,3
Πολύ	28	18,7	92,0
Πάρα πολύ	12	8,0	100,0
Total	150	100,0	

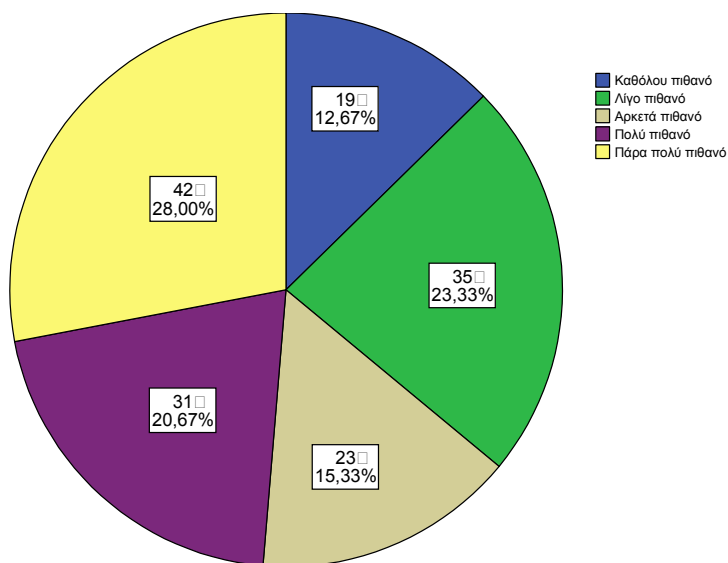
Συνοψίζοντας, το προσωπικό ενδιαφέρον των μαθητών, αποτελεί το σημαντικότερο κριτήριο βάσει του οποίου γίνονται οι εκπαιδευτικές τους επιλογές για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και μάλιστα σε ποσοστό 97,3%! Αμέσως επόμενο κριτήριο αποτελούν οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες, ικανότητες και ταλέντα, στο εξίσου υψηλό ποσοστό σημαντικότητας 93,3%. Αντίθετα, η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης, αποτελεί σε ποσοστό 84,7% το λιγότερο σημαντικό κριτήριο που τους έχει επηρεάσει στις εκπαιδευτικές τους επιλογές. Τέλος επόμενο κατά σειρά κριτήριο μη σημαντικότητας για τους μαθητές αποτελεί η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων σε ποσοστό 78,7%.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των αποτελεσμάτων αναφορικά με τις επιδόσεις και εκπαιδευτικές επιλογές, θα πρέπει να γίνει αναφορά στις εναλλακτικές επιλογές που δήλωσαν οι ερωτώμενοι στην περίπτωση που δεν επιτύχουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στη σχετική ερώτηση («σε περίπτωση που δεν καταφέρετε την εισαγωγή σας στη τριτοβάθμια εκπαίδευση ποια από τα παρακάτω θα ακολουθήσετε..»), δίδονται τρεις ξεχωριστές δηλώσεις - απαντήσεις με τις οποίες οι μαθητές αξιολόγησαν τις προτιμήσεις τους σε κλίμακα πέντε βαθμίδων όπου το «καθόλου πιθανό» αντιστοιχούσε στον αριθμό 1, το «λίγο πιθανό» με το 2, το «αρκετά πιθανό» με το 3, το «πολύ πιθανό» με το 4 και το «πάρα πολύ πιθανό» με το 5.

Στο ερώτημα αυτό οι 3 δηλώσεις – απαντήσεις που αξιολογήθηκαν, η πρώτη αφορούσε την επανάληψη της διαδικασίας των πανελληνίων εξετάσεων κατά το επόμενο εκπαιδευτικό έτος, η δεύτερη τη μετάβαση για σπουδές στο εξωτερικό και η τρίτη την παρακολούθηση ΙΕΚ ή Ιδιωτικού κολεγίου .

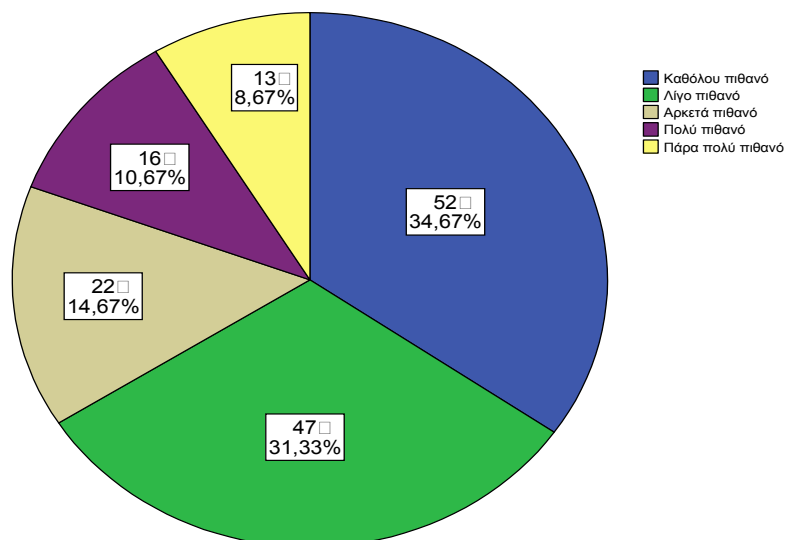
Στην πρώτη δήλωση (ξανά πανελλήνιες), για το ερώτημα αυτό ελήφθησαν οι απαντήσεις, «καθόλου πιθανό» σε ποσοστό 12,7%, «λίγο πιθανό» το 23,3% , «αρκετά πιθανό» το 15,3%, «πολύ πιθανό» το 20,7% και «πάρα πολύ πιθανό» το 28%. Όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.19. το 68,7% των μαθητών θεωρούν ότι υπάρχει σημαντική πιθανότητα να ξαναδώσουν εξετάσεις.

Διάγραμμα 4.19.: Πιθανότητα να ξαναδώσουν πανελλήνιες εξετάσεις.

Στη δεύτερη δήλωση (σπουδές στο εξωτερικό), για το ερώτημα αυτό ελήφθησαν οι απαντήσεις, «καθόλου πιθανό» σε ποσοστό 34,7%, «λίγο πιθανό» το 31,3%, «αρκετά πιθανό» το 14,7%, «πολύ πιθανό» το 10,7% και «πάρα πολύ πιθανό» το 8,7%. Δηλαδή, το 66% των μαθητών θεωρούν ότι δεν υπάρχει σημαντική πιθανότητα να μεταβούν στο εξωτερικό για σπουδές (βλ. Διάγραμμα 4.20.).

Διάγραμμα 4.20.: Πιθανότητα να μεταβούν στο εξωτερικό .

Τέλος, στην τρίτη και τελευταία δήλωση (σπουδές σε ΙΕΚ ή σε Ιδιωτικό κολέγιο), ελήφθησαν οι απαντήσεις: «καθόλου πιθανό» σε ποσοστό 42%, «λίγο πιθανό» το 24,7%, «αρκετά πιθανό» το 14,7%, «πολύ πιθανό» το 8,7% και «πάρα πολύ πιθανό» το 10%. Δηλαδή, το 66,7% των μαθητών θεωρούν ότι δεν υπάρχει σημαντική πιθανότητα να σπουδάσουν σε ΙΕΚ ή Ιδιωτικό κολέγιο. (βλ. Πίνακα 4.21).

Πίνακας 4.21.: Πιθανότητα να σπουδάσουν σε ΙΕΚ ή Ιδιωτικό κολέγιο.

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Καθόλου πιθανό	63	42,0	42,0
Λίγο πιθανό	37	24,7	66,7
Αρκετά πιθανό	22	14,7	81,3
Πολύ πιθανό	13	8,7	90,0
Πάρα πολύ πιθανό	15	10,0	100,0
Total	150	100,0	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια να ευρεθούν οι σχέσεις μεταξύ των ατομικών, οικογενειακών και κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών με τις επιλογές των ατόμων για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όσον αφορά στα αποτελέσματα για την ύπαρξη ή μη εξάρτησης μεταξύ των μεταβλητών, χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2 (η τιμή του Pearson Chi-square και το p-value, παρουσιάζονται στους ακόλουθους Πίνακες). Πέραν αυτού το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (α) καθορίστηκε στο 5%. Επίσης για την εκτίμηση της θετικής ή αρνητικής συσχέτισης χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό μέγεθος συσχέτισης spearman correlation.

5.1. Επιδράσεις φύλου

Ένας που τους προσδιοριστικούς παράγοντες της ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το φύλο. Έχει διαπιστωθεί ότι οι εκπαιδευτικές επιλογές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών παρουσιάζουν διαφοροποιήσεις, οι οποίες μεταξύ άλλων συνδέονται με την επιλογή αντικειμένου σπουδών (κατεύθυνσης), την επίδραση των ομάδων επηρεασμού στις επιλογές, το κόστος ή τη διάρκεια των σπουδών κ.λπ. (Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008, Παπακωνσταντίνου, 2003, Σαμοΐλης, 2001).

5.1.1. Επιλογή κατεύθυνσης.

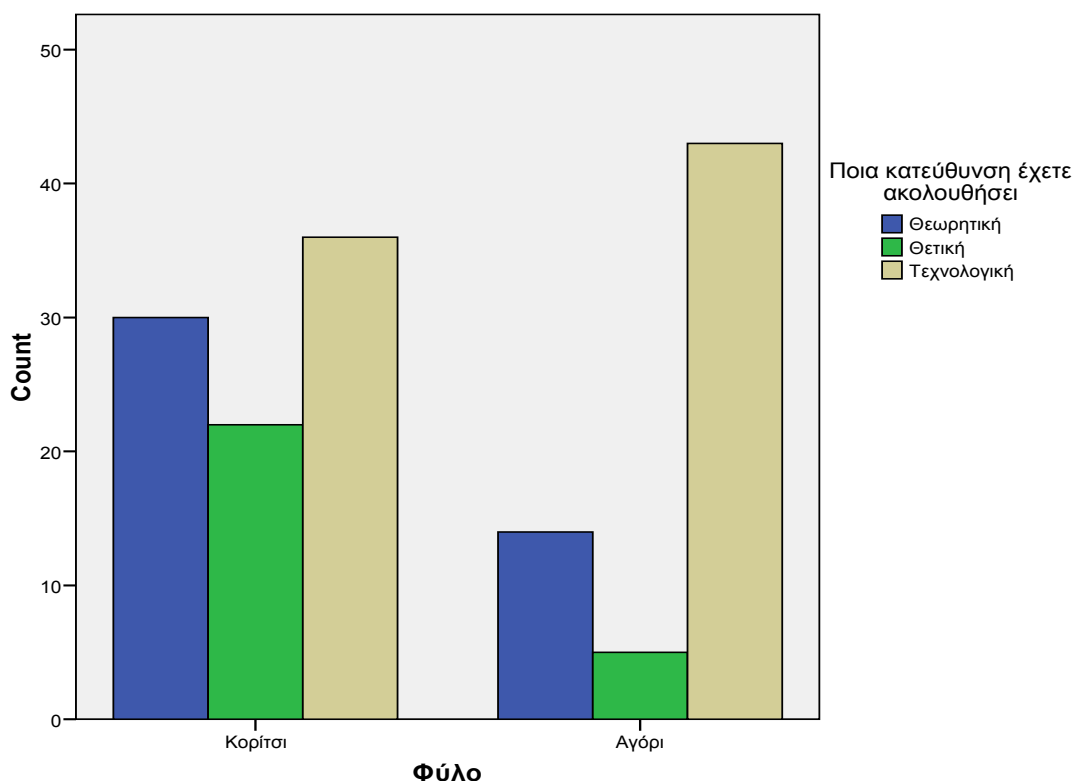
Στα ευρήματα της έρευνας έχει καταγραφεί στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στην επιλογή της κατεύθυνσης σπουδών. Η τιμή του Pearson χ^2 είναι 13,02, με $df=2$ και $p\text{-value}=0,001$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=1\%$.

Παρατηρούμε (βλ. διάγραμμα 5.1), όπως περιγράφηκε παραπάνω, ότι τα κορίτσια προτιμούν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα αγόρια τη θεωρητική και σε μικρότερο την τεχνολογική κατεύθυνση, οι οποίες επιτρέπουν πρόσβαση σε σχολές, όπως η Νομική, οι Φιλοσοφικές σχολές, οι σχολές δημοτικής εκπαίδευσης καθώς και οι οικονομικές σχολές. Τα αγόρια έχουν μια σαφή προτίμηση για την τεχνολογική κατεύθυνση, άρα επιθυμούν

την εισαγωγή τους σε Πολυτεχνικές σχολές, Στρατιωτικές καθώς και σχολές που σχετίζονται με την πληροφορική και την τεχνολογία. Τα ευρήματα αυτά αναφορικά με το διαφορετικό προσανατολισμό ανάμεσα στα φύλα, εναρμονίζονται με αντίστοιχα παλαιότερων σχετικών ερευνών, οι οποίες συνέδεσαν τις διαφορές των εκπαιδευτικών και, κατά συνέπεια, επαγγελματικών επιλογών με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης που ευνοεί την υιοθέτηση του ισχύοντος συστήματος πεποιθήσεων και αξιών των ανθρωπίνων σχέσεων (Carland & Smith, 1981, Αθανασιάδου, 2004, Βίκη και Γιαλαμάς, 2005).

Μάλιστα, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις περί καταλληλότητας του επαγγέλματος ανάλογα με το φύλο αναπτύσσονται από την παιδική ηλικία και συνήθως διατηρούνται και στην ενηλικίωση δημιουργώντας διαφορετικά κίνητρα για τον άντρα και τη γυναίκα (Φραγκουδάκη, 1985, Νικολάου, 2006).

Διάγραμμα 5.1.: Επιλογή κατεύθυνσης ανά φύλο.

5.1.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές στην επιλογή σχολής ή τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Ο έλεγχος ανεξαρτησίας (με το στατιστικό κριτήριο χ^2) ανάμεσα στο φύλο και τον επηρεασμό από τους καθηγητές για την επιλογή σχολής ή τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έδειξε ότι (η τιμή του Pearson χ^2 είναι 11,57, με $df=4$ και $p\text{-value}=0,021$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$) τα κορίτσια επηρεάζονται περισσότερο από τους καθηγητές τους για την επιλογή της σχολής ή του τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από ότι τα αγόρια. Σε ότι αφορά τις άλλες ομάδες επηρεασμού δεν βρέθηκε ότι υπάρχουν (στατιστικά σημαντικές) διαφοροποιήσεις στην επίδραση που ασκούν ο οικογενειακός και κοινωνικός περίγυρος ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια.

5.1.3. Τόπος σπουδών

Οι έλεγχοι ανεξαρτησίας ανάμεσα στο φύλο και σε μια σειρά κριτηρίων που ενδεχομένως καθορίζουν τις εκπαιδευτικές επιλογές των μαθητών έδειξαν ότι δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα δύο φύλα, παρά μόνο σε σχέση με τον τόπο των σπουδών (η τιμή του Pearson χ^2 είναι 15,306, με $df=4$ και $p\text{-value}=0,004$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$). Δηλαδή τα κορίτσια λαμβάνουν υπόψη περισσότερο από τα αγόρια τον τόπο των σπουδών.

5.2. Επιδράσεις σχολείου

Δεδομένου ότι το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον των ατόμων είναι δυνατό να επηρεάζει τις εκπαιδευτικές επιλογές των ατόμων, για τις ανάγκες της έρευνας επιλέγηκε τυχαίο και αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών από τέσσερα διαφορετικά σχολεία (σε ισάριθμες περιοχές της Αττικής με αντίστοιχα χαμηλό, μέσο και υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο), προκειμένου να ελεγχθεί η υπόθεση αυτή.

Η εγγραφή ενός μαθητή σε κάποιο δημόσιο σχολείο καθορίζεται στην ελληνική πραγματικότητα από τον τόπο διαμονής του. Δεν παρέχεται η

δυνατότητα επιλογής δημόσιου σχολείου φοίτησης με άλλα κριτήρια. Το γεγονός αυτό διαμορφώνει και μια μικρή, αλλά υπαρκτή ανομοιογένεια του μαθητικού πληθυσμού. Έτσι, στις περιοχές όπου κατοικούν οικογένειες με μεγάλη οικονομικοκοινωνική δυνατότητα και ευρωστία, τα δημόσια σχολεία πλαισιώνονται με μαθητές που στην πλειονότητά τους ανήκουν σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες γεγονός που διαφοροποιεί τις επιλογές τους, τις ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται αλλά και τον τρόπο που αντιλαμβάνονται και χειρίζονται καταστάσεις σε σχέση με μαθητές που προέρχονται από χαμηλότερα οικονομικοκοινωνικά στρώματα.

5.2.1. Η δήλωση της πρώτης προτίμησης

Στατιστικά σημαντική προκύπτει η επίδραση του σχολείου στην απόφαση για την δήλωση της πρώτης σχολής στο μηχανογραφικό δελτίο (η τιμή του Pearson $\chi^2=8,616$, με $df=3$ και $p\text{-value}=0,035$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$). Τα παιδιά που φοιτούν στο σχολείο του Ψυχικού (υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο) στο σύνολο τους έχουν αποφασίσει ποια θα είναι η πρώτη τους προτίμηση σε σχέση με τους μαθητές άλλων περιοχών γεγονός που έχει να κάνει με το οικονομικό-κοινωνικό status αυτών των μαθητών. Επίσης, η τιμή του Spearman Correlation=0,103 υποδηλώνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών.

5.2.2. Πηγές πληροφόρησης

Όσον αφορά τον βαθμό πληροφόρησης (βλ. Πίνακα 5.1.), βρέθηκε ότι το σχολείο (κατ' επέκταση το περιβάλλον) που φοιτούν οι μαθητές επηρεάζει τις πηγές πληροφόρησης που λαμβάνουν υπόψη. Ποιο συγκεκριμένα, για τη πληροφόρηση από τους γονείς βρέθηκε η τιμή του Pearson $\chi^2=31,374$, με $df=12$ και $p\text{-value}=0,02$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$. Η τιμή του Spearman Correlation=0,106 και υποδηλώνει ότι υπάρχει θετική συσχέτιση των μεταβλητών αυτών. Δηλαδή, οι μαθητές που φοιτούν σε σχολεία στις περιοχές με υψηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο πληροφορούνται κυρίως από τους γονείς τους (οι οποίοι συνήθως έχουν αντίστοιχα υψηλό μορφωτικό επίπεδο) για τις σχολές προτίμησης

περισσότερο από τους μαθητές που φοιτούν σε σχολεία σε περιοχές χαμηλότερου κοινωνικοοικονομικού επιπέδου. Επίσης, για τους καθηγητές η τιμή του Pearson $\chi^2=30,296$, με $df=12$ και $p\text{-value}=0,003$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$. Η τιμή του Spearman Correlation=0,202 με θετική συσχέτιση και εδώ. Δεν βρέθηκε συσχέτιση ανάμεσα στο σχολείο και την πληροφόρηση από συμμαθητές, φίλους και τα Μ.Μ.Ε. Φαίνεται λοιπόν, ότι οι μαθητές των σχολείων σε περιοχές υψηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου αναζητούν την πληροφόρηση από άτομα που έχουν κύρος ή υψηλό μορφωτικό επίπεδο και όχι τόσο από τους συμμαθητές ή άλλες πηγές.

Πίνακας 5.1.: Σχολείο και πηγές πληροφόρησης των μαθητών.

ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Γονείς, αδέρφια, συγγενείς	31,374	0,02	Συσχετίζονται
Συμμαθητές, φίλοι	13,853	0,310	Δεν συσχετίζονται
Καθηγητές σχολείου	30,296	0,003	Συσχετίζονται
Από Μ.Μ.Ε.	20,618	0,056	Δεν συσχετίζονται

5.2.3. Παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές

Υψηλότερος, όπως αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα (βλ. πίνακα 5.2.), είναι ο βαθμός εξάρτησης ανάμεσα στο σχολείο φοίτησης και σε ορισμένους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή της σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές λαμβάνουν υπόψη στις επιλογές τους τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις και αξίες, τις βαθμολογικές βάσεις, τις αντιλήψεις του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος ανεξάρτητα από το σε ποιο σχολείο φοιτούν. Από την άλλη πλευρά, φαίνεται ότι οι μαθητές που φοιτούν σε σχολεία σε περιοχές με υψηλό status επηρεάζονται περισσότερο από το οικογενειακό και το σχολικό περιβάλλον

και λιγότερο από τις προσωπικές επιδόσεις τους¹.

Πίνακας 5.2.: Σχολείο και παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες	13,075	0,364	Δεν συσχετίζονται
Προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες	30,883	0,002	Συσχετίζονται
Το φύλο σας	23,625	0,023	Συσχετίζονται
Βαθμολογικές βάσεις.	10,615	0,562	Δεν συσχετίζονται
Γονείς	45,225	0,000	Συσχετίζονται
Αδέλφια συγγενείς	27,862	0,006	Συσχετίζονται
Φίλοι	32,500	0,001	Συσχετίζονται
Καθηγητές	43,735	0,000	Συσχετίζονται
Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον	16,494	0,170	Δεν συσχετίζονται

¹ Λαμβάνοντας υπόψη και το κριτήριο Spearman Correlation διαπιστώνουμε ότι υπάρχει θετική συσχέτιση του σχολείου φοίτησης με τους εξής παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές στις εκπαιδευτικές τους επιλογές:

- ❖ Τους γονείς με ($\chi^2=45,225$, $df=12$, $p\text{-value}=0,000$) και Spearman Correlation=0,302,
- ❖ τους φίλους με ($\chi^2=32,500$, $df=12$, $p\text{-value}=0,001$) και Spearman Correlation=0,223,
- ❖ τους καθηγητές με ($\chi^2=43,735$, $df=12$, $p\text{-value}=0,000$) και Spearman Correlation=0,288,
- ❖ τα αδέλφια και τους συγγενείς με ($\chi^2=27,862$, $df=12$, $p\text{-value}=0,006$) και Spearman Correlation=0,084,
- ❖ το φύλλο με ($\chi^2=23,625$ $df=12$, $p\text{-value}=0,023$) και Spearman Correlation=0,05.

Με τον παράγοντα προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες και ανάγκες διαπιστώθηκε αρνητική συσχέτιση του σχολείου με ($\chi^2=30,883$, $df=12$, $p\text{-value}=0,002$) και Spearman Correlation= -0,215.

5.2.4. Κριτήρια με βάση τα ποια γίνονται η εκπαιδευτικές επιλογές

Σε ότι αφορά στα κριτήρια με τα οποία λαμβάνονται οι εκπαιδευτικές αποφάσεις των ατόμων και το βαθμό στον οποίο αυτά διαμορφώνονται σε σχέση με το σχολείο φοίτησης των ατόμων, διαπιστώθηκε ότι:

Υπάρχει σχέση ανάμεσα στο σχολείο φοίτησης και στην αξιολόγηση του κριτηρίου των προσωπικών κλίσεων από τους μαθητές ($\chi^2 = 34,104$ με $df=12$, $p=0,001$). Ωστόσο, φαίνεται ότι το κριτήριο αυτό λαμβάνεται υπόψη κυρίως από τους μαθητές που φοιτούν σε σχολεία σε περιοχές με χαμηλότερο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο (Spearman correlation= -0,301).

Ομοίως, το κριτήριο που αφορά στην εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος, όπου η τιμή του $\chi^2=23,482$ με $df=12$, $p=0,024$ και Spearman correlation= -0,092 υποδηλώνει αρνητική συσχέτιση, ενδιαφέρει κυρίως τους μαθητές που προέρχονται από σχολεία σε περιοχές χαμηλότερου status.

Αντίθετα, η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών ($\chi^2=30,261$, $df=12$, $p=0,003$ και Spearman correlation= 0,259, δηλαδή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών), είναι το κριτήριο που αφορά κυρίως τους μαθητές των σχολείων στις περιοχές υψηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου.

Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη με $\chi^2=31,475$, $df=12$, $p=0,002$ και Spearman correlation= 0,296, φανερώνει θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών και μάλιστα αρκετά ισχυρή, δηλαδή οι μαθητές των σχολείων που βρίσκονται σε περιοχές υψηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου, δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές στο κριτήριο «κύρος, γόητρο και φήμη».

Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων με $\chi^2=27,290$, $df=12$, $p=0,007$ και Spearman correlation= 0,231 άρα θετική συσχέτιση με το σχολείο των μαθητών.

Στον πίνακα 5.3 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι συσχετίσεις ανάμεσα στις μεταβλητές που αναφέρθηκαν :

Πίνακας 5.3.: Σχολείο και κριτήρια εκπαιδευτικών επιλογών.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Το προσωπικό σας ενδιαφέρον.	20,344	0,061	Δεν συσχετίζονται
Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα.	34,104	0,001	Συσχετίζονται
Η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών.	17,132	0,145	Δεν συσχετίζονται
Η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.	23,482	0,024	Συσχετίζονται
Οι καλές συνθήκες εργασίας.	19,761	0,072	Δεν συσχετίζονται
Η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας.	14,140	0,292	Δεν συσχετίζονται
Η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών.	30,261	0,003	Συσχετίζονται
Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη.	31,475	0,002	Συσχετίζονται
Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων.	27,290	0,007	Συσχετίζονται
Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.	9,924	0,623	Δεν συσχετίζονται
Ο τόπος σπουδών.	11.149	0,516	Δεν συσχετίζονται

5.2.5. Εναλλακτικές επιλογές μαθητών σε περίπτωση μη εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τα άτομα επιμένουν στις επιλογές τους για σπουδές, γεγονός που τα οδηγεί στην υιοθέτηση εναλλακτικών επιλογών σε περίπτωση μη εισαγωγής τους σε κάποια σχολή ή τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με το σύστημα των πανελληνίων εξετάσεων. Από τη στατιστική επεξεργασία (βλ. πίνακα 5.4) προκύπτει ότι:

Με την επιλογή «θα ξαναδώσω πανελλήνιες εξετάσεις» δεν υπάρχει συσχέτιση, άρα το σχολείο φοίτησης δεν επηρεάζει τη συγκεκριμένη απόφαση ($\chi^2=4,984$, $df=12$, $p=0,958$). Φαίνεται ότι οι μαθητές ανεξάρτητα από το σχολείο από το οποίο προέρχονται επιμένουν να «ζητούν» τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Με την επιλογή «θα πάω για σπουδές στο εξωτερικό» διαπιστώθηκε θετική συσχέτιση ($\chi^2=27,73$, $df=12$, $p=0,006$, Spearman correlation=0,275). Άρα οι μαθητές που προέρχονται από περιοχές με υψηλό status επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό, επειδή τους παρέχεται αυτή η δυνατότητα.

Με την επιλογή «θα παρακολουθήσω κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικό Κολλέγιο» διαπιστώνεται αρνητική συσχέτιση ($\chi^2=43,446$, $df=12$, $p=0,000$, Spearman correlation= -0,314). Η επιλογή αυτή φαίνεται να γίνεται από μαθητές που προέρχονται από περιοχές με χαμηλό οικονομικοκοινωνικό επίπεδο.

Πίνακας 5.4.: Σχολείο και Εναλλακτικές Επιλογές

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Θα ξαναδώσω πανελλήνιες εξετάσεις	4,984	0,958	Δεν συσχετίζονται
Θα πάω για σπουδές στο εξωτερικό	27,73	0,006	Συσχετίζονται

Θα παρακολουθήσω κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικό Κολλέγιο	43,446	0,000	Συσχετίζονται
---	--------	-------	---------------

5.3.: Επιδράσεις του μορφωτικού επιπέδου των γονέων

Οι συναφείς εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει ότι το μορφωτικό επίπεδο των γονέων είναι καθοριστικός παράγοντας στη ζήτηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθώς επηρεάζει σημαντικά ποικίλες εκδηλώσεις, δραστηριότητες, σχολικές επιδόσεις, επιλογές και διαμορφώνει τις προσδοκίες των μαθητών (Γεώργας, Μπεζεβέγκης και Γιαννίτσας, 1991, Σαμοΐλης 2001, Παπακωνσταντίνου 2003, Βίκη και Γιαλαμάς, 2005).

Στον έλεγχο ανεξαρτησίας χ^2 που διενεργήθηκε για να εξεταστεί αν υπάρχει επίδραση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα και της μητέρας στην επιλογή να συνεχίσουν ή όχι της σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν βρέθηκαν συσχετίσεις ανάμεσα στις μεταβλητές αυτές. Οι μαθητές προσδοκούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το μορφωτικό επίπεδο των γονιών τους.

Με τους ελέγχους ανεξαρτησίας χ^2 δεν βρέθηκαν συσχετίσεις του μορφωτικού επιπέδου των γονιών με τις μεταβλητές: της κατεύθυνσης που έχουν ακολουθήσει οι μαθητές, της ηλικίας που για πρώτη φορά τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους, του επιστημονικού πεδίου και της σχολής που επιλέγουν. Επίσης, από τους πίνακες διπλής εισόδου δεν φαίνεται να υπάρχουν τάσεις που να δείχνουν ότι υπάρχει θετικός ή αρνητικός επηρεασμός μεταξύ αυτών των μεταβλητών. Άρα το μορφωτικό επίπεδο των γονιών δεν επηρεάζει την κατεύθυνση που έχουν ακολουθήσει οι μαθητές, ούτε την ηλικία που για πρώτη φορά τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους. Η πλειονότητα των μαθητών άρχισε να σκέφτεται τις επιλογές σπουδών για πρώτη φορά στο γυμνάσιο. Επίσης, οι μαθητές για την επιλογή

του επιστημονικού πεδίου και της σχολής δεν επηρεάζονται από το μορφωτικό επίπεδο των γονιών τους.

5.3.1. Μορφωτικό επίπεδο γονιών – Πηγές πληροφόρησης.

Στους έλεγχους ανεξαρτησίας χ^2 που έγιναν για να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή μη συσχέτισης μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα και της μητέρας με τις πηγές πληροφόρησης, δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο, από τους πίνακες 5.5 και 5.6 φαίνεται ότι οι γονείς που έχουν τελειώσει πανεπιστήμιο και έχουν διδακτορικό τίτλο, πληροφορούν τα παιδιά τους (διότι γνωρίζουν), για τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, περισσότερο από ότι οι γονείς χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου.

Πίνακας 5.5.: Μόρφωση πατέρα και πληροφόρηση από οικογενειακό περιβάλλον.

		Σε ποιο βαθμό σας πληροφόρησαν γονείς, αδέρφια, συγγενείς;					Total
		Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ	
Μόρφωση πατέρα	Δημοτικό	0 ,0%	3 25,0%	7 58,3%	0 ,0%	2 16,7%	12 100%
	Γυμνάσιο	3 17,6%	4 23,5%	4 23,5%	5 29,4%	1 5,9%	17 100%
	Γενικό Λύκειο	1 2,6%	5 13,2%	20 52,6%	7 18,4%	5 13,2%	38 100%
	Τεχνικό Λύκειο	3 14,3%	3 14,3%	10 47,6%	2 9,5%	3 14,3%	21 100%
	ΑΕΙ	2 5,9%	6 17,6%	9 26,5%	6 17,6%	11 32,4%	34 100%
	ΑΤΕΙ	1 6,3%	2 12,5%	4 25,0%	3 18,8%	6 37,5%	16 100%
	Μεταπτυχιακό	0 ,0%	1 14,3%	2 28,6%	3 42,9%	1 14,3%	7 100%
	Διδακτορικό	0 ,0%	0 ,0%	2 40,0%	1 20,0%	2 40,0%	5 100%
	Total	10 6,7%	24 16,0%	58 38,7%	27 18,0%	31 20,7%	150 100%

Πίνακας 5.6.: Μόρφωση μητέρας και πληροφόρηση από οικογενειακό περιβάλλον.

		Σε ποιο βαθμό σας πληροφόρησαν γονείς, αδέρφια, συγγενείς;					Total
		Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ	
Μόρφωση μητέρας	Δημοτικό	2 20%	0 ,0%	4 40,0%	3 30,0%	1 10,0%	10 100%
	Γυμνάσιο	1 9,1%	3 27,3%	5 45,5%	0 ,0%	2 18,2%	11 100%
	Γενικό Λύκειο	5 7,9%	13 20,6%	29 46,0%	9 14,3%	7 11,1%	63 100%
	Τεχνικό Λύκειο	0 ,0%	1 14,3%	2 28,6%	0 ,0%	4 57,1%	7 100%
	ΑΕΙ	1 2,6%	4 10,5%	11 28,9%	9 23,7%	13 34,2%	38 100%
	ΑΤΕΙ	1 11%	2 22,2%	2 22,2%	2 22,2%	2 22,2%	9 100%
	Μεταπτυχιακό	0 ,0%	1 14,3%	4 57,1%	2 28,6%	0 ,0%	7 100%
	Διδακτορικό	0 ,0%	0 ,0%	1 20,0%	2 40,0%	2 40,0%	5 100%
	Total	10 6,7%	24 16,0%	58 38,7%	27 18,0%	31 20,7%	150 100%

5.3.2. Μόρφωση πατέρα – Βαθμός επηρεασμού των μαθητών από διάφορους παράγοντες για την επιλογή σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Υψηλότερος, όπως αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5.7), είναι ο βαθμός εξάρτησης ανάμεσα στο μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και σε ορισμένους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή της σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές λαμβάνουν υπόψη στις επιλογές τους τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες, τις προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, το φύλο τους, τα αδέρφια, συγγενείς και τους φίλους τους.

Φαίνεται ότι οι μαθητές που το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα τους είναι χαμηλό επηρεάζονται περισσότερο από τα προσωπικά ενδιαφέροντα, τις επιδόσεις και το φύλο τους, από ότι οι μαθητές με πατέρα υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Λαμβάνοντας υπόψη και το κριτήριο Spearman Correlation διαπιστώνουμε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα με τους εξής παράγοντες που επηρεάζουν τους μαθητές στις εκπαιδευτικές τους επιλογές:

Με «τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες» ($\chi^2 = 44,716$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,024$, Spearman correlation = -0,081),

Με «τις προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες» ($\chi^2 = 43,479$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,031$, Spearman correlation = -0,124),

Με το φύλο ($\chi^2 = 55,407$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,002$, Spearman correlation = -0,180),

Με τις μεταβλητές επηρεασμός από «αδέλφια ή συγγενείς» και «φίλους» βρέθηκε από τη στατιστική ανάλυση μικρός βαθμός θετικής συσχέτισης με ($\chi^2 = 43,939$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,028$, Spearman correlation = 0,081) και ($\chi^2 = 45,340$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,020$, Spearman correlation = 0,040).

Πίνακας 5.7.: Μορφωτικό επίπεδο πατέρα και παράγοντες επηρεασμού.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες .	44,716	0,024	Συσχετίζονται
Προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες .	43,479	0,031	Συσχετίζονται
Το φύλο σας .	55,407	0,002	Συσχετίζονται
Βαθμολογικές βάσεις.	25,885	0,579	Δεν συσχετίζονται
Γονείς .	33,778	0,208	Δεν συσχετίζονται
Αδέλφια συγγενείς .	43,939	0,028	Συσχετίζονται

Φίλοι.	45,340	0,020	Συσχετίζονται
Καθηγητές.	39,898	0,068	Δεν συσχετίζονται
Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.	25,349	0,609	Δεν συσχετίζονται

5.3.3. Μόρφωση πατέρα – Κριτήρια επιλογής.

Για να διαπιστωθεί η ύπαρξη σχέσης ή μη που έχει η μόρφωση του πατέρα με τα κριτήρια που χρησιμοποιούν οι μαθητές στις εκπαιδευτικές τους επιλογές χρησιμοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 . Όπως φαίνεται στο πίνακα 5.8 στατιστικά σημαντική προκύπτει η σχέση της μόρφωσης του πατέρα με τα κριτήρια «προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες, ικανότητες», «υψηλό κύρος, γόητρο, φήμη» και «σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων».

Όσο πιο μορφωμένος είναι ο πατέρας τόσο λιγότερο λαμβάνουν υπόψη τους οι μαθητές τις προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες και ικανότητες στις εκπαιδευτικές τους επιλογές. Από την άλλη δίνουν μεγάλη βαρύτητα στο κύρος, το γόητρο και την φήμη που θα αποκτήσουν από τις σπουδές στους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και την σύνδεση των σπουδών τους με το επάγγελμα των γονιών τους.

Λαμβάνοντας υπόψη και το κριτήριο Spearman Correlation διαπιστώνουμε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα με «τις προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες, ικανότητες και ταλέντα». ($\chi^2=58,9$, $df=28$, $p=0,001$, Spearman correlation= -0,110).

Θετική είναι η συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου του πατέρα με «το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη» ($\chi^2=54,211$, $df=28$, $p=0,002$, Spearman correlation= 0,252), και με «το επάγγελμα των γονέων» ($\chi^2=64,946$, $df=28$, $p=0,000$, Spearman correlation= 0,126).

Πίνακας 5.8.: Μορφωτικό επίπεδο πατέρα – Κριτήρια.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Το προσωπικό σας ενδιαφέρον.	39,99	0,06	Δεν συσχετίζονται
Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα.	58,9	0,001	Συσχετίζονται
Η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών.	38,306	0,093	Δεν συσχετίζονται
Η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.	36,789	0,124	Δεν συσχετίζονται
Οι καλές συνθήκες εργασίας.	34,263	0,192	Δεν συσχετίζονται
Η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας.	31,948	0,277	Δεν συσχετίζονται
Η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών.	40,153	0,064	Δεν συσχετίζονται
Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη.	54,211	0,002	Συσχετίζονται
Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων.	64,946	0,000	Συσχετίζονται
Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.	40,993	0,054	Δεν συσχετίζονται
Ο τόπος σπουδών.	21,570	0,801	Δεν συσχετίζονται

Είναι άξια αναφοράς η συσχέτιση που έγινε με το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και το αν οι μαθητές θεωρούν πιθανό την συνέχιση των σπουδών τους στο εξωτερικό. Διαπιστώνεται ισχυρή θετικής φύσεως συσχέτιση, δηλαδή τα παιδιά με πατέρα ανώτερου μορφωτικού επιπέδου επιθυμούν να σπουδάσουν στο εξωτερικό αν δεν καταφέρουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ($X^2 = 69,692$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation = 0,191). Με τις άλλες εναλλακτικές επιλογές δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα.

5.3.4. Μόρφωση μητέρας– Βαθμός επηρεασμού των μαθητών από διάφορους παράγοντες για την επιλογή σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Το μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδο της μητέρας επηρεάζει σημαντικά τις επιλογές των ατόμων. Οι εργαζόμενες μητέρες ιδίως αυτές που ακολουθούν επαγγελματική καριέρα αποτελούν πρότυπο για τα παιδιά τους ιδίως για τα κορίτσια (Blau & Ferber, 1991).

Οι έλεγχοι ανεξαρτησίας (με το στατιστικό κριτήριο X^2) ανάμεσα στο μορφωτικό επίπεδο της μητέρας και σε μια σειρά παραγόντων που επηρεάζουν τους μαθητές στις εκπαιδευτικές τους επιλογές, όπως αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5.9), έδειξαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα με αρνητική συσχέτιση με «τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες» ($X^2 = 60,993$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation = -0,022), «με το φύλο» ($X^2 = 65,640$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation = -0,211). Δηλαδή ο βαθμός επηρεασμού των μαθητών από τα ενδιαφέροντα τις κλίσεις, τις αξίες αλλά και το φύλο τους μειώνεται καθώς το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας βελτιώνεται. Θετική βρέθηκε η συσχέτιση με τον παράγοντα «αδέλφια, συγγενείς» ($X^2 = 41,481$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,048$, Spearman correlation = 0,101), γεγονός που δηλώνει πως τα άτομα με μητέρες υψηλού μορφωτικού επιπέδου επηρεάζονται από το στενό τους οικογενειακό περιβάλλον.

Πίνακας 5.9.: Μόρφωση μητέρας – παράγοντες επηρεασμού.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες .	60,993	0,000	Συσχετίζονται
Προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες .	32,261	0,264	Δεν συσχετίζονται
Το φύλο σας.	65,640	0,000	Συσχετίζονται
Βαθμολογικές βάσεις.	39,472	0,074	Δεν συσχετίζονται
Γονείς .	38,163	0,095	Δεν συσχετίζονται
Αδέλφια συγγενείς .	41,481	0,048	Συσχετίζονται
Φίλοι .	34,717	0,178	Δεν συσχετίζονται
Καθηγητές .	33,080	0,233	Δεν συσχετίζονται
Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον .	33,258	0,226	Δεν συσχετίζονται

5.3.5. Μόρφωση μητέρας – Κριτήρια επιλογής.

Οι έλεγχοι ανεξαρτησίας (με το στατιστικό κριτήριο χ^2) ανάμεσα στο μορφωτικό επίπεδο της μητέρας και σε μια σειρά κριτηρίων που επηρεάζουν τους μαθητές στις εκπαιδευτικές τους επιλογές όπως αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 5.10), έδειξαν ότι υπάρχει σχέση με το προσωπικό ενδιαφέρον, τις κλίσεις δεξιότητες, ικανότητες, με το επάγγελμα των γονιών και τη συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.

Λαμβάνοντας υπόψη και το κριτήριο Spearman correlation διαπιστώθηκε αρνητική συσχέτιση με τα κριτήρια «προσωπικό ενδιαφέρον»

($\chi^2 = 64,017$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation = $-0,002$) και «προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες, ικανότητες και ταλέντα» ($\chi^2 = 61,146$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation = $-0,059$). Φαίνεται δηλαδή ότι οι μαθητές με μητέρες χαμηλού μορφωτικού επιπέδου που δεν μπορούν να έχουν ουσιαστική βοήθεια και κατεύθυνση από αυτές, δίνουν έμφαση στο προσωπικό ενδιαφέρον, στις κλίσεις, δεξιότητες και ικανότητες τους. Το ενδιαφέρον των μητέρων για την επιτυχία των παιδιών τους και για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές μεταβιβάζεται σαν ενδιαφέρον των ίδιων των παιδιών.

Θετική εμφανίζεται η συσχέτιση του μορφωτικού επιπέδου της μητέρας με τα κριτήρια: « σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων» ($\chi^2 = 64,767$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation = $0,239$) και «συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης» ($\chi^2 = 58,591$, $df = 28$, $p\text{-value} = 0,001$, Spearman correlation = $0,108$). Οι μαθητές επιλέγουν να κάνουν σπουδές που έχουν σχέση με το επάγγελμα τις μητέρας τους αλλά και με την οικογενειακή επιχείρηση.

Πίνακας 5.10.: Μόρφωση μητέρας – κριτήρια εκπαιδευτικών επιλογών.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Το προσωπικό σας ενδιαφέρον.	64,017	0,000	Συσχετίζονται
Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα.	61,146	0,000	Συσχετίζονται
Η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών.	26,468	0,547	Δεν συσχετίζονται
Η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.	37,678	0,105	Δεν συσχετίζονται

Οι καλές συνθήκες εργασίας.	35,805	0,148	Δεν συσχετίζονται
Η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας.	31,944	0,277	Δεν συσχετίζονται
Η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών.	31,466	0,297	Δεν συσχετίζονται
Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη.	37,405	0,110	Δεν συσχετίζονται
Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων.	64,767	0,000	Συσχετίζονται
Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.	58,591	0,001	Συσχετίζονται
Ο τόπος σπουδών.	25,727	0,588	Δεν συσχετίζονται

Γενικά διαπιστώνεται ως προς το μορφωτικό επίπεδο των γονιών ότι, όσο πιο μορφωμένοι είναι οι γονείς τόσο περισσότερο προσπαθούν να διαμορφώσουν το κατάλληλο πνευματικό και καθοδηγητικό περιβάλλον και να κάνουν πράξη την οσμωτική μάθηση. Το μορφωτικό επίπεδο των γονιών θεωρείται ότι επηρεάζει ποικίλες εκδηλώσεις, δραστηριότητες, στάσεις και άλλες αντιδράσεις των μαθητών, όπως εξάλλου έχει διαπιστωθεί και σε άλλες συναφείς έρευνες (Παπακωνσταντίνου 2003, Saiti & Prokopiadou, 2008, Κυρίσης και Χελιατσίδου, 2008,).

Το μορφωτικό επίπεδο των γονέων είναι καθοριστικός παράγοντας της ζήτησης. Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι: όταν το μορφωτικό επίπεδο των γονέων είναι υψηλό τότε η τριτοβάθμια εκπαίδευση ως μέσο για την επαγγελματική αποκατάσταση γίνεται επιτακτική με κάθε κόστος (π.χ. σπουδές στο εξωτερικό), επίσης, τα βασικά κριτήρια είναι η επίτευξη υψηλών εισοδημάτων, απόκτηση κύρους, σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων και το οικογενειακό περιβάλλον δημιουργεί τις προσδοκίες στα άτομα γιατί παρέχει την πληροφόρηση και το σύστημα αξιών. Αντίθετα, τα παιδιά των

φτωχότερων οικογενειών μπορούν να στηρίζονται στα δικά τους χαρακτηριστικά (φύλο, επιδόσεις, κλίσεις).

5.4.. Επιδράσεις οικογενειακού εισοδήματος

Το οικογενειακό υπόβαθρο συνθέτουν το μορφωτικό επίπεδο των γονιών, το επάγγελμά τους και το οικογενειακό εισόδημα το οποίο επηρεάζει σημαντικά της επιλογές των ατόμων. Το οικογενειακό εισόδημα μπορεί να επηρεάσει την ποσότητα αλλά κυρίως την ποιότητα της εκπαίδευσης που λαμβάνουν τα άτομα, επειδή δημιουργεί ευνοϊκές ή αντίξοες συνθήκες, που αντίστοιχα ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν τα άτομα κατά την επιλογή της εκπαίδευσης και κατ' επέκταση την επιλογή επαγγέλματος. (Προβατάρη και Σαϊτή, 2006).

5.4.1. Οικογενειακό εισόδημα – Κριτήρια επιλογής σπουδών

Πράγματι, από τους ελέγχους ανεξαρτησίας και συσχέτισης προέκυψαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα στις συσχετίσεις του οικογενειακού εισοδήματος με τα εξής κριτήρια:

Εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών ($\chi^2 = 46,920$, $df = 32$, $p\text{-value} = 0,043$, Spearman correlation = $-0,043$). Οι μαθητές των οποίων το οικογενειακό εισόδημα είναι χαμηλό, επιδιώκουν μέσω των σπουδών τους την απόκτηση εκείνων των προσόντων, ώστε να εξασφαλίζεται η γρήγορη είσοδος τους στην αγορά εργασίας. Το οικογενειακό εισόδημα δεν επαρκεί για να υποστηρίξει και να καλύπτει τις ανάγκες τους για μεγάλο χρονικό διάστημα μετά το τέλος των σπουδών τους, οπότε έχοντας αντικειμενική δυσκολία οικονομικής στήριξης τους τείνουν να προσανατολίζονται σε σχολές που προσφέρουν όσο το δυνατό αμεσότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας. Η στατιστικά σημαντική αυτή συσχέτιση ενδεχομένως αιτιολογείται στη βάση της φυσιολογικής ανασφάλειας που ως επί το πλείστον παρουσιάζεται εντονότερη στους μαθητές που προέρχονται από ασθενέστερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και οι οποίοι

συνειδητοποιούν τις μικρές δυνατότητες της γονεϊκής αρωγής στην εύρεση εργασίας (Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008).

Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη ($X^2 = 48,083$, $df = 32$, $p\text{-value} = 0,034$, Spearman correlation=0,301). Η συσχέτιση αυτής της μεταβλητής με το οικογενειακό εισόδημα έδειξε θετική συνάφεια, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι μαθητές με υψηλό οικογενειακό εισόδημα για τις επιλογές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις σπουδές που αποδίδουν κύρος, γόητρο και φήμη (Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008, Βίκη και Γιαλαμάς, 2005, Γεώργας, Μπεζεβάγκης και Γιαννίτσας, 1991).

Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων ($X^2 = 92,870$, $df = 32$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation=0,319). Υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στο οικογενειακό εισόδημα και στο κριτήριο «σύνδεση με το επάγγελμα των γονιών». Το οικογενειακό εισόδημα συνήθως προέρχεται από την εργασία των μελών της οικογένειας. Υψηλό οικογενειακό εισόδημα αυτόματα συνεπάγεται ασκήσει επαγγέλματος με υψηλές αποδοχές. Έτσι, οι επιλογές που κάνουν οι μαθητές για τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αρκετές φορές συνδέονται με το επάγγελμα των γονιών τους.

Συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης ($X^2 = 88,509$, $df = 32$, $p\text{-value} = 0,000$, Spearman correlation=0,275). Θετική είναι και η συσχέτιση του οικογενειακού εισοδήματος με τη πρόθεση των μαθητών για συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης, σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$ (βλ. πίνακα 5.11).

Πίνακας 5.11.: Οικογενειακό εισόδημα – Κριτήρια επιλογής σπουδών.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Pearson X^2	p-value	Συσχέτιση
Το προσωπικό σας ενδιαφέρον.	30,785	0,528	Δεν συσχετίζονται
Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα.	34,046	0,369	Δεν συσχετίζονται
Η εξασφάλιση	46,920	0,043	Συσχετίζονται

γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών.			
Η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.	34,673	0,342	Δεν συσχετίζονται
Οι καλές συνθήκες εργασίας.	27,365	0,700	Δεν συσχετίζονται
Η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας.	18,914	0,968	Δεν συσχετίζονται
Η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών.	35,457	0,308	Δεν συσχετίζονται
Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη.	48,083	0,034	Συσχετίζονται
Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων.	92,870	0,000	Συσχετίζονται
Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.	88,509	0,000	Συσχετίζονται
Ο τόπος σπουδών.	36,965	0,250	Δεν συσχετίζονται

5.4.2. Οικογενειακό εισόδημα – Εναλλακτικές επιλογές μαθητών

Όπως προαναφέραμε, τα άτομα επιμένουν στις επιλογές τους για σπουδές, γεγονός που τα οδηγεί στην υιοθέτηση εναλλακτικών επιλογών σε περίπτωση μη εισαγωγής τους σε κάποια σχολή ή τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με το σύστημα των πανελληνίων εξετάσεων. Από τη στατιστική επεξεργασία και όπως φαίνεται στον πίνακα 5.12 προκύπτει ότι:

Με την επιλογή «θα ξαναδώσω πανελλήνιες εξετάσεις» δεν υπάρχει συσχέτιση, άρα το οικογενειακό εισόδημα δεν επηρεάζει τη συγκεκριμένη απόφαση ($\chi^2=32,418$, $df=32$, $p=0,446$). Φαίνεται ότι οι μαθητές ανεξάρτητα από το σχολείο από το οποίο προέρχονται επιμένουν να «ζητούν» τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Με την επιλογή «θα πάω για σπουδές στο εξωτερικό» διαπιστώθηκε θετική συσχέτιση ($\chi^2=68,617$, $df=32$, $p=0,000$, Spearman correlation=0,268). Άρα οι μαθητές με υψηλό οικογενειακό εισόδημα επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό, επειδή τους παρέχεται αυτή η δυνατότητα.

Με την επιλογή «θα παρακολουθήσω κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικό Κολλέγιο» διαπιστώνεται αρνητική συσχέτιση ($\chi^2=47,471$, $df=32$, $p=0,038$, Spearman correlation= -0,207). Η επιλογή αυτή φαίνεται να γίνεται από μαθητές με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα.

Πίνακας 5.12.: Οικογενειακό εισόδημα – Εναλλακτικές επιλογές

ΕΠΙΛΟΓΕΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Θα ξαναδώσω πανελλήνιες εξετάσεις	32,418	0,446	Δεν συσχετίζονται
Θα πάω για σπουδές στο εξωτερικό	68,617	0,000	Συσχετίζονται
θα παρακολουθήσω κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικό Κολλέγιο	47,471	0,038	Συσχετίζονται

Το οικογενειακό εισόδημα που καθορίζεται από την μόρφωση αλλά και το επάγγελμα των γονιών και προσδιορίζει την κοινωνική προέλευση των μαθητών είναι καθοριστικός παράγοντας της ζήτησης για τριτοβάθμια

εκπαίδευση. Διαφοροποιεί τη ζήτηση για εκπαίδευση και τα κριτήρια που τα άτομα υιοθετούν για τις σπουδές τους. Όταν το εισόδημα των γονέων είναι υψηλό τότε η συνέχιση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να γίνει στο εξωτερικό, ενώ τα βασικά κριτήρια είναι η απόκτηση κύρους, η σύνδεση με το επάγγελμα ή την επιχείρηση των γονιών. Όταν το εισόδημα των γονιών είναι χαμηλό επιλέγεται η παρακολούθηση κάποιου ΙΕΚ και η γρήγορη είσοδος στην αγορά εργασίας.

5.5. Επιδράσεις της σχολικής επίδοσης

Είναι γνωστό ότι η σχολική επίδοση είναι από τους καθοριστικότερους παράγοντες που διαμορφώνουν την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά των νέων κατά τη διάρκεια της σχολικής περιόδου. Αναμένεται να δημιουργεί στα άτομα διαφορετικές και μάλιστα υψηλότερες προσδοκίες σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Έτσι, όσον αφορά την επιλογή επιστημονικού πεδίου διαπιστώνεται (η τιμή $\chi^2 = 23,607$, $df = 12$, $p\text{-value} = 0,023$, Spearman correlation = -0,047) ότι οι άριστοι μαθητές είναι εκείνοι που κυρίως επιλέγουν σχολές με ιδιαίτερα υψηλή βάση. Έτσι το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που ο μέσος όρος βαθμολογίας τους στη Β' λυκείου είναι πάνω από 18, επιλέγουν το 3^ο και 4^ο επιστημονικό πεδίο με σχολές ιατρικές και πολυτεχνικές. Φαίνεται, λοιπόν, πως το στοιχείο του ρεαλισμού εμπεριέχεται στις εκπαιδευτικές επιλογές του εφήβου, ο οποίος έχει προβεί στη διαμόρφωση με αντικειμενικό τρόπο της αυτοεικόνας του και λαμβάνει τις αποφάσεις του σταθμίζοντας τις πιθανότητες επιτυχίας του (Βυτόγιαννη, 2006).

Επιπλέον, από τις συσχετίσεις με το μέσο όρο βαθμολογίας της Β' λυκείου φαίνεται ότι οι άριστοι μαθητές λιγότερο χρησιμοποιούν ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές την εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος. Διαπιστώθηκε ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ του Μ.Ο. βαθμολογίας στη Β' λυκείου και του κριτηρίου εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος ($\chi^2 = 27,892$, $df = 12$, $p\text{-value} = 0,006$, Spearman correlation = -0,218).

Οι έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 έδειξαν ότι δεν υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα άτομα με διαφορετικές επιδόσεις και στα

κριτήρια επιλογής αντικειμένου σπουδών. (Δηλαδή, τα άτομα ανεξάρτητα από τις επιδόσεις τους επιθυμούν γρήγορη είσοδο στην αγορά εργασίας, καλές συνθήκες εργασίας, κλπ).

5.6. Συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Οι μαθητές επιδιώκουν να εισαχθούν στις ανώτερες και ανώτατες σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και οι συνθήκες ανταγωνισμού στις οποίες υποβάλλονται προκειμένου να επιτύχουν την εισαγωγή τους είναι πολύ έντονες (Γκάρη, Χριστακοπούλου και Μυλωνάς, 1996). Καταβάλλεται πολύς κόπος προκειμένου να συγκεντρώσουν διπλώματα ως προσόντα (Κατάκη, 1984). Η πλειονότητα των μαθητών δηλώνει ότι επιθυμεί να συνεχίσει τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γεγονός που συμφωνεί με τα ευρήματα άλλων εμπειρικών ερευνών (Βυτόγιαννη, 2006, Σαμοΐλης 2001, Γαβριήλ, 1987).

Προκειμένου να διαπιστωθούν οι λόγοι που ωθούν τους μαθητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έγιναν οι έλεγχοι ανεξαρτησίας (με το στατιστικό κριτήριο χ^2) ανάμεσα στη μεταβλητή «επιθυμείτε να συνεχίσετε τις σπουδές σας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» και στα κριτήρια με βάση τα οποία γίνονται οι εκπαιδευτικές επιλογές.

Από την στατιστική ανάλυση και όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα.5.13 προέκυψαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα στα εξής κριτήρια που χρησιμοποιούνται από τους μαθητές για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές:

Το προσωπικό ενδιαφέρον ($\chi^2 = 9,667$, $df = 4$, $p\text{-value} = 0,046$, Spearman correlation = 0,168). Υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών γεγονός που δηλώνει ότι ένας από τους λόγους που οι μαθητές επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το προσωπικό τους ενδιαφέρον.

Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα ($\chi^2 = 19,148$, $df = 4$, $p\text{-value} = 0,001$, Spearman correlation = 0,170) αποτελούν την άλλη μεταβλητή με την οποία διαπιστώθηκε θετική συσχέτιση με την επιθυμία συνέχισης των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης είναι ο τελευταίος παράγοντας που υπάρχει ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 13,820$, $df = 4$, $p\text{-value} = 0,008$, Spearman correlation = - 0,091) άρα δεν είναι σημαντικός λόγος για τον οποίο οι μαθητές επιθυμούν την συνέχιση των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 5.13.: Συνέχιση σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση – κριτήρια επιλογής.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Το προσωπικό σας ενδιαφέρον.	9,667	0,046	Συσχετίζονται
Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα.	19,148	0,001	Συσχετίζονται
Η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών.	0,789	0,940	Δεν συσχετίζονται
Η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.	2,799	0,592	Δεν συσχετίζονται
Οι καλές συνθήκες εργασίας.	5,154	0,272	Δεν συσχετίζονται
Η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας.	0,730	0,948	Δεν συσχετίζονται
Η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών.	1,025	0,906	Δεν συσχετίζονται
Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη.	2,158	0,707	Δεν συσχετίζονται
Η σύνδεση με το επάγγελμα των	8,369	0,079	Δεν συσχετίζονται

γονέων.			
Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.	13,820	0,008	Συσχετίζονται
Ο τόπος σπουδών.	2,309	0,679	Δεν συσχετίζονται

Στους έλεγχους ανεξαρτησίας χ^2 που έγιναν για να διαπιστωθεί η ύπαρξη ή μη συσχέτισης μεταξύ της μεταβλητής «επιθυμείτε να συνεχίσετε τις σπουδές σας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» και των υπόλοιπων μεταβλητών δεν διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα. Φαίνεται ότι αυτή η επιθυμία υπάρχει στην πλειονότητα των μαθητών ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο, το σχολείο στο οποίο φοιτούν, την επίδοση τους στα μαθήματα.

5. 7. Άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση

Στη συνέχεια σχολιάζονται κάποιες σχέσεις μεταξύ μεταβλητών που τα αποτελέσματα τους κρίθηκαν στατιστικά σημαντικά, πάντα σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$. Στους ελέγχους των ίδιων μεταβλητών με άλλες δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα και για τον λόγο αυτό δεν αναφέρονται.

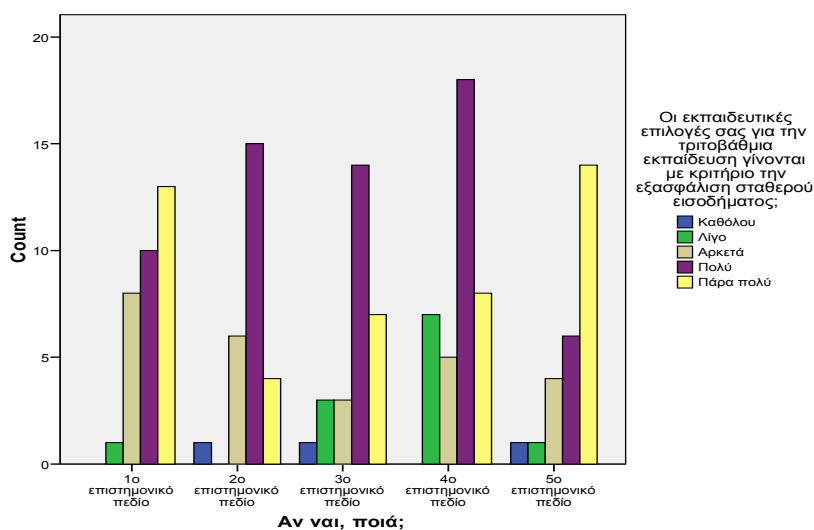
5.7.1. Σχέση επιλογής επιστημονικού πεδίου – εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος ως κριτήριο εκπαιδευτικών επιλογών.

Η επιλογή της κατεύθυνσης και του επιστημονικού πεδίου έχει να κάνει με τις δυνατότητες πρόσβασης σε σχολές ή τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που επαγγελματικά εξασφαλίζουν σταθερό εισόδημα. Οι προτιμήσεις και οι επιλογές των υποψηφίων διαμορφώνονται στο πλαίσιο ενός πολυκριτηριακού συστήματος, όμως οι μεταβολές στην αγορά εργασίας επηρεάζουν τη ζήτηση σπουδών. Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης και αβεβαιότητας με μεγάλο ποσοστό ανεργίας, αυτό που προσδιορίζει,

κατευθύνει και επιβάλλει τις εκπαιδευτικές επιλογές είναι το αίσθημα σιγουριάς, εξασφάλισης και η ύπαρξη σταθερού εισοδήματος και θέσης που εξασφαλίζεται από την εργασία στο δημόσιο τομέα. Από παλαιότερες έρευνες συνάγεται το συμπέρασμα και θεωρείται καλή λύση επαγγελματικής αποκατάστασης μια θέση στο δημόσιο τομέα (Γκαρή, Χριστακοπούλου και Μυλωνάς, 1996, Saiti & Prokopiadou, 2008).

Από τη συσχέτιση των μεταβλητών του επιστημονικού πεδίου που θα δηλώσουν οι μαθητές και αν οι εκπαιδευτικές τους επιλογές γίνονται με κριτήριο την εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος (βλ. διάγραμμα 5.2), βρέθηκε ασθενής αλλά θετική συσχέτιση. Η τιμή του Pearson χ^2 είναι 28,6, με $df=16$ και $p\text{-value}=0,026$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$. Επίσης, η τιμή του Spearman Correlation είναι 0,029. Δηλαδή οι μαθητές επιλέγουν εκείνες τις σπουδές που στην αγορά εργασίας θα τους εξασφαλίζουν σταθερό εισόδημα. Στις σύγχρονες αγορές, λόγω της παγκοσμιοποίησης, οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκονται μπροστά σε διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες (Προβατάρη και Σαΐτη, 2006). Αύξηση των ποσοστών ανεργίας, υποαπασχόληση ή αβεβαιότητα για τον χρόνο απασχόλησης ή υποαπασχόληση στη βάση της μερικής απασχόλησης δημιουργούν συνθήκες αβεβαιότητας όσον αφορά την μελλοντική εξασφάλιση εισοδήματος.

Διάγραμμα 5.2.: Επιστημονικό πεδίο – Εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.

5.7.2. Σχέση ηλικίας που για πρώτη φορά απασχόλησε τους μαθητές το ζήτημα των σπουδών τους – πηγές πληροφόρησης τους.

Για την πλειονότητα των μαθητών η μετάβαση από τον πρώτο στο δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευση σηματοδοτεί χρονικά την απαρχή της ανάπτυξης του ενδιαφέροντος και του προβληματισμού για τον προσανατολισμό σπουδών. Η ηλικία που για πρώτη φορά οι μαθητές άρχισαν να σκέφτονται τις σπουδές τους είναι ένα ζήτημα που απασχόλησε και άλλες εμπειρικές μελέτες (Γεώργας, Μπεζεβέγκης και Γιαννίτσας, 1991, Κυρίτσης και Χελιατσίδου, 2008).

Στους ελέγχους ανεξαρτησίας χ^2 που διενεργήθηκαν για να εξεταστεί αν υπάρχει επίδραση της μεταβλητής «σε ποια ηλικία σας απασχόλησε για πρώτη φορά το ζήτημα των σπουδών σας» και των πηγών πληροφόρησης (βλ. πίνακα 5.14) διαπιστώνεται στατιστικά αρνητική σημαντική συσχέτιση της ηλικίας που για πρώτη φορά απασχόλησε τους μαθητές το ζήτημα των σπουδών τους με την πληροφόρηση από το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον. Η τιμή του Pearson χ^2 είναι 21,770, με $df=8$ και $p\text{-value}=0,005$ σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=5\%$. Επίσης, η τιμή του Spearman Correlation είναι -0,149. Όσο μεγαλύτερη ήταν η ηλικία στην οποία τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους τόσο μικρότερος ήταν ο επηρεασμός και η πληροφόρηση από το οικογενειακό περιβάλλον.

Με τους συμμαθητές και φίλους ($\chi^2=19,707$, $df=8$, $p\text{-value}=0,012$, Spearman correlation= 0,008) αλλά και τους καθηγητές του σχολείου ($\chi^2=19,964$, $df=8$, $p\text{-value}=0,010$, Spearman correlation= 0,075) διαπιστώνεται ασθενής θετική συσχέτιση, γεγονός που δηλώνει ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των μαθητών κατά την οποία τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους τόσο περισσότερο πληροφορούνται από φίλους, συμμαθητές και καθηγητές.

Τέλος, δεν βρέθηκε συσχέτιση της ηλικίας που για πρώτη φορά απασχόλησε τους μαθητές το ζήτημα των σπουδών τους με την πηγή πληροφόρησης από τα Μ.Μ.Ε. Δηλαδή οι μαθητές δεν πληροφορούνται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για τις σπουδές τους.

Πίνακας 5.14.: Ηλικία – Πηγές πληροφόρησης.

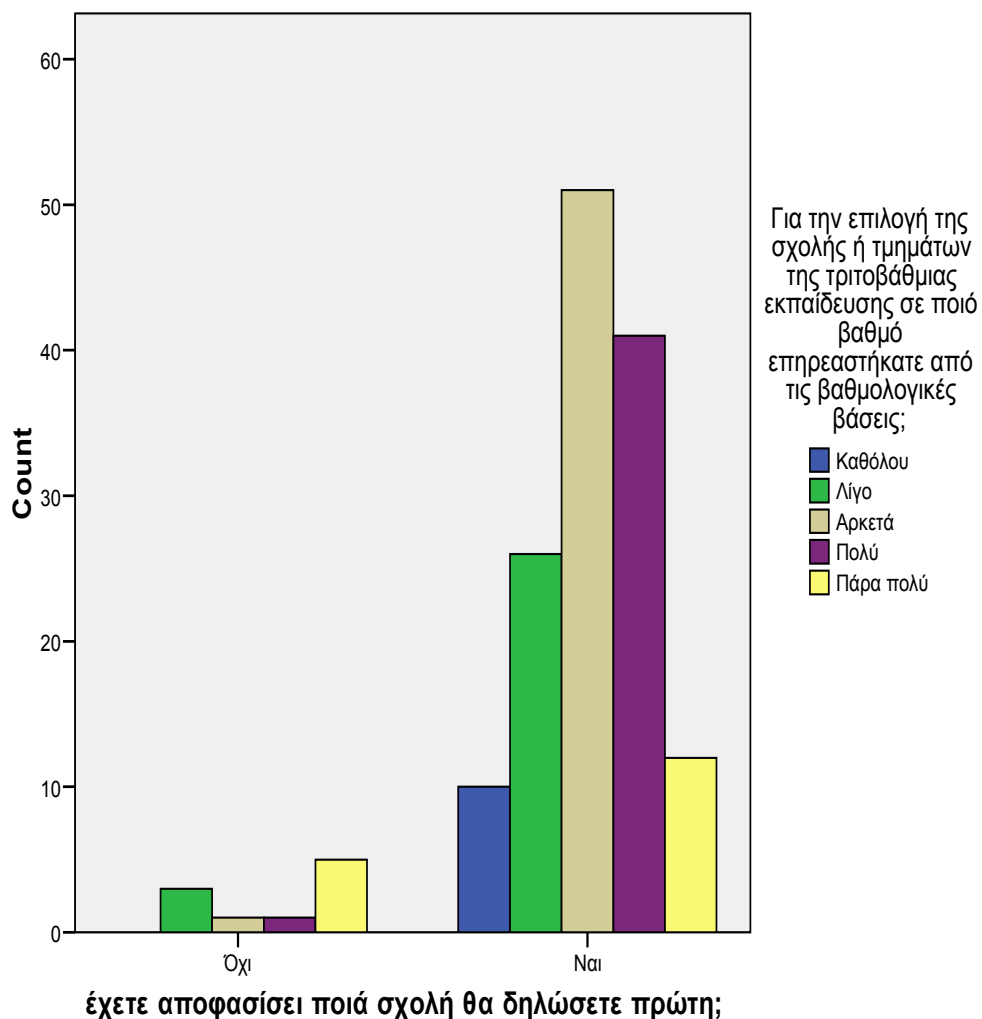
ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	Pearson χ^2	p-value	Συσχέτιση
Γονείς, αδέρφια, συγγενείς	21,770	0,005	Συσχετίζονται
Συμμαθητές, φίλοι	19,707	0,012	Συσχετίζονται
Καθηγητές σχολείου	19,964	0,010	Συσχετίζονται
Από Μ.Μ.Ε.	9,503	0,302	Δεν συσχετίζονται

5.7.3. Σχέση της απόφασης για το ποια σχολή θα δηλωθεί πρώτη – με τις βαθμολογικές βάσεις.

Ένας παράγοντας που φαίνεται να επιδρά και να επηρεάζει τους μαθητές της Γ' λυκείου στην απόφασή τους για το ποια σχολή θα δηλώσουν πρώτη είναι οι βαθμολογικές βάσεις όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί από την ζήτηση και την προσφορά προηγούμενων ετών (Σαμοΐλης 2001).

Η συσχέτιση που επιχειρήθηκε μεταξύ αυτών των δύο μεταβλητών (βλ. διάγραμμα 5.3) έδειξε ($\chi^2 = 18,600$, $df = 4$, $p\text{-value} = 0,001$, Spearman correlation = $-0,133$) ότι οι μαθητές που έχουν αποφασίσει ποια θα είναι η σχολή που θα δηλώσουν ως πρώτη προτίμηση στο μηχανογραφικό τους δελτίο δεν επηρεάζονται πάρα πολύ από τις βαθμολογικές βάσεις προηγούμενων ετών. Αυτό είναι αναμενόμενο, καθώς τα άτομα, πριν την συμμετοχή τους στις εξετάσεις, προσδοκούν ότι θα εισαχθούν στη σχολή της πρώτης τους προτίμησης επιτυγχάνοντας την επίδοση που απαιτείται. Προφανώς, οι βάσεις εισαγωγής είναι κριτήριο που λαμβάνεται υπόψη, μετά την συμμετοχή στις εξετάσεις και την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων.

Διάγραμμα 5.3.: Πρώτη σχολή προτίμησης – Βαθμολογικές Βάσεις.

5.8. Ανακεφαλαίωση

Στο παρόν κεφάλαιο ολοκληρώθηκε η εξέταση των προσδιοριστικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση που προηγήθηκε παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Η πλειονότητα των μαθητών δηλώνει ότι επιθυμεί να συνεχίσει τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τα κριτήρια που βαρύνουν περισσότερο τις επιλογές τους ανεξαρτήτου οικονομικοκοινωνικού status,

είναι το προσωπικό ενδιαφέρον καθώς και οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες, ικανότητες και ταλέντα.

Τα κορίτσια προτιμούν τη θεωρητική κατεύθυνση, ενώ τα αγόρια έχουν μια σαφή προτίμηση για την τεχνολογική κατεύθυνση. Επίσης, οι άριστοι μαθητές είναι εκείνοι που κυρίως επιλέγουν σχολές με ιδιαίτερα υψηλή βάση και δεν χρησιμοποιούν ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές την εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος. Όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των μαθητών κατά την οποία τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους τόσο περισσότερο πληροφορούνται από φίλους, συμμαθητές και καθηγητές και λιγότερο από το οικογενειακό περιβάλλον.

Το μορφωτικό επίπεδο των γονιών, το επάγγελμα τους και το οικογενειακό εισόδημα, σε συνδυασμό με το σχολείο φοίτησης συνθέτουν το οικογενειακό υπόβαθρο των μαθητών. Φαίνεται ότι οι μαθητές με υψηλό οικονομικοκοινωνικό επίπεδο πληροφορούνται για τις σπουδές τους από το στενό οικογενειακό περιβάλλον, λαμβάνουν υπόψη στις επιλογές τους τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες, τις προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, το φύλο τους, τα αδέλφια, συγγενείς και τους φίλους τους και δίνουν μεγάλη βαρύτητα στο κύρος, το γόητρο και την φήμη που θα αποκτήσουν από τις σπουδές στους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και την σύνδεση των σπουδών τους με το επάγγελμα των γονιών τους. Επίσης σε περίπτωση που δεν πετύχουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επιμένουν να «ζητούν» τριτοβάθμια εκπαίδευση και επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο εξωτερικό, επειδή τους παρέχεται αυτή η δυνατότητα.

Οι μαθητές που το οικονομικοκοινωνικό τους επίπεδο είναι χαμηλό επηρεάζονται περισσότερο από τα προσωπικά ενδιαφέροντα, τις επιδόσεις και το φύλο τους. Δεν μπορούν να έχουν ουσιαστική βοήθεια και κατεύθυνση από το περιβάλλον τους και δίνουν έμφαση στο προσωπικό ενδιαφέρον, στις κλίσεις, δεξιότητες και ικανότητες τους, επιδιώκοντας μέσω των σπουδών τους την απόκτηση εκείνων των προσόντων, ώστε να εξασφαλίσουν γρήγορη είσοδο στην αγορά εργασίας. Σε περίπτωση μη εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στόχος της παρούσας μελέτης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι ο προσδιορισμός εκείνων των παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε μικροοικονομικό επίπεδο. Για τις ανάγκες της έρευνας, σχεδιάστηκε ερωτηματολόγιο, σύμφωνα με το θεωρητικό υπόβαθρο συναφών ερευνών, το οποίο διανεμήθηκε σε τυχαίο και αντιπροσωπευτικό δείγμα από μαθητές της τρίτης τάξης του ενιαίου Λυκείου σε σχολεία της Αττικής.

Από την στατιστική επεξεργασία των εμπειρικών δεδομένων που συγκεντρώθηκαν προκύπτουν τα κύρια πορίσματα της έρευνας, τα οποία συνοψίζονται στα εξής:

- Αξιοσημείωτη είναι η βεβαιότητα με την οποία οι μαθητές της Γ' Λυκείου απαντούν ότι επιθυμούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι μαθητές του ενιαίου λυκείου στην πλειονότητά τους σχεδιάζουν το μέλλον, με βάση την επιθυμία τους για συνέχιση των σπουδών τους. Διαφορετικά θα είχαν ακολουθήσει άλλες εναλλακτικές επιλογές πριν φτάσουν στην τελευταία τάξη του λυκείου, όπως σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ, ή τα ενιαία επαγγελματικά λύκεια, ή ακόμη και θα διέκοπταν τις σπουδές τους σε μικρότερες τάξεις. Διαπιστώνεται ότι οι μαθητές που ήδη βρίσκονται στην τελευταία τάξη του ενιαίου λυκείου έχουν έντονη επιθυμία να σπουδάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

- Επίσης, το γεγονός ότι η πλειονότητα των μαθητών είχαν ασχοληθεί με το ζήτημα των σπουδών τους πριν ξεκινήσουν τη φοίτηση τους στο λύκειο είναι ενδεικτικό του πόσο αυτό το ζήτημα απασχολεί τους ίδιους αλλά και τις οικογένειές τους, ενισχύοντας το αξιολογικό σύστημα της «μορφωσιολατρίας» και ίσως το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης (Τσουκαλάς, 1985, Φραγκουδάκη, 1985, Νικολάου, 2006). Για την πλειονότητα των μαθητών του δείγματος, με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, το πρώτο ενδιαφέρον για τον προσανατολισμό σπουδών εμφανίστηκε στο γυμνάσιο.

- Με τα παραπάνω συνδέεται και η απόφαση των μαθητών για το ποια θα είναι η πρώτη προτίμηση κατά τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού τους δελτίου. Από το σύνολο των μαθητών εννιά στους δέκα δηλώνουν ότι έχουν πάρει την απόφαση τους για το ποια σχολή θα είναι η πρώτη τους προτίμηση. Το γεγονός αυτό δηλώνει πως οι μαθητές έχουν κατασταλάξει στις προτιμήσεις τους για το μηχανογραφικό δελτίο, το οποίο συμπληρώνεται μετά την δημοσίευση της βαθμολογίας τους. Κάθε υποψήφιος γνωρίζοντας το σύνολο των μορίων που συγκεντρώνει επιλέγει τις σχολές που θα δηλώσει στο μηχανογραφικό του δελτίο. Δε γνωρίζουμε για την σταθερότητα των αποφάσεων των μαθητών, δηλαδή αν και τότε εξακολουθούν να έχουν την ίδια προτίμηση για την επιλογή της πρώτης σχολής και εμμένουν στην αρχική τους απόφαση.

- Όσον αφορά στις πηγές άντλησης πληροφοριών για τη σχολή ή τα τμήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πρώτη είναι η πληροφόρηση που παρέχεται στους μαθητές από τους γονείς, τα αδέρφια, τους συγγενείς και γενικότερα το οικογενειακό περιβάλλον. Ακολουθεί η πληροφόρηση από καθηγητές, έπεται η πληροφόρηση από συμμαθητές και φίλους και τέλος, η πληροφόρηση από τα Μ.Μ.Ε.

- Πέραν αυτών οι σπουδαιότεροι παράγοντες από τους οποίους το δείγμα των μαθητών δηλώνει ότι επηρεάζεται για την επιλογή της σχολής ή των τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι κατά φθίνουσα σειρά αναφοράς τα παρακάτω:

- «Τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες» είναι ο κυριότερος παράγοντας.

- Ακολουθούν «οι προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες», «οι βαθμολογικές βάσεις» και ο επηρεασμός από τους «γονείς».

- Έπονται «Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον», «οι καθηγητές», «τα αδέρφια και οι συγγενείς», «οι φίλοι» και τέλος «το φύλο».

Άρα το προσωπικό ενδιαφέρον οι κλίσεις, οι επιδόσεις και οι δυνατότητες του μαθητή και στη συνέχεια οι βαθμολογικές βάσεις είναι οι σπουδαιότεροι παράγοντες από τους οποίους επηρεάζονται οι μαθητές. Για τις επιλογές τους, οι μαθητές βασίζονται σε ατομικούς παράγοντες αλλά

επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον τους. Οι προσδοκίες των ατόμων διαμορφώνονται με βάση την πληροφόρηση που υιοθετεί το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον, γεγονός που προκύπτει από τα μεγάλα ποσοστά που έλαβαν όλοι οι αυτοί οι παράγοντες.

- Όσον αφορά στα κριτήρια που χρησιμοποιούν οι μαθητές για να κάνουν τις εκπαιδευτικές τους επιλογές, η έρευνα έδειξε ότι οι μαθητές ως πρώτο κριτήριο χρησιμοποιούν «τα προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις και αξίες». Ακολουθούν «οι προσωπικές επιλογές, δυνατότητες, αδυναμίες και ανάγκες» καθώς και το κριτήριο της «εξασφάλισης γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας», «οι καλές συνθήκες εργασίας», «η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών», «η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας», «η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος», «το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη», «ο τόπος σπουδών», «η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων» και τελευταίο κριτήριο: «η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης». Πράγματι, λοιπόν, για τους μαθητές, η ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποτελεί μια «επένδυση» (στο ανθρώπινο κεφάλαιο), που μελλοντικά θα αποδώσει τα οφέλη της, άμεσα και έμμεσα, δηλαδή οικονομικά και κοινωνικά.

- Δεδομένης της μεγάλης ζήτησης για τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι προτεινόμενες επιλογές σε περίπτωση αποτυχίας εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έδειξαν τα εξής:

Η πλειονότητα των μαθητών θεωρεί αρκετά έως πάρα πολύ πιθανό να συμμετάσχει ξανά σε πανελλήνιες εξετάσεις, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι μαθητές έχουν σαφή προτίμηση στην επιλογή της συνέχισης των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σημαντικός αριθμός μαθητών θεωρεί αρκετά έως πάρα πολύ πιθανό να επιλέξει να συνεχίσει τις σπουδές στο εξωτερικό και επίσης στο ίδιο ποσοστό κυμαίνονται οι απαντήσεις των μαθητών πως θεωρούν αρκετά έως πάρα πολύ πιθανό να παρακολουθήσουν κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικό Κολλέγιο στην Ελλάδα.

- Από τους ελέγχους ανεξαρτησίας και τις συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών έχει καταγραφεί στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στην επιλογή της κατεύθυνσης σπουδών. Τα κορίτσια προτιμούν σε μεγαλύτερο ποσοστό από τα αγόρια τη θεωρητική και σε

μικρότερο την τεχνολογική κατεύθυνση, οι οποίες επιτρέπουν πρόσβαση σε σχολές, όπως η Νομική, οι Φιλοσοφικές σχολές, οι σχολές δημοτικής εκπαίδευσης καθώς και οι οικονομικές σχολές. Τα αγόρια έχουν μια σαφή προτίμηση για την τεχνολογική κατεύθυνση, άρα επιθυμούν την εισαγωγή τους σε Πολυτεχνικές σχολές, Στρατιωτικές καθώς και σχολές που σχετίζονται με την πληροφορική και την τεχνολογία. Τα κορίτσια επίσης, επηρεάζονται περισσότερο από τους καθηγητές τους για την επιλογή της σχολής ή του τμήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από ότι τα αγόρια. Οι έλεγχοι ανεξαρτησίας ανάμεσα στο φύλο και στις υπόλοιπες μεταβλητές έδειξαν ότι δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα δύο φύλα.

- Η σχολική επίδοση είναι από τους καθοριστικότερους παράγοντες που διαμορφώνουν την προσωπικότητα και τη συμπεριφορά των νέων κατά τη διάρκεια της σχολικής περιόδου καθώς και τις προσδοκίες σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι μαθητές επιλέγουν επιστημονικά πεδία τα οποία οδηγούν σε σπουδές που στην αγορά εργασίας εξασφαλίζουν σταθερό εισόδημα. Οι άριστοι μαθητές είναι εκείνοι που κυρίως επιλέγουν σχολές με ιδιαίτερα υψηλή βάση και λιγότερο χρησιμοποιούν ως κριτήριο για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές την εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος. Έτσι, το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που ο μέσος όρος βαθμολογίας τους στη Β' λυκείου είναι πάνω από 18, επιλέγουν το 3^ο και 4^ο επιστημονικό πεδίο με σχολές ιατρικές και πολυτεχνικές που οδηγούν στην άσκηση ελεύθερων επαγγελμάτων.

- Στα ευρήματα της έρευνας φαίνεται ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ηλικία των μαθητών κατά την οποία τους απασχόλησε το ζήτημα των σπουδών τους τόσο περισσότερο πληροφορούνται από φίλους, συμμαθητές και καθηγητές ενώ οι μαθητές που το ζήτημα των σπουδών, τους απασχόλησε σε μικρότερη ηλικία φαίνεται να επηρεάζονται από το στενό οικογενειακό περιβάλλον.

- Το οικονομικό- κοινωνικό επίπεδο των μαθητών διαμορφώνεται από το μορφωτικό επίπεδο των γονιών, το επάγγελμα τους και το οικογενειακό εισόδημα, που σε συνδυασμό με το σχολείο φοίτησης συνθέτουν το οικογενειακό υπόβαθρο των μαθητών. Φαίνεται ότι τα παιδιά

που προέρχονται από οικογένειες υψηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου, στο σύνολο τους έχουν αποφασίσει ποια θα είναι η πρώτη σχολή προτίμηση τους, πληροφορούνται κυρίως από τους γονείς τους (οι οποίοι συνήθως έχουν αντίστοιχα υψηλό μορφωτικό επίπεδο) και τους καθηγητές τους για τις σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι μαθητές των οικογενειών αυτών αναζητούν την πληροφόρηση από άτομα που έχουν κύρος ή υψηλό μορφωτικό επίπεδο και όχι τόσο από τους συμμαθητές ή άλλες πηγές. Επηρεάζονται στις εκπαιδευτικές τους επιλογές περισσότερο από το οικογενειακό και το σχολικό περιβάλλον καθώς και τις προσωπικές επιδόσεις τους και λαμβάνουν υπόψη την δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών, το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη, τη σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων και η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης ως κριτήρια για τις εκπαιδευτικές τους επιλογές. Σε περίπτωση που δεν καταφέρουν την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επιμένουν να «ζητούν» τριτοβάθμια εκπαίδευση και προσανατολίζονται σε σπουδές στο εξωτερικό καθώς έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταπεξέλθουν στο οικονομικό κόστος μιας τέτοιας επιλογής.

- Οι μαθητές οικογενειών χαμηλότερου οικονομικοκοινωνικού επιπέδου δεν έχουν καταλήξει ποια σχολή θα είναι η πρώτη τους επιλογή, επηρεάζονται από τα ατομικά τους χαρακτηριστικά δηλαδή τις προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες και ανάγκες αλλά και το φύλο τους στις εκπαιδευτικές τους επιλογές από και αξιολογούν θετικά τα κριτήρια των προσωπικών κλίσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων καθώς και την εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος από τις σπουδές. Επιλέγουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, σε περίπτωση αποτυχίας στις πανελλήνιες εξετάσεις σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικά Κολλέγια.

Συνοψίζοντας, η ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση από τους μαθητές της Γ' λυκείου είναι αυξημένη, δηλαδή στην πλειονότητα τους οι μαθητές προσδοκούν την εισαγωγή τους σε κάποιο τμήμα ή σχολή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Διαμορφώνουν τις προσδοκίες τους με βάση την πληροφόρηση που υιοθετεί το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Επιπλέον τα προσωπικά ενδιαφέροντα και οι επιδόσεις, η λαμπρή καριέρα και η επαγγελματική ασφάλεια, η αίγλη και το κύρος αποτελούν κριτήρια των μαθητών Γ' Λυκείου με βάση τα οποία επιλέγουν τις σπουδές τους στην

τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα παραπάνω συμπεράσματα είναι σύμφωνα με τα αποτελέσματα συναφών ερευνών για τη ζήτηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ανταποκρίνονται στους ερευνητικούς σκοπούς και στόχους της παρούσας έρευνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 1) Acemoglu, D., Aghion, P. and Zilibotti F., (2006), "Distance to Frontier, Selection and Economic Growth", *Journal of the European Economic Association*, 4(1), pp. 37-74.
- 2) Anderson, R. and Malikiosi- Loizou M., (1980), "Personality and Attitudes of Greek University Students", Athens: National Center of Social Research.
- 3) Ashenfelter, O. and Ham J., (1979), "Education, Unemployment and Earnings", *Journal of Political Economy*, 87 (5), pp. 99-116.
- 4) Ashenfelter, O. and Rouse S., (1999), "Schooling, Intelligence and Income in America: Cracks in the Bell Curve", *National Bureau of Economic Research (USA)*, Working Paper 6902, 3.
- 5) Azariadis, C. and Drazen A., (1990), "Threshold Externalities in Economic Development", *Quarterly Journal of Economics*, 105(2), pp. 501-562.
- 6) Bartel, A. and Lichtenberg F., (1991), "Technical Change, Learning and Wages", *National Bureau of Economic Research (USA)*, Working Paper 2732.
- 7) Becker, G., (1964), "Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education", Columbia University Press, New York.
- 8) Becker, G., (1993), "Human Capital", University of Chicago Press, 3rd Edition, Chicago.
- 9) Benhabib, J., and Spiegel M., (1994), "The role of Human Capital in Economic Development", *Journal of Monetary Economics*, 34(2), pp. 147-174.
- 10) Berman, E., Bound, J. and Machin, S., (1998), "Implications of Skill-Based Technical Change: International Evidence", *Quarterly Journal of*

Economics, 113(4), pp. 1245-1279.

- 11) Blau, F. and Ferber, M., (1991), "Career Plans and Expectations of Young Women and Men: The Earnings Cap and Labor Force Participation", *Journal of Human Resources*, 26(4), pp. 581-607.
- 12) Blaug, M., (1968), "Economics of Education", 1st Edition, Penguin Books, U.S.A.
- 13) Bowen, W. and Finegan, T., (1969), "The Economics of Labor Force Participation", Princeton, NJ: Princeton University Press.
- 14) Brunello, G., (2002), "Absolute Risk Aversion and the Returns to Education", *Economics of Education Review*, 21, pp. 635-640.
- 15) Card, D. and Krueger, A., (1996), "Labor Market Effects and School Quality: Theory and Evidence, In G.T. Burtless (Ed.), Does Money Matter? The Effect of School Resources on Student Achievement and Adult Success", Washington, DC: Brookings Institution.
- 16) Caselli, F., (1999), "Technological revolutions", *America Economic Review*, 89, pp. 78-102.
- 17) Ciccone, A. and Peri, G., (2006), "Identifying Human Capital Externalities: Theory with Applications", *Review of Economic Studies*, 73(2), pp.381-412.
- 18) Garland, H. and Smith, B., (1981), "Occupational achievement motivation as a function of biological sex, sex- linked personality and occupational stereotypes", *Psychology of women quarterly*, 4, pp 568-585.
- 19) Grossman, M., (1976), "The Correlation Between Health and Schooling in Household Production and Consumption", edited by Nestor Terleckyj, 147-211, New York, NY: National Bureau of Economic Research.
- 20) Haveman, R. and Wolfe, B., (1984), "Schooling and Economic Well-being: The Role of Non- Market Effects", *Journal of Human Resources*, 19(1), pp. 377-407.
- 21) Heinrich, G. and Hildebrand, V., (2005), "Returns to Education in the

- European Union: a reassessment from comparative data”, *European Journal of Education*, 40(1), pp.13-34.
- 22) Howe, W. J., (1993), “The Effect of Higher Education on Unemployment Rates, In Higher Education and Economic Growth”, edited by William E. Becker and Darrel E. Lewis, Boston, MA: Kluwer Academic Publishers, pp. 129-144.
 - 23) Jarousse, J. & Mingat, A., (1986), Un réexamen du modèle des gains de Mincer, *Revue Economique*, 37(6), pp. 999-1031.
 - 24) Kim, J., (1998), “Economic analysis of foreign education and students abroad”, *Journal of Development Economics*, 56, pp. 337-365.
 - 25) Kotler, F., (1994), “Strategic Marketing for Education Institutions”. Englewood cliff, N.J.: Prentice- Hall Inc.
 - 26) Mincer, J., (1958), “Investment in Human Capital and Personal Income Distribution”, *Journal of Political Economy*, 4, pp. 52-70.
 - 27) Mincer, J., (1974), “Schooling, Experience and Earnings”, Columbia University Press, New York.
 - 28) Mincer, J., (1993), “Education and Unemployment, In Studies in Human Capital”, edited by Jacob Mincer, Cambridge, UK: Edward Elgar Publishing, 1993, pp. 212-238. Previously unpublished Working Paper no 3838, National Bureau of Economic Research, September 1991.
 - 29) Mokyr, J., (1990), “The lever of Riches”, New York, NY: Oxford University Press.
 - 30) Moretti, E., (2004), “Workers Education: Spillovers and Productivity: Evidence from Plant-level Production Functions”, *American Economic Review*, 56, pp. 69-75.
 - 31) OECD, (1999), “Science, technology and industry scoreboard”, benchmarking knowledge- based economies, Paris.
 - 32) OECD, (2003, 2004, 2005, 2007), Education at a Glance.
 - 33) Psacharopoulos, G. and Woodhall, M., (1988), “L’éducation pour le développement ‘ , Economica, Paris.

- 34) Psacharopoylos, G. and Papakonstantinou, G., (2004), "The real University in a free higher education country", *Economics of Education Review*, 24, pp. 103-108.
- 35) Psacharopoulos, G. and Patrinos, H., (2002), "Returns to investment in education: A further update", World Bank Policy Research Working Paper no 2881.
- 36) Saiti, A. and Mitrisili, E., (2005), "Parental perception of the education of their adolescent children: evidence from Greek secondary education". *Journal of Career and Technical Education*, 22(1), pp. 9-30.
- 37) Saiti, A. and Prokopiadou, G., (2008), "The demand for higher education in Greece", *Journal of further and Higher Education*, 32(3), pp. 285-296.
- 38) Schultz, W., (1972), "Investment in Human Capital", *American Economic Review*, 51, pp. 1-17.
- 39) Solmon, L. and Fagnano, C., (1993), "Quality of Higher education and Economic Growth in the United States", in Higher Education and Economic Growth, edited by William Becker and Darrel Lewis, 145-161, Boston, MA: Kluwer Academic Publishers.
- 40) U.S. Census Bureau, Current Population Reports (2006), <http://retirement.gov/policy/docs/statcomps/supplement/2006/>.
- 41) Wolfe, B. and Zuvekas, S., (1995), "Non Market Outcomes of Schooling", Institute for Research on Poverty, Discussion Paper, pp. 1065-1095.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 1) Αθανασιάδου, Χ., (2004), «Γραφείο διασύνδεσης ΑΠΘ: Υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού σε μαθητές και μαθήτριες του νομού Θεσσαλονίκης», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 68-69, σελ 19-31.

- 2) Βίκη, Α. και Γιαλαμάς, Β., (2005), «Κριτήρια επιλογής επαγγέλματος στους Έλληνες εφήβους σήμερα», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 72-73, σελ 35-46.
- 3) Βίκη, Α. και Παπάνης, Ε., (2007), «Προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου σε σχέση με το επάγγελμα», Ε.Κ.Κ.Ε.
- 4) Βυτόγιαννη, Χ., (2006), «Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή κατεύθυνσης σπουδών και επαγγέλματος στο ενιαίο λύκειο Μολάων Λακωνίας: Μια μελέτη και εμπειρία», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 76-77, σελ 171-176.
- 5) Γαβριήλ, Γ., (1987), «Το Όραμα Εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ως Παράγοντας Επαγγελματικού Προσανατολισμού των Νέων», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 2-3, σελ 16-28.
- 6) Γεώργας, Δ., Μπεζεβέγκης, Η. και Γιαννίτσας, Ν. (1991), «Εμπειρίες, Στάσεις και Προσδοκίες Μαθητών και Φοιτητών από το Λύκειο τον ΣΕΠ και το Πανεπιστήμιο», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 18-19, σελ 43-66.
- 7) Γκαρή, Α., Χριστακοπούλου, Σ. και Μυλωνάς, Κ., (1996), «Σύστημα απόψεων των μαθητών: Εκπαιδευτικά και Επαγγελματικά Σχέδια Μαθητών και Γονέων». *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 36-37, σελ 110-125.
- 8) Γουδήρας, Δ., (1996), «Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή επαγγέλματος των νέων», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, τεύχος 23, σελ. 157-189.
- 9) Δημητρόπουλος, Ε., (1998), «Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας». Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα.
- 10) Δημητρόπουλος, Ε., (1985), «Οι Εκπαιδευτικές και Επαγγελματικές Αποφάσεις των Μαθητών της Γ' Λυκείου: Υπόθεση Κοινωνικής Τάξης», Εκδόσεις: Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη.
- 11) Erickson, Ε., (1975), «Παιδική ηλικία και κοινωνία». Εκδόσεις: Καστανιώτη, Αθήνα.

- 12) ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος ετών 1970-2005, Αθήνα.
- 13) ICAP, (2008), Κλαδική Μελέτη: Τριτοβάθμια Ιδιωτική Εκπαίδευση.
- 14) ICAP, (2005), Η Αγορά Ιδιωτικής (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας) Γενικής Εκπαίδευσης.
- 15) Καζαμίας, Α. και Κασσωτάκης, Μ., (1995), «Ελληνική εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού», Εκδόσεις: Σείριος, Αθήνα.
- 16) Κακανά, Δ., Καμαριανός, Γ. και Μεταλλίδου, Π., (2002), «Φύλο και επαγγελματικός προσανατολισμός. Ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. στην επιλογή επαγγέλματος από τα δύο Φύλα», *Μέντορας*, τεύχος 3, σελ. 18-28.
- 17) Κάντας, Α., (1987), «Μερικές Ενδείξεις για τις Προσδοκίες και Αξιολογήσεις των Τελειοφοίτων του Λυκείου», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, Τεύχος 2-3, σελ.97-110.
- 18) Καρατζιά, Ε., (1999), «Σχολική αποτελεσματικότητα: Μια συγκριτική οικονομική ανάλυση». *Μέντορας*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- 19) Κασιμάτη, Κ., (1991), «Έρευνα για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης», Ε.Κ.Κ.Ε.
- 20) Κασσωτάκης, Μ., (1990), «Η Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική Κρίση στην Ελλάδα», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, Τεύχος 14-15, σελ.16-42.
- 21) Κασσωτάκης, Μ., (2003), «Συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός», Εκδόσεις: Τυπωθήτω, Αθήνα.
- 22) Κατάκης, Χ., (1984), «Οι Τρεις Ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας», Εκδόσεις: Κέρδος, Αθήνα.
- 23) Κατσανέβας, Θ., (2002), «Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος», Εκδόσεις : Παπαζήσης, Αθήνα.
- 24) Κατσή, Α., (2003), «Χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών από τους μαθητές της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», Κ.Ε.Ε.
- 25) Κάτσικας, Χ., (2006), «Οδηγός Σπουδών και Επαγγέλματος ΑΕΙ-ΤΕΙ 2006», Εκδόσεις: Σαββάλας, Αθήνα.

- 26) Κατσίλλης, Ι., (2002), «Περιγραφική Στατιστική Εφαρμοσμένη στις Κοινωνικές Επιστήμες και την Εκπαίδευση», Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα.
- 27) Κίσσας, Γ. (1996), «Ψυχοκοινωνικοί Παράγοντες που Σχετίζονται με την Πορεία των Σπουδών των Φοιτητών», Διδακτορική Διατριβή. Τομέας Ψυχολογίας Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών.
- 28) Κρίβας, Σ., (1990), «Δυνατότητες και Όρια του Θεσμού Συμβουλευτικής – Προσανατολισμός σε Σχέση με τον Τρόπο Επιλογής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, Τεύχος 14-15, σελ.70-80.
- 29) Κυρίτσης, Δ. και Χειλιατσίδου, Ζ., (2008), «Η επιλογή του επαγγέλματος: Εμπειρική έρευνα σε μαθητές Γ΄ Λυκείου», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, Τεύχος 84-85, σελ.126-140.
- 30) Λαμπίρη- Δημάκη, Ι., (1974), «Προς μίαν Ελληνικήν Κοινωνιολογίαν της Παιδείας». ΕΚΚΕ, Αθήνα.
- 31) Λαμπίρη- Δημάκη, Ι., (1983), «Η Ελληνική Κοινωνία στη Φοιτητική Συνείδηση», ΕΚΚΕ, Αθήνα.
- 32) Λαμπρόπουλος, Χ., Καρατζιά, Ε. και Σταυλιώτη, Ε., (1999), Έκθεση για την εσωτερική αποδοτικότητα των πανεπιστημίων. ΚΕΠΕ.
- 33) Μαγουλά, Θ. και Ψαχαρόπουλος, Γ., (2007), Η Οικονομική Απόδοση της Εκπαίδευσης, (Διαθέσιμο: <http://www.e21.gr/articles> online 5 σελίδες), Αριθμός Τεύχους 34, Παιδεία.
- 34) Μακρή-Μπότσαρη, Ε. (2000), «Έφηβοι με Χαμηλή Σχολική Επίδοση: Ο Ρόλος της Συμβουλευτικής», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 52-53, σελ. 83-92.
- 35) Μάνος, Κ., (2000), «Ψυχολογία του εφήβου», Εκδόσεις: Γρηγόρης, Αθήνα.
- 36) Μητράκος, Θ., (2004), «Εκπαίδευση και Οικονομικές Ανισότητες», Οικονομικό Δελτίο, Τράπεζα της Ελλάδος, Τεύχος 23, σελ. 33-50.
- 37) Μπάγκαβος, Χ., (2003), «Δημογραφικές Μεταβολές, Αγορά Εργασίας και

Συντάξεις στην Ελλάδα και Ε.Ε», Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα.

- 38) Μπάγκαβος, Χ. και Μωϋσίδης, Α., (2004), «Το νέο δημογραφικό τοπίο του 21ου αιώνα: Εξελίξεις, Επιπτώσεις, Προοπτικές», Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα.
- 39) Μπελογιάννης, Γ., Κουγιουμουτζάκη, Φ. και Καλαματιανού., Α. (2006), «Η συμμετοχή του φύλου στην ελληνική εκπαίδευση: ένα κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό ζητούμενο», Πάντειο Πανεπιστήμιο.
- 40) Νικολάου, Σ., (2006). Θεωρητικά ζητήματα στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα.
- 41) Νόμος 2916/2001, «Διάρθρωση της ανώτατης εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής» Φ.Ε.Κ114/11.06.2001, τεύχος Α.
- 42) Παπακωνσταντίνου, Γ., (2003), «Προσφορά και Ζήτηση Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων», Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.
- 43) Παπάς, Γ. και Ψαχαρόπουλος, Γ., (1990), «Οι αντιλήψεις των νέων για τον εκπαιδευτικό – επαγγελματικό προσανατολισμό στο σχολείο: Προτάσεις για την αναμόρφωσή του», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 14-15, σελ. 55-69.
- 44) Prior, J., (2000), «Εκπαίδευση και ανάπτυξη», Εκδόσεις: Έλλην, Αθήνα.
- 45) Προβατάρη, Σ. και Σαΐτη, Α., (2006), «Εκπαίδευση: Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Απασχόληση». Επιστημονικό συνέδριο Συμβουλευτικής – Προσανατολισμού: «Ο θεσμός συμβουλευτική – προσανατολισμός και ο ρόλος του στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας» , σελ. 231-246.
- 46) Ρόντος, Κ., (2004), «Δημογραφικές εξελίξεις, Περιφερειακές Ιδιαιτερότητες και Πρότυπα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Βόρειου Αιγαίου, στο Στρατηγικές ανάπτυξης σε λιγότερο ευνοημένες περιοχές», Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα.

- 47) Ρούσσος, Λ., Τσαούσης, Γ., (2002), «Στατιστική εφαρμοσμένη στις κοινωνικές επιστήμες», Εκδόσεις: Ελληνικά γράμματα, Αθήνα.
- 48) Σαΐτη, Α., (2000), «Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη», Εκδόσεις: Τυπωθήτω, Αθήνα.
- 49) Σαμοΐλης, Π., (2001), «Παράγοντες που επηρεάζουν τους υποψήφιους των Γενικών Εξετάσεων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Επιλογή Σπουδών», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 56-57, σελ. 151-172.
- 50) Σαμοΐλης, Π., (1994), Η Λήψη Απόφασης στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό . Εφημερίδα Διαπαιδαγώγηση.
- 51) Σιδηροπούλου- Δημακάκου, Δ., (1993), «Τα χαρακτηριστικά του μαθητή που επιλέγει την τεχνική εκπαίδευση», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 26-27, σελ. 50-77.
- 52) Ταουσάνης, Χ., Κότιος, Κ., Σαραφίδης, Η., Παπαδόπουλος, Π. και Πέτρα, Χ., (2007), Έρευνα απόψεων φοιτητών για τις Σπουδές και την Απασχόληση. Φορέας υλοποίησης: EMPLOY Ο.Ε., Σύμβουλοι Εκπαίδευσης και Σταδιοδρομίας, Θεσσαλονίκη.
- 53) Τζάνη, Μ., (1983), «Σχολική Επιτυχία: Ζήτημα Ταξικής Προέλευσης και Κουλτούρας», Εκδόσεις: Γρηγόρης, Αθήνα.
- 54) Τσαμαδιάς, Κ., (2000), Η Αποδοτικότητα των Επενδύσεων στην Τριτοβάθμια Τεχνολογική Εκπαίδευση, Διδακτορική Διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- 55) Τσαμαδιάς, Κ., (2009), Πανεπιστημιακές σημειώσεις στο μάθημα: Αξιολόγηση Επενδύσεων στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.
- 56) Τσουκαλάς, Κ., (1987), «Εξάρτηση και Αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών Μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)», Εκδόσεις: Θεμέλιο, Αθήνα.
- 57) ΥΠΕΠΘ, Νόμος 2525/ 1997. Ενιαίο Λύκειο, Πρόσβαση των αποφοίτων του στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου

και άλλες διατάξεις.

- 58) ΥΠΕΠΘ, Στατιστικά δεδομένα εκπαίδευσης, Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, 2002-2008.
- 59) ΥΠΕΠΘ, Μετά το Γυμνάσιο, τι; Ενιαίο Λύκειο, Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, Ανοικτή πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. (Ενημερωτικό φυλλάδιο).
- 60) ΥΠΕΠΘ, Εκπαίδευση 2000. Για μια Παιδεία Ανοικτών Οριζόντων. (Ενημερωτικό φυλλάδιο).
- 61) ΥΠΕΠΘ – ΠΙ, (2005) Σύμβαση Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εισαγωγικές εξετάσεις στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου του ΠΙ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. (Αθήνα, ΠΙ).
- 62) Φλουρής, Γ., (1989), «Αυτοαντίληψη Σχολική Επίδοση και Επίδραση Γονέων», Εκδόσεις: Γρηγόρη, Αθήνα.
- 63) Φραγκουδάκη, Α., (1985), «Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα στο σχολείο», Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα.
- 64) Χολέζα, Ι., Τσακλόγλου, Π., Καλογήρου Γ., και Ψαχαρόπουλος Γ., (2006). «Η Απασχολησιμότητα των Αποφοίτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Εννοιολογικές Προσεγγίσεις και Επισκόπηση της Διεθνούς και Ελληνικής Εμπειρικής Βιβλιογραφίας». Σειρά: Εκπαίδευση και Ανάπτυξη- Σύμβαση Εκπαίδευσης και Απασχόλησης.
- 65) Ψαχαρόπουλος, Γ., (1999), «Οικονομική της Εκπαίδευσης», Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα.
- 66) Ψαχαρόπουλος, Γ.,(2003), «Ο προϋπολογισμός της παιδείας», Οικονομικός Ταχυδρόμος, 18-12-2003.
- 67) Ψαχαρόπουλος, Γ. και Καζαμίας, Α., (1985), «Παιδεία και Ανάπτυξη στην Ελλάδα Κοινωνική και Οικονομική μελέτη της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης», Αθήνα, ΕΚΚΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Διπλωματική εργασία με θέμα: **Η ζήτηση για τριτοβάθμια εκπαίδευση**

Αγαπητοί μαθητές

Προκειμένου να διερευνηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση για ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σας απευθύνω το παρόν ανώνυμο ερωτηματολόγιο στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας που γίνεται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο με την επίβλεψη της καθηγήτριας Άννας Σαΐτη. Σας διαβεβαιώνω ότι οι απαντήσεις διασφαλίζονται από την ανωνυμία και χρησιμοποιούνται μόνο για στατιστική ανάλυση. Ζητώ τη συνεργασία σας, η οποία είναι καθοριστική για τη διεξαγωγή της έρευνας.

Ευχαριστώ θερμά

Κοτρίδου Χαρίκλεια

A) ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Φύλο: Αγόρι ☐ Κορίτσι ☐

Ηλικία: ...

Σχολείο:.....

Αριθμός Μελών της Οικογένειας.....

Β) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Ο πατέρας σας έχει τελειώσει:

2. Η μητέρα σας έχει τελειώσει:

Δημοτικό ☐

Γυμνάσιο ☐

Γενικό Λύκειο ☐

Τεχνικό Λύκειο ☐

AEI ☐

ATEI ☐

Μεταπτυχιακό ☐

Διδακτορικό ☐

Δημοτικό ☐

Γυμνάσιο ☐

Γενικό Λύκειο ☐

Τεχνικό Λύκειο ☐

AEI ☐

ATEI

Μεταπτυχιακό ☐

Διδακτορικό

3. Ποιο είναι το επάγγελμα του πατέρα σας;

Επιχειρηματίας ☐

Ιδιωτικός υπάλληλος ☐

Δημόσιος υπάλληλος ☐

Ελεύθερος Επαγγελματίας ☐

Εργάτης ☐

Αγρότης ☐

Συνταξιούχος ☐

Άνεργος ☐
Άλλο ☐

4. Ποιο είναι το επάγγελμα της μητέρας σας;

Επιχειρηματίας ☐
Ιδιωτικός υπάλληλος ☐
Δημόσιος υπάλληλος ☐
Ελεύθερος Επαγγελματίας ☐
Εργάτης ☐
Αγρότης ☐
Συνταξιούχος ☐
Άνεργη ☐
Οικοκυρικά ☐
Άλλο ☐

5. Μηνιαίο Οικογενειακό Εισόδημα

Κάτω από 1500 ευρώ ☐
1501- 2500 ☐
2501-3500 ☐
3501-4500 ☐
4501-5500 ☐
5501-6500 ☐
6501-7500 ☐
7501-8500 ☐
8501 και άνω ☐

Γ) ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

1. Ποιός ήταν ο Μ.Ο της βαθμολογίας σας στην Β΄ Λυκείου;

10-12,9 ☐
13-15,9 ☐
16-17,9 ☐
18-20 ☐

2. Επιθυμείτε να συνεχίσετε τις σπουδές σας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;

Ναι ☐ Όχι ☐

3. Ποια κατεύθυνση έχετε ακολουθήσει;

Θεωρητική ☐
Θετική ☐
Τεχνολογική ☐

4. Σε ποιά ηλικία σας απασχόλησε για πρώτη φορά το ζήτημα των σπουδών σας;

Στο Δημοτικό ☐
Στο Γυμνάσιο ☐
Στο Λύκειο ☐

5. Έχετε αποφασίσει ποια επιστημονικά πεδία θα δηλώσετε στο μηχανογραφικό σας δελτίο;

Ναι ☐ Όχι ☐

6. Αν ναι, ποιά; (έχετε τη δυνατότητα της επιλογής 2 πεδίων)

1^ο επιστημονικό πεδίο ☐
2^ο επιστημονικό πεδίο ☐
3^ο επιστημονικό πεδίο ☐
4^ο επιστημονικό πεδίο ☐
5^ο επιστημονικό πεδίο ☐

7. Έχετε αποφασίσει ποια σχολή θα δηλώσετε πρώτη ;

Ναι ☐ Όχι ☐

8. Έχετε πάρει πληροφορίες για τη σχολή αυτή ;

Ναι ☐ Όχι ☐

Στις 3 επόμενες ερωτήσεις που παρατίθενται υπό τη μορφή πινάκων, κυκλώστε το κατάλληλο νούμερο χρησιμοποιώντας την ακόλουθη ποσοτική κλίμακα για να βαθμολογήσετε κάθε δήλωση :

Καθόλου = 1 Λίγο = 2 Αρκετά = 3 Πολύ =4 Πάρα πολύ =5

9. Σε ποιο βαθμό σας πληροφόρησαν οι παρακάτω:

A/A	ΔΗΛΩΣΕΙΣ	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	Γονείς, αδέρφια, συγγενείς .	1	2	3	4	5
2	Συμμαθητές, φίλοι .	1	2	3	4	5
3	Καθηγητές του σχολείου .	1	2	3	4	5
4	Από Μ.Μ.Ε. (τηλεόραση, περιοδικά, κτλ).	1	2	3	4	5

10. Για την επιλογή της σχολής ή τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ποιο βαθμό επηρεαστήκατε από τα παρακάτω:

A/A	ΔΗΛΩΣΕΙΣ	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	Προσωπικά ενδιαφέροντα, κλίσεις, αξίες .	1	2	3	4	5
2	Προσωπικές επιδόσεις, δυνατότητες, αδυναμίες, ανάγκες .	1	2	3	4	5
3	Το φύλο σας .	1	2	3	4	5
4	Βαθμολογικές βάσεις.	1	2	3	4	5

A/A	ΔΗΛΩΣΕΙΣ	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
5	Γονείς .	1	2	3	4	5
6	Αδέρφια ή συγγενείς .	1	2	3	4	5
7	Φίλοι .	1	2	3	4	5
8	Καθηγητές .	1	2	3	4	5
9	Ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον .	1	2	3	4	5

11. Με ποιά κριτήρια γίνονται οι εκπαιδευτικές επιλογές σας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση;

A/A	ΔΗΛΩΣΕΙΣ	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	Το προσωπικό σας ενδιαφέρον.	1	2	3	4	5
2	Οι προσωπικές κλίσεις, δεξιότητες ικανότητες και ταλέντα.	1	2	3	4	5
3	Η εξασφάλιση γρήγορης εισόδου στην αγορά εργασίας μέσω των σπουδών.	1	2	3	4	5
4	Η εξασφάλιση σταθερού εισοδήματος.	1	2	3	4	5
5	Οι καλές συνθήκες εργασίας.	1	2	3	4	5

A/A	ΔΗΛΩΣΕΙΣ	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
6	Η ασφάλεια και η μονιμότητα της εργασίας.	1	2	3	4	5
7	Η δυνατότητα μεγάλων κερδών και υψηλών αποδοχών.	1	2	3	4	5
8	Το υψηλό κύρος, γόητρο και φήμη.	1	2	3	4	5
9	Η σύνδεση με το επάγγελμα των γονέων.	1	2	3	4	5
10	Η συνέχιση της οικογενειακής επιχείρησης.	1	2	3	4	5
11	Ο τόπος σπουδών.	1	2	3	4	5

Στην τελευταία ερώτηση που παρατίθεται και αυτή υπό τη μορφή πίνακα, κυκλώστε το κατάλληλο νούμερο χρησιμοποιώντας την ακόλουθη ποσοτική κλίμακα για να βαθμολογήσετε κάθε δήλωση.

Καθόλου πιθανό = 1 Λίγο πιθανό = 2 Αρκετά πιθανό = 3
Πολύ πιθανό = 4 Πάρα πολύ πιθανό = 5

12. Σε περίπτωση που δεν καταφέρετε την εισαγωγή σας στη τριτοβάθμια εκπαίδευση ποια από τα παρακάτω θα ακολουθήσετε:

A/A	ΔΗΛΩΣΕΙΣ	Καθόλου πιθανό	Λίγο πιθανό	Αρκετά πιθανό	Πολύ πιθανό	Πάρα Πολύ πιθανό
1	Θα ξαναδώσω πανελλήνιες εξετάσεις .	1	2	3	4	5
2	Θα πάω για σπουδές στο εξωτερικό .	1	2	3	4	5
3	Θα παρακολουθήσω κάποιο από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης ή Ιδιωτικό Κολλέγιο .	1	2	3	4	5